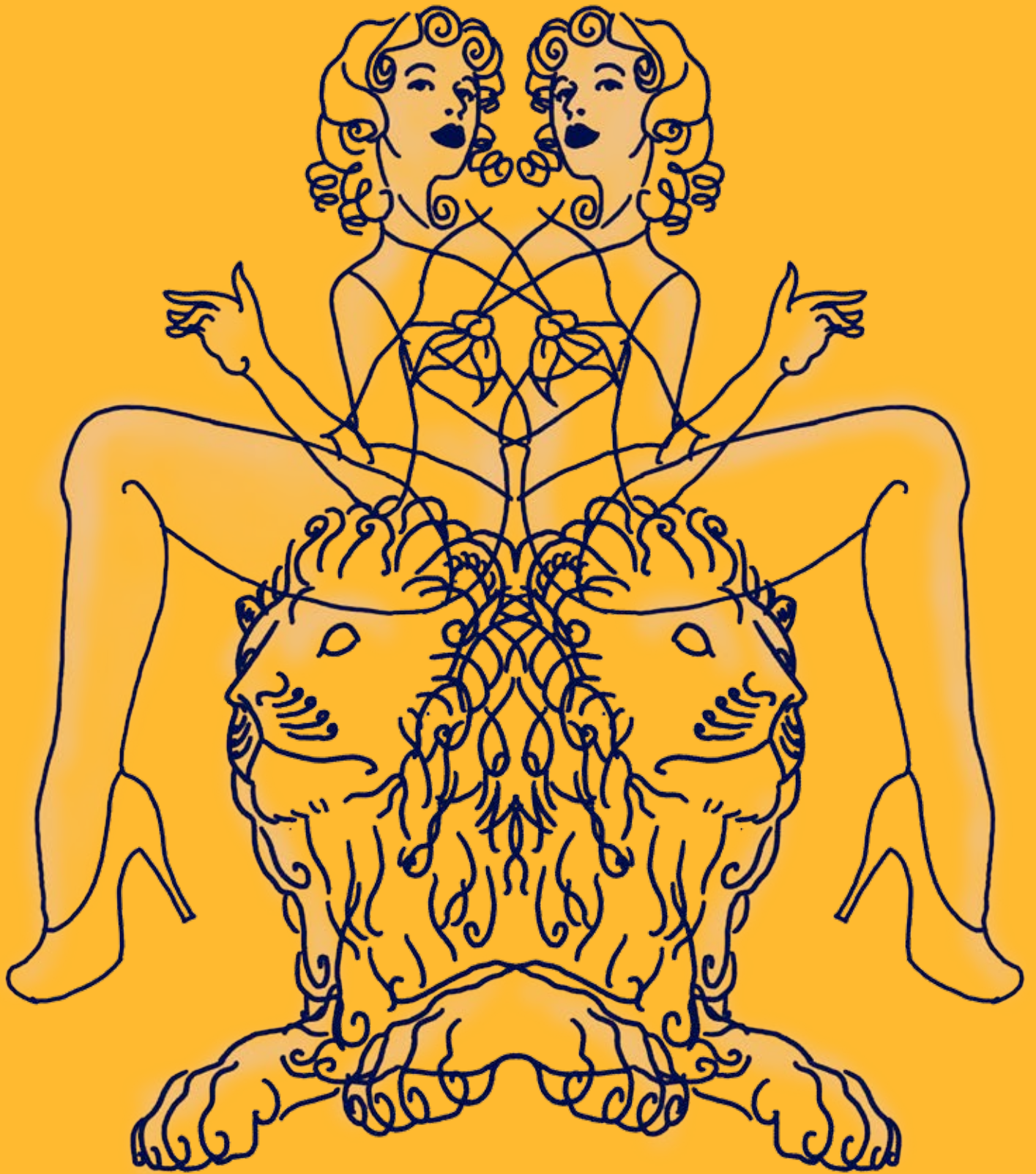

ALBERTINE

EVALUERING

JULI 2014

PION

Torgata 10
Postboks 6851
St. Olavs plass
N-0130 Oslo

Tlf: 900 63 558
pion@pion-norge.no
www.pion-norge.no

Bankkonto nr:
7035 05 37323
Org. nr. 971 274 638

Ansvarlig utgiver:
Prostituertes
interesseorganisasjon
i Norge. PION

Redaktør:
Astrid Renland

Redaksjon:
Andrés Lekanger

Formgiver:
Fortress

Illustrasjoner/Foto:
Grethe Bentsen
Camilla Tvetervås
Shutterstock

Trykk:
O. Fredr. Arnesen
Bok- og Akcidenstrykkeri A/S
www.ofrarnesen.no

Albertine takker:
Helsedirektoratet for
støtte til utgivelse av
dette nummeret.

Albertine
- deltar på en alternativ måte
i debatten om prostitusjon og
kjønnsmarked, ved at aktørene
først og fremst kommer til orde.

Vi bidrar ved å beskrive en virkelig
het alle som har synspunkter på
kjønnsmarkedet bør kjenne til,
med artikler, innlegg, debatter
og intervjuer.

Hvem var Albertine?
Albertine er hovedpersonen i Christian
Kroghs roman fra 1886. Hun var en ung
Kristiania-jente som ble prostituert etter
å ha blitt forført av en politimann.

Boka var et angrep på den offentlige
prostitusjon, og ble med sine åpen-
hjetige skildringer stemplet som usedelig
og øyeblikkelig beslaglagt. Boka vakte
voldsomt oppstyr, og i striden som fulgte,
ble Krogh idømt bot – og beslaglegget
sen ble opprettholdt.

I høyesterett holdt forfatteren selv for
svarstalen, og den var et forsvar for ret-
ten til ytringsfrihet – noe som resulterte
i ny rettssak.

04 KRITISK EVALUERING AV
EVALUERINGEN

08 MENS VI VENTER PÅ
STORTINGSMELDING

14 NARRATIVES OF SEX TRAFFICKING:
DIVERGENCES BETWEEN
ACADEMICS AND NGOS

18 FRA LOV TIL SEIER?

26 HEALTH AND WELLBEING IN THE
SEX AND EROTIC INDUSTRY

30 SEXARBEIDERE OM HIV
OG BEHOV

34 FRA USYNLIG TIL OFFER

38 LIV JESSEN ABDISERER

42 MOT EN HELHETLIG
PROSTITUSJONSPOLITIKK?

46 SENSURERT OG EKSKLUDERT?

50 BRINGING SEX TO THE PEOPLE

54 RÄTTVISAN DOG LÅNGT INNAN
HON MÖRDADES

58 DOMINOEFFEKTER OG ANDRE
AFFEKTER

62 HOR PÅ JORD

64 BUY, BUY LOVE

- Å fjerne sexkjøpsloven vil være et fryktelig feil signal, sier statsadvokat Rudolf Christoffersen, til nrk.no (13.mai 2014), og hevder loven har vært en døråpner for å avdekke alvorlig kriminalitet. Statsadvokaten sier videre at han tror at sexkjøpsloven har bidratt til å avdekke menneskehandel og hallikvirksomhet. Det er verdt å merke seg at statsadvokaten ikke kan si med sikkerhet at lovforbudet har hatt ønsket effekt, og dessverre er det et spørsmål som ikke blir belyst i kommende evaluering. Sexkjøp er ikke definert som en alvorlig forbrytelse, strafferammen er bøter eller fengsel i 6 måneder. Spørsmålet er derfor om sexkjøpsloven har styrket politiets innsats i menneskehandelsaker? Lite tyder på det.

I tidsperioden 2005 til 2012, har domstolene behandlet 28 saker som omhandler menneskehandel hvorav 25 av dem er rettskraftig. I tre av sakene gjaldt utnyttelse til andre formål enn prostitusjon, og at prostitusjon er overrepresentert skyldes hovedsakelig at både justissektorens ressurser og politisk oppmerksomhet har vært rettet mot dette feltet. Det er ikke flere menneskehandelsaker etter at sexkjøpsloven trådte i kraft enn det var tidligere, og i USAs årlige globale overvåkning Trafficking in persons report (TIP) refses Norge for siste års nedgang i straffesaker som omhandler menneskehandel. I rapporten for 2012 kritiseres det eksplisitt at flere saker er nedgradert til hallikvirksomhet. Sexkjøpsloven har derfor ikke bidratt til annet enn at politiet innimellom har større oppmerksomhet mot prostitusjon. Men påtalemyndighetene bør også vurdere om kriminaliseringen av prostitusjon har hatt uintenderte effekter og bidratt til å skape et mer kriminelt og svart marked.

Det norske prostitusjonsmarkedet var, som forsker ved Fafo, Guri Tyldum, har pekt på, blant Europas minste og minst organiserte. Årsaken var at hverken sexarbeidere eller kunder var avhengig av tredjepart for administrering av kontaktformidling.

Kriminalisering og politiaksjoner har ført til at i mange miljøer er sexarbeidere avhengig av nettverket og støtten halliker gir, i tillegg til at forbudet har gjort det norske markedet mer attraktivt for kriminelle bakmenn. Det burde derfor være av grunnleggende interesse for lovgiverne å evaluere effekten av forbudet, men det er det som sagt ikke. For pussig nok er det lovverkets oppdragende rolle og ikke evne til å bekjempe alvorlig inter-nasjonal organisert kriminalitet som i dag hevdes å gjøre den verneverdig; å fjerne sexkjøpsloven vil gi nåværende og kommende guttebarn signaler om at kvinner er fritt vilt hevdes det fra Krf til Sv. Det er imidlertid intet som tyder på at menns syn på kvinner er bedre i land prostitusjon er forbudt enn det er i land det er avkriminalisert eller legalisert. Det er heller ingen ting som tyder på at kjønnslikestillingen i Sverige har økt etter forbudet mot sexkjøp eller at sexkjøpsloven har formet holdninger mot prostitusjon, tvert om så meldes det at svenske ungdommer synes sexsalg er grei måte å tjene penger på. Både gutter og jenter.

Uansett så kan signalverdien neppe sies hverken å være et legitimt grunnlag for kriminalisering eller legitimering av et lovverk som utsetter en allerede marginalisert gruppe mennesker i samfunnet for økt risiko for vold, utnyttelse, helseskader og kriminalitet.

ALBERTINE

En kritisk
evaluering
av
evalueringen

Vista Analyse ønsker å gjøre en uhildet vurdering av loven.

AV ANDERS SOLLI SAL

Vi har nå vært gjennom enda en runde med opphetet debatt om sexkjøpsloven, en debatt som har kommet med jevne mellomrom siden før loven ble innført i Norge. Men siden årsskiftet 2012/2013 ser debatten ut til å ha kommet inn i et nytt spor. For oss som ikke liker dagens undertrykkende standpunkt fra myndighetens side, er dette noe vi ønsker velkommen.

Dette nye sporet i debatten skyldes trolig to ting. Den første er at de prostituerte i Hege Grostad har fått et ansikt og en tydelig stemme som offentligheten vanskelig har kunnet ignorere. Med hennes ankomst på debattarenaen fungerte ikke taktikken med usynliggjøringen av de prostituerte lenger, en taktikk som har blitt brukt lenge. Politikere har latt, i omsorgens navn, som de talte på vegne av de prostituerte, samtidig som de ikke ville høre på hva de hadde å si. At deres såkalte omsorg gjerne ikke var mer enn forkledd moralisme, kom nå klarere frem.

Den andre omstendigheten er at vi fikk en ny regjering. Med en blå-blå regjering som fra før var kritisk til sexkjøpsloven og et nytt flertall på Stortinget mot loven, så kom spørsmålet om en fjerning av loven naturligvis opp. Alle sidene i debatten har mobilisert for å få frem sitt syn og dermed fått prostitusjon til bli et av de mest populære og mest diskuterte temaer vi har hatt på lang tid.

Det er vanskelig å si om vi virkelig har kommet noe lenger i og med den nye debatten. Det har kanskje blitt et litt større fokus på mer vitenskapelige undersøkelser påprostituertes liv og livssyn og om menneskehandelens faktiske omfang. Her har det kommet nyanser, som at alle prostituerte ikke har det like ille, og selv om menneskehandel finnes og er spesielt ille, ser det ut til at dens omfang er mindre enn antatt. (Dette skyldes i noen grad

at sexarbeidere i migrasjon ofte blir likestilt med ofre for menneskehandel, selv om det ikke er blitt påvist bruk av tvang.)

Sidene i debatten er fortsatt like steile, men det har det dukket opp fyrtårn i det fjerne, som for mange bringer håp om å lande denne turbulente debatten trygt på bakken. Dette er evalueringen av sexkjøpsloven som skal være ferdig på tampen av sommeren. Men hva kan denne evalueringen egentlig bringe oss? Kan den gi en adekvat dom om sexkjøpsloven? I så fall, hvordan?

Hva lover evalueringen?

Det samfunnsfaglige analyseselskapet Vista Analyse har fått i oppdrag fra Justis- og Beredskapsdepartementet å utrede hvordan sexkjøpsloven har fungert. Allerede før arbeidet var påbegynt, var måten dette skulle gjøres på, kontroversiell. Det kom kritikk om at prosjektet hadde fått for lite penger og at en av lovens tiltenkte effekter, nemlig å redusere menneskehandel, ikke engang skulle undersøkes. Vista Analyses funn, når de offentliggjøres, vil uansett være av stor interesse.

Sexkjøpsloven ble argumentert frem på følgende grunnlag: Den skulle redusere omfanget av prostitusjon ved å redusere etterspørselen eller kunder. Den skulle føre til en holdningsendring mot å kjøpe sex (basert i likestillingstenkning). Og den skulle være et viktig verktøy i kampen mot menneskehandel.

Den forrige regjeringen bestilte utredningen. I oppdragsbeskrivelsen står at tanken bak evalueringen er å vurdere virkningene av lovforbudet (...) med tanke på å utforme gode og målrettede tiltak for å hjelpe prostituerte ut av prostitusjon.

Men hva om de ikke vil ut, trenger de da hjelp? Og er en sexkjøpslov

nødvendig for å gjøre denne hjelpen tilgjengelig for de som ønsker eller trenger hjelp? Legg også merke til at det i bakgrunnsteksten ikke sies noe om å undersøke med tanke på om loven kan ha fungert feil. Hva er det da som egentlig skal utredes?

Regjeringen skriver også om to mål for prosjektet. Hovedmålet er å evaluere effekten av forbudet (...) med vekt på livssituasjonen for kvinner i prostitusjon, samt utviklingen innen prostitusjonsmarkedet. Her er de heldigvis mer konkrete. Et problem er imidlertid at det ikke var et mål for prosjektet å gjøre det bedre for prostituerte. Det skal som sagt bare bli lettere å komme seg ut av det. Vi får håpe den nye regjeringen ikke vil ta den svenske manøveren her og si rett frem at det er meningen at det skal bli vanskeligere å være prostituert.

I tillegg skal rapporten belyse omfanget av prostitusjon og behovet for målrettede tiltak for å hjelpe personer ut av prostitusjon. Her leverer de enda et konkret mål som kan vurderes med tanke på lovens begrunnelse, nemlig en reduksjon av prostitusjonsmarkedet. Selv om størrelsen på illegale markeder er notorisk vanskelig å måle, vil resultatene her uansett være interessante pekepinner for om loven har hatt noen særlig effekt på størrelsen av markedet, noe jeg tviler på.

Som utgangspunkt til å bygge videre på, vil utredningen bruke to rapporter fra Fafo: *Mangfoldig marked* og *Erfaringer i fem prostitusjonstiltak gjennom et halvt år*. Dette lover godt.

Vista Analyses plan

I sin egen beskrivelse av oppdraget skriver analyseselskapet at det foreligger en del kunnskap om livssituasjonen for kvinner i prostitusjon, og her regner jeg med at de sikter til

blant annet Fafo-rapportene. Likevel vil de supplere dette materialet med flere intervjuer de selv skal stå for, og ikke bare av prostituerte, men også hjelpearbeidere og politi.

Den type kunnskap som i stor grad mangler, skriver de, er om markeds-mekanismene i prostitusjonsmarkedet. Hva gjør sexkjøpsloven med gate-markedet? Hvis gatemarkedet blir mindre, betyr det at innemarkedet blir større? Og hvordan fungerer egentlig loven når det gjelder vår vilje eller disposisjon for å kjøpe eller selge sex? Dette er spørsmål som vil være sentrale.

For å sikre seg en høy grad av objektivitet bekjenner Vista Analyse at de verken har vært med på noen av forarbeidene til loven eller tidligere undersøkelser av prostitusjon i Norge. Dette for å kunne gjennomføre en uholdt evaluering.

Teamet Vista Analyse har satt sammen og skal samarbeide med, består av en samfunnsøkonom som har forsket på kjøp og salg av sex, akademikere innen helse- og sosial-politikk, personer med bred erfaring med tidligere evalueringer, blant annet om vold i nære relasjoner, og en ekspert på arbeidsmarkedet med stor kompetanse når det gjelder risikonen for ungdom som faller utenfor.

I arbeidet fremover vil dette analyseteamet ha møter med en referansegruppe, noe som er vanlig ved utredninger. Denne gruppen bestående av folk fra Politidirektoratet og departementet. Rapporten er ventet å være klar for offentliggjøring i juni.

Hva kan vi vente oss?

I og med at jeg holder på å skrive bok om prostitusjon og etikk, sammen med Ole Martin Moen, er jeg veldig spent på innholdet i rapporten. Jeg ser ikke grunn til å tvile på kompetansen til gruppen som skal jobbe med dette, og selv om oppdraget de ble gitt i utgangspunktet var noe uklart, har de formulert en solid plan. Som jeg var inne på tidligere, er ikke omfanget av menneskehandel et eget punkt som skal undersøkes, noe som er litt merkelig med tanke på

begrunnelsene gitt både i forkant og i etterkant av loven. Likevel regner jeg med at politiet vil gi det de har av opplysninger til rapporten, siden menneskehandel opptar en stor del av fokuset som myndighetene har på prostitusjon.

Spesielt interessant blir det å se hvordan mangfoldet i prostitusjonen kommer til uttrykk i de kvalitative undersøkelsene som skal gjøres. Siden tidligere rapporter fra Fafo, Pro Sentret og PION, samt lignende undersøkelser fra andre land, gir inntrykk av at forholdene blir verre for kvinner i prostitusjon ved hel eller delvis kriminalisering, er det god grunn til å anta at et lignende resultat vil komme fram i denne evalueringen. Hvilken vekt forkjemperne av sexkjøpsloven i så tilfelle vil gi denne dokumentasjonen, kan bare tiden vise.

Men hva er det som egentlig står på spill her? Som jeg allerede har vært inne på, så foreligger det ingen klare signaler i beskrivelsen om hva et vellykket eller mislykket resultat ville innebære. Forkjemperne for loven vil nok fremdeles kunne hevde at loven er god – og at den er ung. Kritikere av loven vil antagelig få tilstrekkelig informasjon fra rapporten til å kunne fortsette å peke på den svenske modellens svakheter. Forhåpentligvis vil vi ikke være helt tilbake der vi startet.

Lov uten moral?

Etter at den nye regjeringen har fått rapporten skal de komme med en stortingsmelding der de vil ta stilling til funnene i rapporten. Men hva som vil skje deretter, vil bero på mer enn bare innholdet i rapporten. Mye vil avhenge av de regjerende partiers mer grunnleggende holdninger til prostitusjon, og til hva en slik lov i det hele tatt er ment å gjøre. Selv om flertallet har vært negative til sexkjøpsloven, har blant andre sentrale skikkelser i Høyre den siste tiden annonsert en mer positiv grunnholdning.

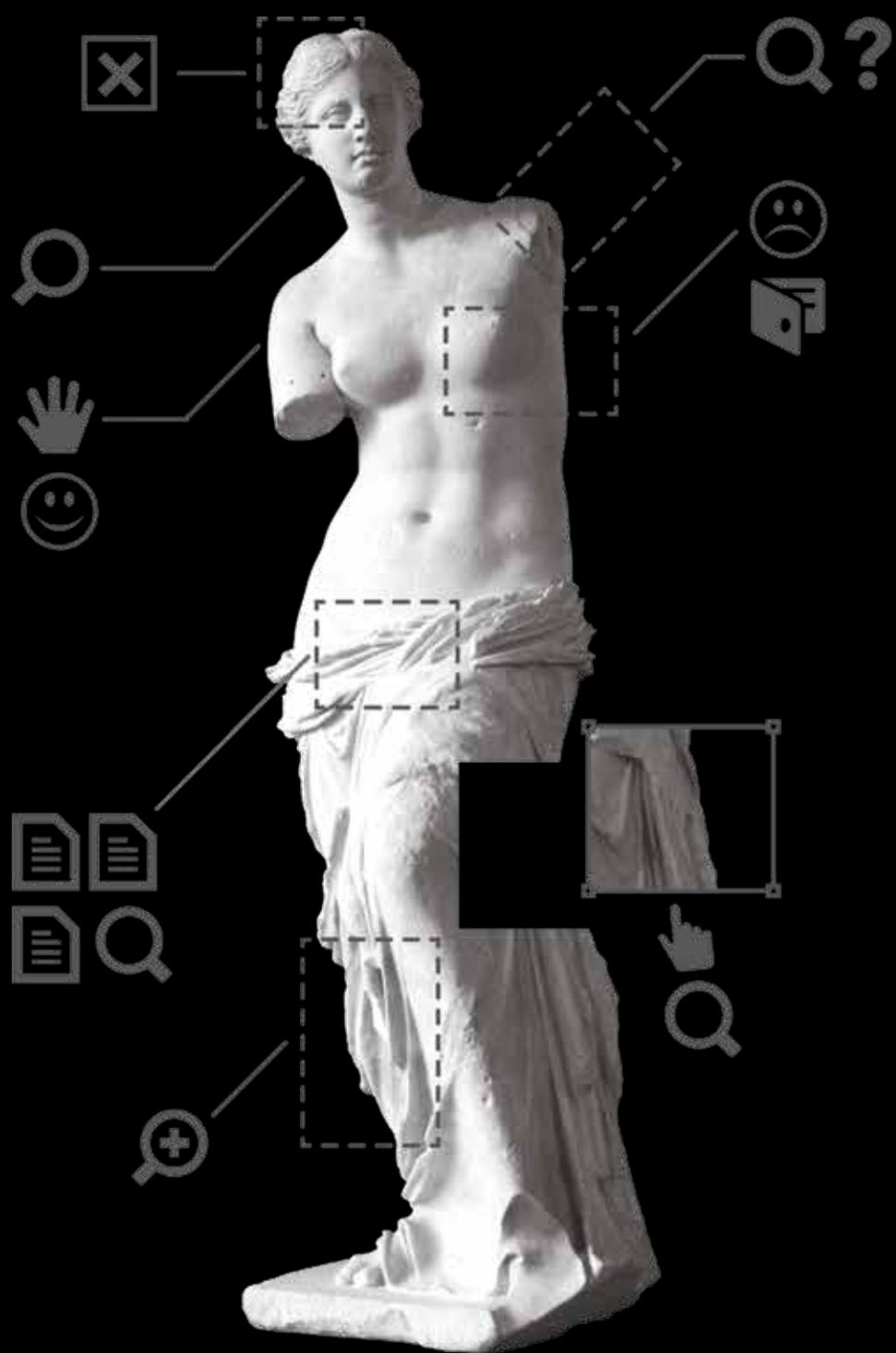
Det er det konservative lynnet i den nye regjeringen som her kommer til uttrykk. Begrunnelsen for høyre-toppenes mer positive holdning var bekymring om hvilke signaler en

fjerning av loven ville sende – altså at det nå er greit å kjøpe sex. Men er ikke det å overdrive hvilken moralsk rolle loven skal ha? Og er det nødvendigvis slik at alt som er tillatt, dermed er (moralisk) greit av den grunn? Lov og moral er ikke, og bør ikke være, det samme. På den andre siden kunne man spurt: hva så? Hvorfor går vi ut i fra at det er galt å kjøpe sex?

Det konservative synet ser altså ut til å ha gått på bekostning av det liberale hos vår nye regjering. Det liberale grunnsyn er at vi egentlig kan gjøre hva enn vi vil, uansett hvor umoralsk noen skulle finne det, så lenge vi ikke skader noen. Dette synet kombinerer to veldig viktige verdier, nemlig individets frihet og selvbestemmelsesrett, og fokuset på skade som det moralske ondet. For tar man individets frihet og at det som er galt, er det som skader og nettopp i kraft av at det skader, seriøst, så kan man ikke ta for gitt at sexkjøp eller sexsalg skulle være noe galt i seg selv. Det blir klart at det er ingenting galt med det. Sex er som kjent ikke skadelig.

Jeg har et håp om at det er nettopp frihetsaspektet som vil bli gitt mer tyngde enn det fikk ved den forrige regjeringen. For da jeg tok kontakt med Justis- og beredskapsdepartementet for å spørre om å få bestillingsrapporten til evalueringen, fikk jeg beskjed om at det også vil bli tatt hensyn til aspekter som er utenfor mandatet til rapporten. Og at dette vil være grunnleggende spørsmål ved-rørende prostitusjon, blant annet etiske vurderinger.

Derfor håper jeg at integriteten til selvstendige voksne mennesker vil bli respektert og heller beskyttet av loven, fremfor å bli angrepet av den. Og hvis ikke, så må vi alle protestere – kraftig! For frarøvelsen av noens frihet er et angrep på nettopp det som gir oss alle vår frihet. ■

MENS VI VENTER PÅ STORTINGS- MELDING

— AV ASTRID RENLAND —

Året 2013 startet med store forventninger til evaluering av sexkjøpsloven, og håpet PION; en evaluering som ville favne bredt ved å ikke bare se på nykriminaliseringen, men også oppkriminaliseringen av prostitusjonsfeltet. Utviklingen i løpet av de ti siste årene betegnes som et skifte fra en politisk tilnærming der prostitusjon ble ansett som et sosialpolitisk problem til i dag der prostitusjon er definert som et kriminalpolitisk problem koblet til internasjonal organisert kriminalitet og menneskehandel. I praksis betyr det at prostitusjonsfeltet befinner seg i kryssild mellom kriminalitetsbekjempelse og migrasjons- og innvandringskontroll.

Men sånn ble det ikke. Den rød-grønne regjeringen puttet så få kroner i evalueringspotten at blant annet Fafos prostitusjonsforskere takket nei til å delta i anbudsrunder. Justisdepartementet tildelte en million kroner til evalueringen. Hvorvidt forbudet mot sexkjøp har bidratt til å styrke politiets arbeid i kampen mot menneskehandel og gjennom sin normdannende og avskrekkende funksjon har bidratt til å redusere etterspørsel, er ikke blant de spørsmål som skal evalueres.

Evalueringsens formål er i stedet å se på markedet som sådan; omfanget av prostitusjon, livssituasjon til kvinnene i prostitusjon, utviklingen i markedet samt se på behovet for målrettet tiltak for å hjelpe kvinner ut av prostitusjon. Evalueringen skal gjennomføres av Vista Analyse.

Det er problematisk at evalueringen ikke omfatter formålet med forbudet, og at det strafferettslige aspektet ikke tas med. Om det er slik at lovforbudet ikke fungerer etter intensjonene og i tillegg har uintenderte konsekvenser i form av mer kriminalitet i feltet, må det tale sterkt for å oppheve loven og revurdere dagens politiske tilnærming til prostitusjon.

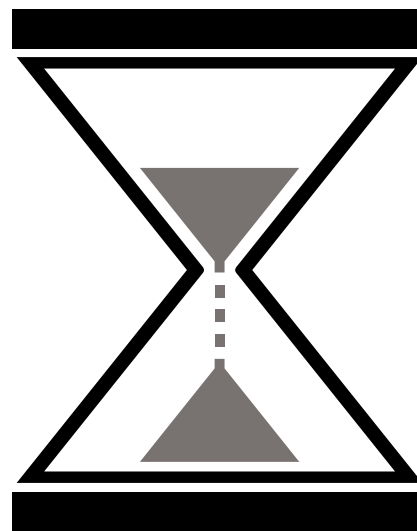
Mye tyder på at lufta har gått ut

av den politiske interessen for å bekjempe menneskehandel, og tiden da statsråder og statssekretærer kastet glans over konferanser og seminarer samtidig som de med sitt blotte nærvær understreket myndighetenes prioriteringer, er definitivt forbi. Fenomenet er nå overlatt til justissektoren som har redusert det til en kamp mot prostitusjon hvor sexarbeidere er både mål og middel for Norges kamp mot en internasjonal organisert kriminalitet befolket av menneskehandlere og halliker.

MENNESKEHANDEL

Koordineringsenheten for ofre for menneskehandel (KOM) viser i tilstandsrapporten for 2012 at fra 2007 til 2012 er det registrert 349 potensielle ofre for menneskehandel. Av disse er 239 antatte ofre for utnyttelse i prostitusjon eller andre seksuelle formål. (Av de 239 er 218 kvinner, 14 jenter under 18 år, fem menn og to gutter under 18 år.) Ifølge rapporten er det knyttet stor usikkerhet til tallene fordi samme personer kan være meldt inn fra ulike tiltak, og fordi registreringer også omfatter uverifiserte antagelser fra tiltak. Det vil si at en person kan være registrert som offer for menneskehandel i prostitusjon uten at gjeldende tiltak hverken har avklart at så er tilfelle, eller iverksatt tiltak for å avklare situasjonen. Ifølge rapporten omfatter registreringer også personer som selv ikke vedgår å være offer. I perioden 2006 til 2012 har 213 saker som omhandlet prostitusjon vært anmeldt, mens i perioden 2006 til 2012 har 19 saker vært domstolsbehandlet med rettskraftig dom.

Det er med andre ord et stort gap mellom det som ble antatt for et tiår siden – at et tusentalls kvinner årlig vil ende opp som offer for menneskehandel i Norge, og realitetene. Men det er ikke bare i Norge at omfanget er adskillig mindre enn antatt, i alle fall om kan skal forholde seg til datagrunnlaget. Eurostat

melder at det i 2010 ble registrert 9528 identifiserte og potensielle ofre for menneskehandel, og av disse var 5907 kvinner som ble utnyttet i prostitusjon. At kvinner i prostitusjon dominerer bildet både i Norge og EU må ses i sammenheng med at de fleste land har iverksatt tiltak rettet mot prostitusjonsmiljøer, mens utnyttelse på andre områder ikke har fått samme politiske oppmerksomhet. Det har i flere år vært hevdet at mange hundre tusen kvinner blir trafikkert til land i Vest Europa, og gapet mellom antatte og reelle ofre er derfor både interessant og høyst relevant i en videre debatt om kriminalisering av prostitusjon.

POLITIKK

Koblingen mellom menneskehandel, prostitusjon og organisert kriminalitet har som mange har pekt på, gitt vind i seilene til abolisjonistene – anti-prostitusjonsaktivistene. Begrepet menneskehandel er som mange forskere og praktikere har vist, først og fremst et middel for politisk retorikk. Det er uhåndterlig både som praktisk redskap for å hjelpe migranter og som begrep for å forstå kompleksiteten i migrasjonsprosessen og arbeidssituasjonen illegale og irregulære migranter erfarer. Utover politiske festtaler er det lite som tyder på at lovgivningen i prostitusjonsfeltet har noe å si for omfanget av migrasjons- og grensekryssende prostitusjon.

Det er for eksempel et stort gap mellom hva som formidles av svenske myndighetspersoner kontra hva som skrives i rikspolisens rapport om menneskehandel i Sverige fra 2012. Her beskrives et aktivt marked med kvinner som selger sex fra de baltiske landene, Russland, Romania, Thailand og Nigeria.

Rikspolisens rapport bekreftes av andre organisasjoner og tiltak som viser at det er lite eller intet som tyder på at forbudet mot sexkjøp har gjort Sverige til et mindre attraktivt marked for kjøp og salg av sex. Noen forskjeller er det; utenlandske kvinner som mistenkes for sexsalg blir nektet innreise. Det har først og fremst bidratt til at det er færre utenlandske sexarbeidere i gateprostitusjon, som i dag domineres av sosialt marginaliserte kvinner. Men eksemplet med Sverige illustrerer behovet for en kunnskapsorientert politikk på feltet.

Det bør i tillegg vekke bekymring at utopiske nullvisjoner gjenreises på bekostning av den realitetsorienterte prostitusjonspolitikken etablert i kjølvann av hivepidemien og mange år med hivforebyggende og skadereducerende arbeid.

MAKT

Strafferettslig kontroll er blant statens mektigste midler for inngripen i privatliv og personlig frihet, samtidig som kriminalisering og straff rettet mot uønsket adferd og/eller fenomener i samfunnet kan ha uintenderte effekter og store omkostninger for personer som kontrollen er rettet mot. Vi har i løpet av de siste årene vært vitne til et paradigmeskifte som omfatter både nykriminalisering og oppkriminalisering av feltet begrunnet med behovet for å hindre at Norge blir frihavn for organiserte kriminelle. Det burde derfor være i myndighetenes interesse å evaluere om sexkjøpsloven og politiets håndhevelse av hallikparagrafen er effektive midler i kampen mot menneskehandel, og hvilke eventuelle negative konsekvenser det har hatt for aktørene i feltet: Fører det til mer eller mindre utnyttelse?

Vi har sett at det har utviklet seg et kjøpers marked og at selger er mer avhengig av tredjepart nå enn tidligere, og at disse forskyvningene i maktrelasjon mellom selger og kunde og selger og tredjepart, skaper mer utsatthet for ulike former for utnyttelse av personer som selger sex. Dette bør interessere flere enn organisasjoner og tiltak som jobber i feltet.

RETORIKK

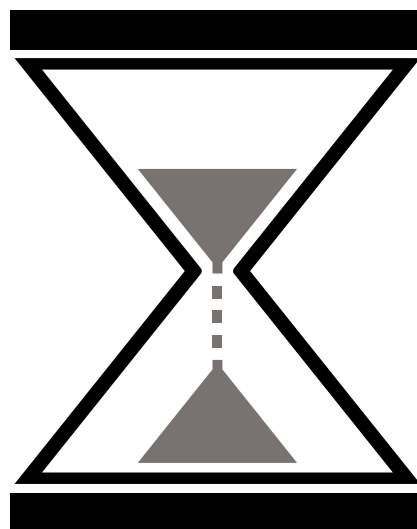
Når menneskehandel danner rammer for den politiske tilnærmingen til prostitusjon og en rekke legale tiltak iverksettes for å bekjempe menneskehandel, må man se på hvordan disse fungerer i praksis. Hovedfokuset i den offentlige debatten er ofrene for menneskehandel, og disse er forstått som utenlandske kvinner fra sør og fattige østeuropeere som selger sex. Status som kriminalitetsofre er av symbolsk art: Som professor May-Len Skilbrei skriver i artikkelen *Mellom barken og veden* (Albertine desember 2013), har ikke mer kontroll ført til særlig annet enn mer kontroll. Anti-menneskehandel-tiltakene bærer preg av straff overfor en part som ikke begår lovbrudd. For i praksis betyr det at kvinner nektes innreise i forebyggingsøyemed, oppsøkes av politiet og utlendingsmyndigheter i leiligheter for dokumentsjekk og kriminalitetsforebygging, eller nektes visum til Norge i den hensikt å forebygge at de blir ofre for menneskehandel. Det er et velkjent fenomen at kvinner i prostitusjon reguleres med ulike og ofte motstridende virkemidler, men som Skilbrei peker på, finnes det ingen andre områder av samfunnet der antatte ofre for kriminalitet har fått rollen som både mål og middel for kriminalitetsbekjempelse.

VOLD

Et av spørsmålene som har vært oppe til debatt, er om det har skjedd en økning av vold. Flere kjente politikere har avvist debatten med at det er et dårlig argument for å få fjernet sexkjøpsloven, og dermed håndtert det som et ideologisk og politisk part-sinnlegg heller enn en realitet.

Norske og internasjonale undersøkelser viser at kvinnelige sexarbeidere er mer utsatt for vold enn kvinner forøvrig, mens transpersoner er mer utsatt for vold som sexarbeidere enn sine kvinnelige kollegaer. Volden kan ikke ses uavhengig av den samfunnsmessige holdningen til prostitusjon, for vi vet at kriminalisering sementerer stigma og diskriminering av personer som selger sex, og at stigma spiller en viktig rolle for sexarbeideres utsatthet for vold. Det gjelder ikke bare i prostitusjon. Sammenhengen mellom forekomst av privat vold og graden av likestilling i et samfunn er godt dokumentert. Det skal derfor ikke mye fantasi til for å skjønne at stigma og fordømmelse kan påvirke kundedadferd så vel som partnere og omgivelsenes holdninger til sexarbeidere, i likhet med at det påvirker hvordan storsamfunnet forstår og håndterer volden. Tendensen er at volden individualiseres. Som Synnøve Jahnsen skriver i artikkelen *Sexarbeid, fiksjon, politikk og vold* (Albertine, juni 2012), ble drapet på den unge kvinnen fra Bergen, Rebekka Rist, forklart som en følge av hennes tilhørighet til prostitusjon- og narkotikamiljøet: Selvforklarende!

Men sexarbeid overlapper også med andre stigmatiserte grupper, ett eksempel er transpersoner som selger sex, et annet er svarte kvinner i

gateprostitusjon. Volden må derfor også ses i lys av andre samfunnsfenomener som rasisme, sexismen og homofobi.

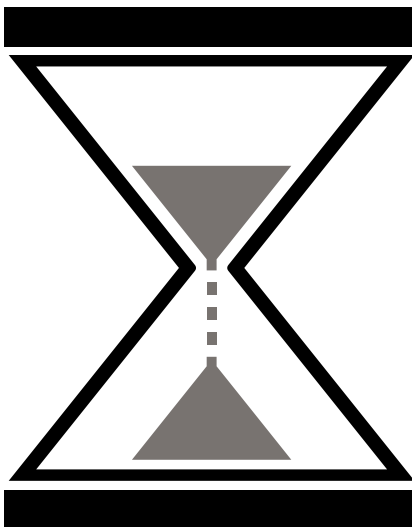
Vi har ikke empirisk grunnlag for å hevde at volden har økt, men det fortelles om mer vold og ran i noen miljøer enn andre. I Pro Sentrets voldsundersøkelser fra 2012 formidler kvinnene at de føler seg kriminalisert, jaget og utrygge. Dette var ikke tatt opp som et tema i undersøkelsen fra 2008, og er en pekepinne på negative følger av kriminalisering og økt politikkontroll over for denne gruppen.

Andre forhold som skaper mer sårbarhet for vold, er forholdene man jobber under. Gateprostitusjon er et eksempel på en arena der risikoen for vold er høy. Det samme gjelder såkalte «out calls», at man besøker kunden hjemme eller på hotellrom øker risikoen for vold. Det er lettere å ha kontroll over situasjonen på hjemmebane, og det tryggeste er å jobbe i et arbeidsfellesskap. Graden av avhengighet av tredjepart øker også risiko for vold.

Anette Brunovskis' rapport *Erfaringer i fem prostitusjonstiltak gjennom et halvt år - februar til juli 2012* (Fafo-rapport 2013:29), viser at politiets metoder har konsekvenser i form av underrapportering om vold. Det er spesielt håndhevelse av hallikparagrafen som rammer hardt. Redsel for tap av leilighet og ønske om å holde seg unna politiets radar oppgis som årsak til at volden ikke anmeldes. Det var en kjent problemstilling for forrige regjering. Blant annet tok Grete Faremo det opp i Stortinget i april 2013, der hun pekte på at hallikparagrafen rammer kvinner som selger sex hardere enn sexkjøpsloven fordi politiets metoder førte til at disse kvinnene ble husløse. Faremo viste til «Aksjon husløs», og ifølge Faremo står

politiets metoder i sterk kontrast til begrunnelsen for å ikke kriminalisere salg, nemlig at dette er kvinner som trenger beskyttelse og solidaritet, og ikke forbud.

Vold er en alvorlig krenkelse av grunnleggende menneskerettigheter og et samfunnsproblem det offentlige har ansvar for å bekjempe. Det bør derfor være av interesse om

endringene i den politiske tilnærmingen til prostitusjon har ført til økt utsatthet for vold, og om det endrede lovbildet har fått konsekvenser for hvordan den som utsettes for vold, håndterer det.

Som påpekt ovenfor kan ikke volden reduseres til å være et prostitusjonsproblem. Ifølge Brunovskis tilhører voldsutøverne i tillegg til kunder og halliker, en rekke andre kategorier, som blant annet kjærester, familie-medlem, kriminelle, folk i omgivelsene eller tilfeldige forbipasserende.

HELSE

Retten til helse er en forutsetning for å realisere andre rettigheter, og andre rettigheter er en forutsetning for å realisere retten til helse.

Da PION startet opp, var det blant annet som et ledd i sexarbeideres aktive deltakelse i hivforebyggende arbeid. Organisasjonens gründere ble ansatt av Helsedirektoratet for å drive likemannsarbeid i miljøene. Det synes mange sosialarbeidere det er vanskelig å forholde seg til. Men selvorganisering blant sexarbeidere var ansett som en viktig faktor for å

forebygge og redusere hivsmitte.

Det norske hivforebyggende arbeidet var forbilledlig, og det er derfor interessant at helseskader, smitterisiko, aktiv medvirkning og likemannsarbeid ikke var et tema i forarbeidet til sexkjøps-loven og heller ikke er reist som tema i evaluering av lovforbudet. Etter to tiår i varmen som handlende subjekter befinner kvinner i prostitusjon seg på nytt ut i kulden, nå som ofre for «ekle kunder og voldelige bakmenn». Holdningen er at forbudet og exit-tanken er til det beste for dem, og skadereduksjonstiltak blir dømt nedenom og hjem. Det var for et tiår siden vanskelig å tenke seg at det skulle komme dithen at det er fullt legitimt å hevde at skadereduksjonsarbeid og sosiale hjelpetiltak er ledd i pro-prostitusjonslobbyister som løper sexindustriens ærend, og ikke viktige bestanddeler i den internasjonale kampen mot hiv. Ei heller at kondom og glid skulle få status som bevismateriale for politiets håndhevelse av lovverket i prostitusjonsfeltet som er tilfelle i dag.

FELLES STANDARDER

I en rekke internasjonale dokumenter som blant annet *UNAIDS Guidance note on Hiv and sex work* og *WHO Toolkit for sex work and hiv* og *Global Commission on Hiv and the Law*, anbefales avkriminalisering av prostitusjon og nedbygging av barrierer som er et hinder for at sexarbeidere kan delta aktivt i kampen mot spredning av hiv og andre seksuelt overførbare sykdommer. Målet er å få etablert en rettighetsbasert tilnærming til hivarbeid og å motarbeide stigma og diskriminering slik at sexarbeidere kan være en aktiv part i dette arbeidet. I de internasjonale dokumentene bes myndighetene om å ta spesielt hensyn til at utsatte grupper i prostitusjon som transpersoner, illegale og irregulære migranter og asylsøkere, er ekstra sårbare for smitte.

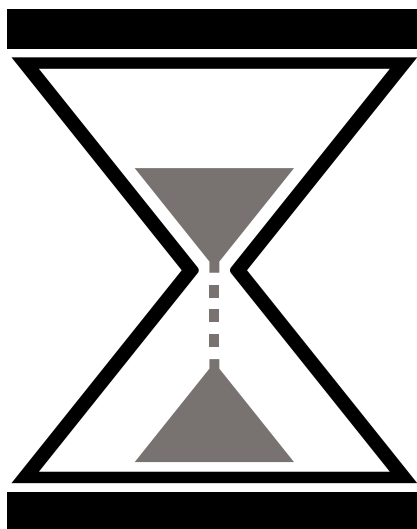
Norge er en stor, aktiv og anerkjent bistandsnasjon i det internasjonale hivarbeidet og stiller seg bak arbeidet med å etablere globale standarder for å redusere smitte. Derfor må norske myndigheter ha som målsetting at det skal være tilsvarende standard på nasjonalt nivå.

Evalueringen av feltet må belyse hvilke konsekvenser kriminalisering har hatt for sexarbeideres rett til helse og andre rettigheter. Man må lytte til mangfoldet av sexarbeidere, og problemstillinger må formuleres fra aktørene som føler lovgivning og politiets håndhevelse på kroppen. Målet må som formulert i internasjonale dokumenter, være å se på hva som reduserer utsatthet og risiko for vold, helseskader og ulike former for utnyttelse. I tillegg må man se på hvilke forhold som fører til rekruttering til prostitusjon og bidrar til å fastholde personer som ønsker alternativer til sexarbeid.

KUNNSKAP

Evalueringen skal følges av en stortingsmelding om prostitusjon. Det er et fornuftig tiltak, men det fordrer at meldingen går inn i det mangfoldige og komplekse fenomenet prostitusjon er. Det må være et viktig mål å få til en helhetlig og rettighets- og kunnskapsbasert prostitusjonspolitik som skadereduksjonsarbeid står sentralt. Det er et mangfoldig marked med uensartede grupper som befolker markedet, og det er viktig at tiltak som iverksettes møter de behovene ulike grupper har.

PION representerer en bred, kompleks og sammensatt gruppe av

mennesker av alle kjønn og seksuelle identiteter som befolker de ulike formene for prostitusjon. Det er et stort mangfold innad i gruppene med hensyn til økonomiske og psykososiale forhold og levekår. Hvordan prostitusjon erfarer er også svært forskjellig. For noen er sexarbeid forferdelig, men den eneste muligheten de har til inntekt. For andre er prostitusjon det beste alternativet mens de selger sex, og atter andre synes jobben er interessant og noe de virkelig liker å gjøre i tillegg til at de tjener godt. Alle vil ha en rettighetsbasert politikk på feltet, men hvordan denne skal utformes, hersker det ulike meninger om. Noen ønsker avkriminalisering og muligheten for å jobbe i fred og i det skjulte for myndighetene, familie og venner, mens andre vil at sexarbeid skal anerkjennes som arbeid og reguleres i henhold til arbeidsmiljøloven. Sexarbeidere er en uensartet gruppe mennesker, og en stortingsmelding bør ta sikte på å utrede mangfoldet i markedet.

For det andre er mange som jobber i prostitusjon ofre for ulike omstendigheter, og i mange tilfeller er salg av sex løsningen på heller enn årsaken til problemer. Det være seg dårlige økonomiske kår, illegalt opphold, migrasjonsstatus, manglende eller begrenset tilgang

til det øvrige arbeidsmarkedet, forsørgeransvar så vel som psykososiale forhold knyttet til rusproblemer og seksuell identitet. Å se prostitusjon ensidig i lys av heterofilt kjønns-maktsystem reduserer forståelsen av markedet, samtidig som det usynliggjør hvordan fenomenet krysser andre strukturelle maktforhold og sosiale kategorier som klasse, etnisitet, rase og seksuelle minoriteter.

For det tredje må man se på de ulike lovområdene som regulerer prostitusjon. Det er forbudt å kjøpe sex, men legalt å selge sex. Ifølge skatteloven og finansdepartementet er prostitusjonsinntekt både skatte- og momspiktig. Spesielt momsplikten er interessant fordi med den plikter sexarbeidere å være skatteinnskrevne for den norske stat. Med plikten følger det imidlertid ingen rettigheter: Erstatningsdomstolene (Oslo tingrett) mener at sexarbeidere ikke har krav på erstatning på tapt arbeidsfortjeneste i forbindelse med vold og overgrep, fordi lovgiverne eksplisitt uttaler at salg av seksuelle tjenester er umoralsk handling.

Regnskapsførere mener de kan rammes av hvitvaskingsloven om de tar oppdrag for sexarbeidere. Store utgiftsposter som leiekostnader og annonsering er regulert i bestemmelsene i straffelovens paragraf 202; det er forbudt å leie ut lokaler til prostitusjon, og leietaker risikerer å inkriminere utleier om man oppgir utgiftene til skatteetaten og kemner. Når det gjelder annonseforbudet inkluderer det sexarbeiderne selv,

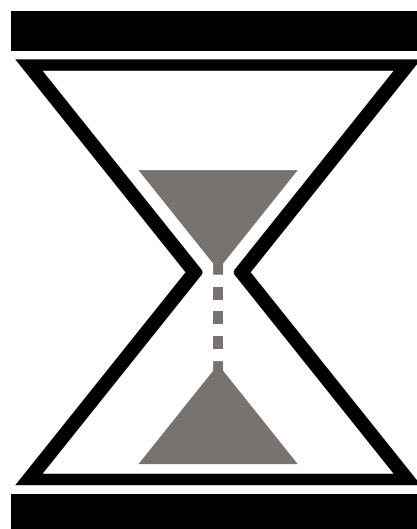
det er forbudt å annonsere for egne tjenester. En tysk kvinne opplevde å få 12 000 kroner i bot av politiet i Ålesund for å ha annonsert for egne tjenester. Det er uklart om utenlandske sexarbeidere er skatte- og momsplichtige. Mangelen på kommunikasjon og sammenheng mellom de ulike lovverkene og hvordan de ulike bestemmelsene fungerer for sexarbeidere, er et viktig tema som bør få plass i stortingsmeldingen.

For det fjerde er norsk prostitusjonspolitikk både lokal og global. I dag er det to ulike internasjonale debatter, hvor den ene siden jobber for at menneskehandel skal forstås synonymt med prostitusjon, og løsningen er kriminalisering og forbud mot sexkjøp. Det radikalfeministiske nettverket Coalition against trafficking in women (CATW), har med sterke støtte fra amerikanske myndigheter promotert og vært pådriver for denne tilnærmingen. Internasjonale helse og rettighetsorganisasjoner anbefaler på sin side at man skiller menneskehandel og prostitusjon, avkriminaliserer prostitusjon og etablerer en politisk tilnærming basert på et menneskerettighets- og skadereduksjonsperspektiv. Den norske prostitusjonspolitikken er forankret i førstnevnte, og i stortingsmeldingen bør dette diskuteres. Det bør redegjøres for hvorfor man eventuelt ikke følger anbefalinger fra FNs utviklingsprogram (UNDP), FNs befolkningsfond (UNFPA), FNs aidsprogram (UNAIDS), FNs kvinne- og likestillingsprogram (UN WOMEN), Verdens helseorganisasjon (WHO), Human Rights Watch, Global

Commission on HIV and the Law, International Labour Organization (ILO) og Global Alliance against Traffick in Women (GAATW).

Sist, men ikke minst må alternative former for regulering vurderes, og beste praksis må være det alternativet som har minst omkostninger for personer som jobber som sexarbeidere. I den offentlige debatten får man inntrykk av at alternativet står mellom kriminalisering av sexkjøp og legalisering av bordeller som man har gjort i blant annet Nederland og Tyskland. PION vil derfor anbefale myndighetene å se til New Zealand som siden 2003 har avkriminalisert prostitusjon og erstattet strafferettslig regulering med særlovgivning. Prostitusjon reguleres nå gjennom *Prostitution Reform Act of 2003*, som har en rettighetsbasert tilnærming med utgangspunkt i helse,

miljø og sikkerhet for sexarbeidere og regulerer rettigheter, plikter og begrensninger for aktørene i prostitusjon. Det er forbudt med prostitusjon for personer under 18 år, det er forbudt med gateprostitusjon i noen områder og det kreves arbeids- og oppholdstillatelse for utenlandske sexarbeidere. Det skilles mellom arbeidsfellesskap og bordeller – begge deler er lov, men reguleres på ulike måter, og det er tilrettelagt for både skadereduksjons- og exitprogram for å møte utsatte gruppers behov. New Zealands prostitusjonspolitik er anbefalt av flere av ovennevnte FN-organer. ■

NARRATIVES OF SEX TRAFFICKING:

DIVERGENCES BETWEEN ACADEMICS AND NGOs

BY AIDEEN ELLIOTT

AS A HUMAN RIGHTS CAMPAIGNER, HOW COULD I NOT
HAVE KNOWN THAT THERE WAS A WHOLE OTHER WORLD
OF INFORMATION AND DEBATES ON TRAFFICKING?

A few weeks ago I went to a debate in Dublin on the topic 'Should we turn off the red light?' The two people speaking for the motion, arguing for the criminalisation of the Nordic Model were from NGOs (Immigrant Council of Ireland, and Ruhama) and the two speakers against it were academic researchers. What I saw on the stage that night; academics versus NGOs, mirrored what is found in the debate on sex trafficking in general, in the literature and in activism. This article addresses the question of why academics and NGOs seem to fundamentally disagree with each other when it comes to the subject of sex-trafficking.

I carried out research to address the question of why there are such divisions between many academics and NGOs on the subject of sex-trafficking, and why, in the face of evidence against it, certain NGOs support the Nordic Model.

This is a pertinent question in Ireland right now because there is a campaign to introduce the Nordic model. The two NGOs speaking at the debate (ICI and Ruhama) are leading a campaign called 'Turn off the Red Light' (TORL) to criminalise the purchase of sex. TORL has since 2011 been campaigning for the Irish government to introduce the Nordic model. They are enjoying widespread support from various quarters of Irish society. Over 60 organisations have signed up to support them; from farming representatives to trade unions, business leaders to doctors, grassroots women's groups and large political parties.

My research asks why so many people and groups support the Nordic Model when there is a lot of academic research against it. I compared the literature and rhetoric of TORL with that of the academic community. I interviewed representatives of orga-

nisations supporting TORL, read their campaign material, and I contrasted their analysis of trafficking with what I found in academic texts both from Ireland and abroad, for instance Kamala Kempadoo and Nandita Sharma.

From this reading I identified broad differences between TORL and academics. They are as follows:

I A lot of academic work argues that sex-trafficking must be viewed in the same way as other people- trafficking. And that sex-trafficking should not be put in the same category as other sex-work. However, TORL is a campaign to 'end sex work and sex trafficking' and in a press release ICI said that "It is impossible to separate prostitution and trafficking" Immigrant Council of Ireland (2013)

II TORL paint a picture of sex-trafficking as being the same experience for everyone but academic studies disagree.

III TORL talk about the clients of sex-workers as violent monsters but academic research does not suggest that sex-workers all see their clients in that light.

IV When I read and listened to people from the Immigrant Council of Ireland speaking about solutions to sex-trafficking I was surprised that they weren't calling for open borders, or at least a relaxation of migration restrictions, since they are after all a migration focussed organisation. I think that there are a number of reasons for this but that one of them is that TORL doesn't seem to see sex-trafficking as a 'migration issue' but rather a 'women's issue' albeit one that affects women who are migrants more than other women. TORL frame sex-trafficking as a manifestation of gender inequality, and a violence against women.

"Prostitution is gendered in nature with the vast majority of those

exploited women and girls and the buyers male. In a society that values equality among all of its members it is important to address this issue by declaring that Irish society holds values that respect the human rights and dignity of all people. If one woman is for sale this sends the message that potentially all women are for sale."

Framing trafficking as a gender issue obviously colours not just how they analyse and represent the issue but also their assessment of potential solutions.

Academic work on the other hand view trafficking as a migration issue. It is defined by academics as transnational migration for labour, with unsafe and coercive working conditions. In the article "Trafficking in Lives: how Ideology Shapes Policy" (2005) Melissa Ditmore says that "Equating sex work and trafficking leads to an overly simple analysis that neglects the core issue of trafficking, namely migration, while refocusing discussion on other problems".

When academics look at the causes of sex-trafficking, they see it a migratory process affected by historical, global, economic and political factors, and therefore a phenomenon that won't be touched by a change in the law in Ireland regarding the purchase of sex. So when academics talk about combatting trafficking by 'tackling demand' they are talking about the demand of migrants for help (from traffickers) to cross borders.

This high demand is caused by strict migration controls, a lack of opportunities to migrate regularly and 'push factors' to migration.

The opposite is true for TORL who see migration factors as secondary to the main cause of sex-trafficking which for them is the demand of men to buy sex. TORL's research lists migration factors like war, poverty, individual

ambition, global inequalities etc. as providing a 'conducive environment' for trafficking. By this logic

"Effectively tackling sex trafficking in Ireland will require a response to deal with demand from men to buy sex".

One effect of these differing assessments is who they villainise or blame for sex-trafficking. For TORL the clients and traffickers are obviously to blame, in quite a neat and easy story of evil traffickers and duped women victims. For academics the picture is more complex, but a large portion of the 'blame' is assigned to Western governments and their migration policies, International Financial Institutions and their devastating economic policies, and our global political and economic system that doesn't give everyone equal chances in life. This brings us to our next point that

They differ in how they see the role of the individual versus the role of structures, in causing sex-trafficking.

TORL represent trafficked people as victims who are powerless to act; they are victims both of individual traffickers, and of structures of inequality that completely mould their lives. TORL tell us that "Most who are involved (in sex work) have had very few real choices". As already discussed academics certainly pay attention to the role that structures play in determining trafficking and experiences of migration, but in a way that doesn't leave out the individual migrant and their ability to act and have some control over their lives. In the article "Who gets to choose?

Coercion, consent and the UN Trafficking Protocol", Jo Doezeema says that any intervention to tackle the fight against trafficking needs to "...grant Third World women the same degree of self-awareness, autonomy, and agency that is taken as self-evident for Western women" (see 2002).

TORL HAVE POSED THE QUESTION AS
"DO YOU WANT TO END TRAFFICK-
ING?" RATHER THAN, "HOW DO YOU
WANT TO END TRAFFICKING?"

WHY SUCH DISCORD?

In his book 'How to win campaigns', Chris Rose (2005) advises that campaigns should present a feasible solution, keep it short and simple and focus on 'the gross factor'; an emotive part of the problem. TORL's representations of sex-trafficking certainly match with this advice. But I don't think that how they address sex-trafficking is solely motivated by tactical decisions, or that they are just saying what they need to 'win'. I think that they really believe that the Nordic Model would do good. So the question then is how can the two research communities; TORL and academics, approach the same problem and come away with opposite findings and recommendations. In addressing this question I'm not asking which finding is 'true' but rather how 'truth' is created and sustained.

Supporters of TORL may support

the Nordic Model because they are, understandably, moved by the horrors of sex trafficking and want to do something to help. For many the Nordic Model is the only course of action that they have ever heard of for tackling trafficking. A number of my interviewees expressed this, with one saying "the alternative is to do nothing". TORL have posed the question as "do you want to end trafficking?" rather than, "how do you want to end trafficking?". The question then arises of why there is no awareness of alternatives. One reason is that one legitimate (and questionable) perspective on sex-trafficking has been established, another is to do with the power dynamics at play which we turn to now.

In the 1970s Michel Foucault wrote that discursive practices establish "a legitimate perspective for the agent of knowledge and the fixing of norms".

The result is that it is almost impossible to think outside of these norms, or from another perspective, since to do so is considered to be beyond comprehension and therefore reason. Illustrations of this are seen throughout the campaign and particularly in the introduction to the ICI report: *Any thought* that women who are involved in prostitution in this country have made a free choice and are engaging in commercial transactions from which they are benefiting, *will be dispelled* by this report (ICI 2009:1 emphasis added).

One could argue that for NGOs to take on board academic work that comes from an understanding of trafficking as a migration issue would be to think outside of the 'legitimate perspective' that has been set. This could help explain why some

interviewees said that they were unaware of other perspectives on trafficking.

I have been involved in lots of social justice and human rights campaigns for many years. So while researching the campaign and campaigners I recognised myself in a lot of their actions, including those that I was critical of. When I studied trafficking during my Masters this year I was surprised to find 'another side to the story' than the NGO one I was familiar with from my human rights activism. As a Human Rights campaigner, how could I not have known that there was a whole other world of information and debates on trafficking? But maybe this lack of knowledge of another way of seeing the subject of a campaign is not so surprising.

When we're campaigning we feel passionate about an issue, become blind sighted to anything that contradicts us and go into 'campaign mode'. Particularly when we focus on the suffering we are trying to alleviate this stops us from taking on board or maybe even acknowledging anything that upsets our version of events. We can be quick to dismiss anything that diverges from the black and white view of our campaign.

One example of this reluctance to engage with opposing views came up in an interview with a policy officer at a national organisation. The interviewee told me that on a visit to Dublin the UN Special Rapporteur on Women's Health expressed his opposition to the Nordic Model as he felt that it made things worse for trafficked people. The interviewee went on to say that she still supported it nevertheless and that "the idea that sex-trafficking could be pushed underground hasn't been teased out". I was surprised to find that one could advocate to change national laws without

'teasing out' the idea that it could be a bad idea. When discussing this with a Dublin based feminist activist she suggested that a lot of organisations supported TORL based on the trust and personal relationships they have with organisations already involved in the campaign. This was confirmed when everybody I interviewed reported that seeing which other groups supported the campaign had influenced their decision.

In his work on power, Steven Lukes describes how power can not only restrict people's actions, but also their thoughts, limiting the scope of inquiry into any given issue (Power: A Radical View 2005:50). Agenda-setting power can limit what we think of as being possible. "Some issues are organised into politics, while others are organised out" (Schattschneider 1960 in Lukes 2005:20). I would argue that this power can begin to explain why NGOs don't follow academics in calling for open borders and global equality as a solution to the trafficking problem. Open borders are not on the agenda for most organisations operating in this milieu (of donors and officialdom), the idea is not seen as being in the realm of the possible, it has been 'organised out' of mainstream NGO and political discourse. When I asked interviewees their thoughts on the idea that to tackle trafficking we need to decrease global inequalities and migration restrictions they described this as being "too big to take on".

CONCLUSION

The debate on the introducing the Nordic Model in Ireland has, in my opinion, become quite a bitter one. People who oppose the Nordic Model are accused of not caring about women, and in turn those supporting the Nordic Model are accused of victimising women or being motivated by religious fundamentalism. Neither

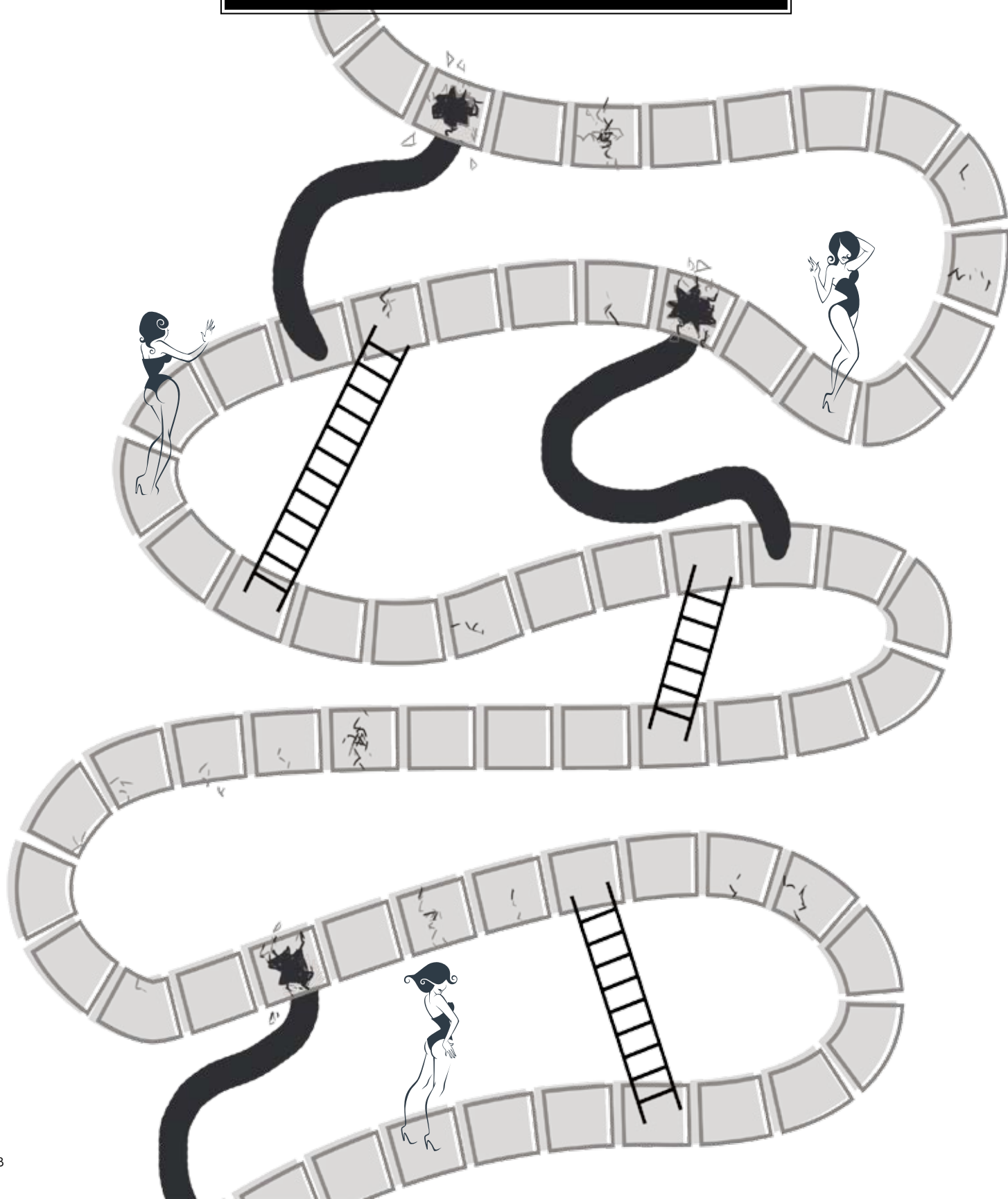
of these positions can be particularly helpful for the people who will be affected by any policy change. Having two sides in opposing camps means that each galvanises their position against critique, is not open to dialogue or learning or sharing.

It is difficult to know how to move beyond such an impasse in a debate. I would argue that to do so we should try to understand why divisions exist between the two sides. And how a particular choice can make sense in its context, for example how it makes sense for TORL to recommend the Nordic Model if they see sex trafficking as a 'women's issue' and fuelled by demand for sex workers.

One step towards dialogue is to understand why disjunctures between the two sides form and persist and it is towards such an understanding that this research has aimed. ■

The article is based on Aideen Elliot MA "Narratives of sex trafficking: Divergence between academics and NGO representations" (2013), Social Anthropology of Development, SOAS University of London.

FRA LOV TIL SEIER?

Ikke alle på venstresiden er fornøyd med prostitusjonsdebatten.

Av Andrés Lekanger

Det er flere på venstresiden som krever en ny debatt etter at den høyreliberale tenketanken Civita inviterte til frokostdebatt om norsk prostitusjonspolitikk. De ønsker en debatt forankret i kunnskap og fakta, ikke politikk og ideologi.

Albertine har fått forfatter og sosialdemokrat Aksel Braanen Sterri, to ungdomspolitikere i Sosialistisk Ungdom (SU) Romerike og Sosialistisk Venstrepartiet (SV) Inga Marte Thorkildsen i tale om hvorvidt det er på tide med en ny debatt om sexarbeid på venstresiden.

INKLUDERENDE VENSTRESIDE

I boken *Tilbake til politikken*. Hvordan Arbeiderpartiet igjen skal bli folkets parti kritiserer Sterri Ap for å ha mistet sin sosialdemokratiske frihetsideologi, og går blant annet mot partiets standpunkt rundt sexarbeid og sexkjøpsloven. Albertine gratulerer med boklanseringen og berømmer forfatteren for å løfte Arbeiderpartiets prostitusjonspolitikk.

– Takk for det. Jeg hadde i grunnen tenkt å gjemme unna sexkjøp fordi jeg opplever at enkelte kan henge seg litt fort opp i overskrifter uten å ha lest innholdet i kapitlene. Debatten om sexarbeid kan fort gjøre at en settes i en bås.

Jeg har snakket med flere som etterlyser en bedre debatt på venstresiden om sexarbeid, hva tenker du om den debatten som har vært?

– Min generelle analyse er at sexkjøpsloven var kontroversiell da den kom, men nå som den har vært en stund er den blitt en selvfølge for store deler av venstresiden.

Den var et rødgrønt politisk prosjekt, og derfor blir også nye generasjoner trent i å forsvare forbudet.

De fleste ser på sexarbeid som et onde, og dersom man argumenterer for avkriminalisering, spør folk om ikke en godtar det premisset.

Ifølge Sterri har både Ap og venstresiden sviktet på prostitusjonsfeltet.

– De har gått bort fra tradisjonell sosialdemokratisk politikk som er å lytte til arbeidstakerne. Sexarbeidere og deres talsperson blir ikke lyttet til i dag. Bra sosialdemokratisk politikk er blant annet å lytte til forskningen og til de som berøres av politikken, sier Sterri.

Når det gjelder den konkrete politikkutformingen mener Sterri at både sexkjøpsloven og hallikparagrafen gjør situasjonen til sexarbeidere vanskeligere. Lovverket umuliggjør fagorganisering av sexarbeid, og politiet har blitt de svakes fiende fordi strategiene som for eksempel Operasjon Husløs utelukkende retter seg mot sexarbeidere.

– Dette er hårreisende, og det er rart ikke venstresiden problematiserer at politiet ikke beskytter, men jager sexarbeidere. Jeg vet ikke om jeg vil ha vekk hallikbestemmelsen, men vi må hvert fall reformere den. Aksel Braanen Sterri etterlyser en mer inkluderende debatt på venstresiden, og han er ikke alene om det.

OPPRØR

Linn Emilie Hexeberg og Helga Hustveit i Sosialistisk Ungdom (SU) støtter ham på det. Hexeberg er lokallagsleder for Romerike SU og fylkesnestleder i Akershus SU, og Hustveit er styremedlem i Romerike

SU. Hexeberg og Hustveit har sammen med andre SU-ere hevdet at man kan ikke slå seg til ro med forbud uten å ha en god løsning for hånden. Det holder med andre ord ikke å ha et prinsipielt standpunkt om kriminalisering. Det er overdrevet å si at debatten har blitt ønsket velkommen. Ifølge både lokal- og fylkeslederen har sexkjøpsloven vært en seier for mange feminister, og derfor oppleves det som kontroversielt å prøve å rokke med den.

– Men jeg syntes det er riktig fordi jeg mener den ikke fungerer etter hensikten, forteller Hexeberg, og sier at innenfor deler av feministisk ideologi er det forankret at prostitusjon er vold mot kvinner, og at dette dermed skaper lite rom for å diskutere sexarbeid og sexkjøpsloven.

– Loven blir nok ikke opphevet med vår hjelp, men det er viktig å ta debatten fordi mange hevder at loven er en seier, men sexarbeidere har ikke fått det bedre. Det burde være viktigere at de har det bedre enn at vi har en lov som står for vår personlige moral.

På spørsmål om hvordan de to forstår sexarbeid og sexmarkedet, svarer begge at de ikke vet nok om tema.

– Jeg har ikke et reelt innblikk i hvordan markedet fungerer, men jeg tror markedet blir ekstra usikkert og usynlig på grunn av loven fordi den bidrar til usynliggjøring og dermed manglende kunnskap, sier Hexeberg.

– Heller enn og blindt følge et ideologisk spor bør vi basere politikken på kunnskap, og vi må lytte til alle parter. Vi trenger en nyansert debatt som ikke er topptung, og vi trenger en avklaring av forskjellen mellom menneskehandel og prostitusjon, sier Hustveit.

– Jeg mener samfunnet skal hjelpe

de som er i en tvangssituasjon, og spørsmålet er om sexkjøpsloven gjør det bedre for denne gruppen når den skaper et større svart marked. Som sosialist er det ingenting som tilsier at jeg må være for sexkjøpsloven. Det å være sosialist handler om solidaritet og reell frihet for alle, og for at alle skal ha like muligheter, ikke om å tvinge folk til å leve det livet vi selv ønsker å leve. Det er viktig å kunne snu når følgene av en lov ikke ble slik man hadde håpet på. Loven er ikke riktig måte og hanskes med tvungen prostitusjon på, sier Hustveit.

Hexeberg peker på at det er tvangsmarkedet som er problemet og ikke prostitusjonen i seg selv.

– Mange sier at selger du sex gjøres du om til en vare, men den påstanden sier mer om de som påstår dette enn om sexarbeidere. For meg handler det å være sosialist og feminist grunnleggende om solidaritet med medmennesker. Sexkjøpsloven slik den står i dag viser bare solidaritet med lovgiverne, sier Hexeberg.

– Mange jeg kjenner mener at loven har skapt en trygg ramme for sexarbeiderne, men loven har skremt bort de kundene som er ok mens drittsekene blir igjen, og forbudet fratar sexarbeidernes rett til hjelp. Etter at vi fikk sexkjøpsloven har politiet brukt hallikbestemmelsen for å kaste sexarbeidere på gata, men det hjelper da ikke å fratas trygge omgivelser.

SKYTTERGRAV

Aksel Braanen Sterri har opplevd ulike tilbakemeldinger når han har talt sexarbeideres sak. Eskil Pedersen sa seg uenig på Aktuelt på NRK med Sterri i at sexkjøpsloven burde fjernes, og hevdet at det ikke var en vintersak for Ap.

– Debatten er ikke alltid konstruktiv. Det blir fort skyttergraver. Jeg har imidlertid tro på at om man står på

sitt, så tvinges venstresiden til å hente frem sine gamle argumenter. Vi kan derfor få en bedre debatt.

Han forteller at enkelte han diskuterer med kan gå med på at han kanskje har rett, men deretter spør de om dette virkelig er en viktig sak å prioritere.

– Det blir som med søndagsåpne butikker. I den debatten ignorerer Gerd Kristiansen at noen ønsker det, ved å argumentere for at det er de store omfordelingssakene som er de viktige sakene å ta seg av. Vi må forsøke å holde to tanker i hodet samtidig.

Noen er uenig og en ønsker ny debatt, og da kommer forkjemperne for loven og sier «nei, prostitusjon er vold mot kvinner og gjør kvinner til objekter for menn». Det er vanskelig å stå imot fordi det er en sak som skaper så mye engasjement.

Kan ikke migrasjonsrelatert sexarbeid sees i sammenheng med omfordelingsspørsmål?

– Definitivt. Her har imidlertid venstresiden en vanskelig grenseoppgang. Skal man prioritere de som er fast bosatt i Norge, eller skal man prioritere omfordeling mellom alle land? Om man velger det sistnevnte, står man i fare for å rasere forutsetningen for det velferdssamfunnet vi lever i, og som venstresiden har jobbet så hardt for. Folk på venstresiden ender gjerne med å sette Norge først, og sier ofte det er greit med utenlandske arbeidere, men kun så lenge det ikke går ut over norske arbeidstakere. Jeg er imidlertid usikker på om denne nasjonalismen kan forklare motstanden mot prostitusjon. For SV lå det nok et genuint ønske om å kjempe for likestillingen, men for Ap var renovasjonstankegangen, og argumentene om å rydde opp i gatebildet, viktig for å få gjennomslag for sexkjøpsloven. Dette er en tanke som har gjenklang

langt inne i Høyre, men også deler av Ap. Her legger man seg på en linje hvor man sier at prostitusjon plager folk og at vi derfor må fikse det ved å kvitte oss med fenomenet. Jette Christiansen og Marit Nybakk har fikse teorier om hvordan sexarbeid er vold mot alle kvinner, og ikke bare dem som arbeider med det. Altså at det at noen kvinner selger sex påvirker alle menns syn på kvinner negativt og dermed er et hinder for likestilling. Det er en kreativ radikal teori som mangler empirisk belegg, men forklarer hvorfor rettigheter for sexarbeidere ikke er viktig for

prostitusjons motstanderne. Dersom prostitusjonsmotstand er likestillingsarbeid, er sexarbeidere femtekolonnister som truer likestillingen.

Sterri mener det er mulig å argumentere for det motsatte og sier at på alle andre områder har venstresiden kjempet for kvinners

selvbestemmelsesrett.

– Men ikke når det gjelder å selge sex. For meg virker det som et vilkårlig skille.

HERSKETEKNIKKER

Når Albertine spør Linn Emilie Hexeberg og Helga Hustveit hvordan de opplever debatten, svarer Hexeberg at det er en ikke-debatt.

– Noen er uenig og ønsker ny debatt, og da kommer forkjemperne for loven og sier «nei, prostitusjon er vold mot kvinner og gjør kvinner til objekter for menn». Det er vanskelig å stå imot fordi det er en sak som skaper så mye engasjement.

Hexeberg peker også på at debatten er blitt veldig personfiksert etter at Hege Grostad, men også andre, har stått frem med sin historie.

– Det kommer til tider personangrep, og det er nedverdiggende. Dessuten sier mange prostitusjonsmotstandere at de ønsker fokus på

dem som er utsatt, men de klarer bare å diskutere Hege Grostad. Ofte når hun kommer med utsagn, fylles sosiale medier med påstander om at en hvit norsk kvinnes meninger ikke skal avgjøre om vi skal beholde loven eller ikke. Dermed prøver folk å frata henne legitimitet og kompetanse. Det er dumt å ugyldiggjøre hennes meninger. Prostitusjonsmotstandere har ikke løsninger på de strukturelle problemene, og da blir det ofte lettere å gå etter de som står frem.

Hexeberg sammenligner debatten om sexkjøpsloven med debatten om abort. Hun mener de som utgjør majoriteten fort får en ovenfra og ned-holdning om temaet sitt og ikke ønsker en reell debatt på andre premisser.

At sexarbeidere av enkelte ikke anses som handlende individer har Hustveit også bitt seg merke i.

- Å henvise til falsk bevissthet og at sexarbeidere ikke vet bedre, er feil. Jeg opplever at venstresiden fort bekrefter stereotypien som høyresiden har om oss: nemlig at vi vil bestemme over hvordan folk lever livene sine. Det vil vi jo ikke. Venstresiden skal være en frihetsbevegelse med reell frihet for alle.

Men samtidig sier du at du kunne støttet loven om den fungerte, hva da med de frivillige som ikke ønsker loven?

- Det blir som med kvotering av kvinner inn i arbeidslivet. Dette liker vi egentlig ikke, og derfor er det viktig å se på det som et middel og ikke et mål for å få kvinner inn i arbeidslivet, og for å heve glasstaket som holder kvinner nede. Kommer man nærmere målet, kan kvotering fjernes. Hadde sexkjøpsloven fungert, kunne den ha vært på sin plass inntil man kom nærmere det samfunnet man ønsket seg. Det er viktig å skille middel fra målet.

Hexeberg og Hustveit understreker at når de har løftet debatten internt i SU, har de blitt møtt med stor skepsis og uenighet, men alltid med respekt.

- Langt på vei de fleste i SU støtter loven, men vi får gode tilbakemeldinger på at vi har reist en saklig debatt, sier Hexeberg.

ALTERNATIV REGULERING?

Enkelte, som Andreas Kotsadam som er forsker ved Senter for velferds- og arbeidslivsforskning ved Høyskolen i Oslo og Akershus, hevder at liberalisering drar med seg mer kriminalitet og fører til økt menneskehandel.

- Dette argumentet kjøper jeg ikke, repliserer Aksel Braanen Sterri.

- Og jeg er skeptisk til innsamlingen av data til støtte for dette. Legalisering vil derimot kreve mye mer tilsyn enn i andre bransjer for at vi skal kunne ta tak i de reelle utfordringene.

Sterri er klar på at det ikke finnes noen drømmeløsning når det gjelder de sosiale problemene og det migrasjonsrelaterte sexarbeidet.

- Vi må få ordnede forhold for sexarbeidere, som innebærer arbeidskontrakter, arbeidslivsreguleringer og tilsyn. Slik det er i andre markeder. Både staten, men også fagorganisasjonene, kan føre tilsyn. Samtidig ser jeg utfordringer med legaliseringsmodeller. Om sexarbeid ble en åtte-til-fire-jobb ville menn og kvinner uten oppholdstillatelse og rusmisbrukere ikke ha mulighet til å kunne ta del i dette. Kanskje vi da ville fått mange østeuropeiske sexarbeidere inn i landet som ville tatt seg av den jobben og utkonkurrert de som trenger det mest? Det ser ikke pent ut. For å unngå et A- og et B-lag av sexarbeidere, der de uten opphold ville stått uten rettigheter, kunne man foreslått et eget sexarbeidervisum. Men det ville være å si at folk kan få komme til Norge kun på ett vilkår, og det er at de ønsker å selge sex.

Heller ikke det virker som noen attraktiv løsning, for å si det mildt. Jeg tror heller ingen andre ville gått inn for at det er en god idé. En annen løsning kunne vært en radikalt ny innvandringspolitikk med frislipp av grensene, men også det har sine åpenbare svakheter.

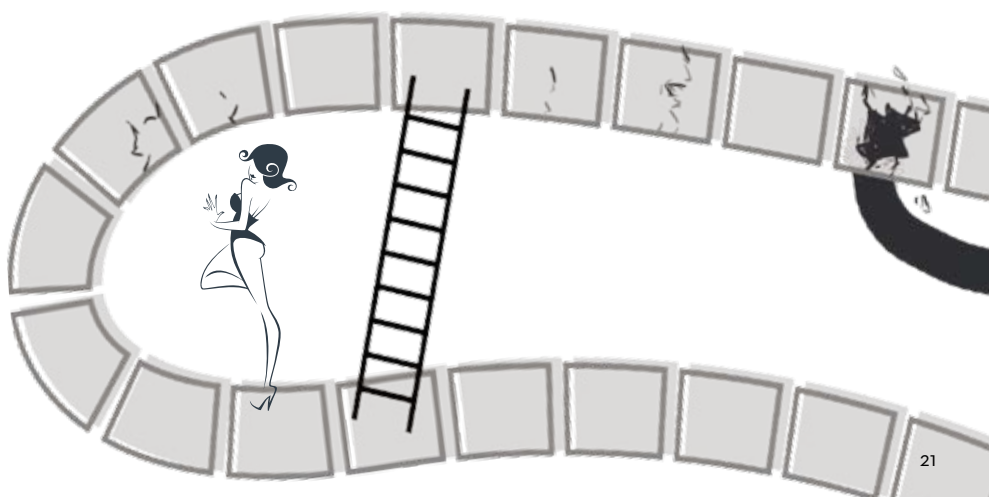
- Legalisering ville muligens skape et trangere marked, noe som ville gitt mindre inntekter. Det kan også fort oppstå «pervertert seleksjon», som er når alle de «gode» kundene drar til bordellene mens drittsekkene kjøper sex av de mest utsatte, som uansett ikke får seg jobb på bordellene. Å selge sex er nok heller ikke for alle, og selv om jeg er for at folk skal få lov til å ta dumme valg, er det jo en mulighet for at legalisering skaper økt rekruttering. Også av folk som senere angrer seg, sier Sterri.

Sterri er likevel klar på at en legaliseringspolitikk er den eneste farbare vei, uten at han tror det er mulig å få bukt med det svarte markedet med folk som kommer hit på turistvisum og selger sex i uregulerte former.

- Jeg tror derfor at man til dels bare må leve med det, og selvfølgelig hjelpe de menn og kvinner som opererer utenfor de lovlige rammene. Konsekvensene av å slå hardt ned på dette ville mest sannsynlig få de samme negative konsekvenser som dagens forbud får.

SOSIAL UTJEVNING

Både Helga Hustveit og Linn Emilie Hexeberg mener forbud er en lettvinnt løsning.

Det er en altfor enkel måte å hanske med et problem og bare forby, og det vi trenger er sosial utjevning og gode støtteordninger for mennesker utsatt for menneskehandel, sier Hustveit.

Hexeberg følger opp med å peke på behovet for å forebygge menneskehandel, men mener det ikke hjelper å kriminalisere kundene fordi det å kjøpe sex liksom skal være en krenkelse av den som selger.

– Er du tvunget til å selge sex, er det en krenkelse, men sexkjøpsforbudet gjør det jo bare vanskeligere for dem som selger sex å skaffe seg penger. Dermed blir det vanskeligere å nedbetale gjeld til bakmenn, noe som kan gjøre selgersiden enda mer utsatt for utnyttelse.

Hun mener også at selv om den synlige prostitusjonen er gått ned, betyr ikke dette nødvendigvis at det totale antallet har gått ned.

– Det er litt feigt å forby uten at man setter inn nok ressurser på å forebygge eller begrense distribusjonen. Jeg syntes heller ikke det er noe galt med frivillig prostitusjon. Vi kan ikke forby fattigdom eller forby sexkjøp eller -salg. Det blir som å skulle forby sykdom. Det er en helt elendig måte å løse sosiale utfordringer på.

ALLIERTE

Albertine spør om Hexeberg og Hustveit har allierte.

– I SU står vi nok ganske alene, og det var heller ikke hele Romerike SU som stilte seg bak at vi vi trenger en ny debatt. Det er mange som er for loven fordi de har lært at det er god feministisk praksis. Hadde vi hatt en mer faktabasert debatt, ville nok flere gått over på vår side, sier Hustveit.

– Vi har jo allierte i Unge Venstre, svarer Hexeberg. – Men vi er skeptiske til dem fordi de først og fremst ønsker å fjerne loven fordi de ikke liker forbud, og ikke fordi de har løsninger på utfordringene.

Aksel Braanen Sterri mener derimot høyresiden har en bra ryggmargsrefleks når det gjelder å være forsiktig med å bruke staten og voldmo-

nopolet. Han kjenner seg igjen i «liberalhøyres» argumenter om autonomi over egen kropp når det gjelder sexsalg, men som han sier, høyresiden er ikke bare liberale.

– Høyre er også et lov og ordenparti, sier Sterri og trekker paralleller til tiggerforbudet, som er et renovasjonsprosjekt. Men venstresidens store prosjekt er å hjelpe sexarbeidere fra å ta dårlige valg, og ifølge Sterri må venstresiden bli flinkere til å inkludere sexarbeidere i debatten.

– Å begrense statens makt mener jeg er like mye venstresidens prosjekt, selv om jeg nok mener venstresiden har mer rett i at statlige løsninger også kan øke folks frihet. Jeg gjør det til et poeng i boken at viktige sosialdemokratiske prinsipper brytes i den norske debatten om sexarbeid. Vi må gi selgere av seksuelle tjenester muligheter og rett til fagorganisering. Sexarbeidere jeg har pratet med sier gjerne at å selge sex ikke er noe ideelt førstevalg, men de etterlyser muligheter der de er. Det er rart at sexarbeid skilles fra andre yrker i hvordan vi velger å møte temaet, og konsekvensene av dagens politikk er grove. Jeg tror tvang og utnyttelse lettere brer seg når markedet er ulovlig.

Sterri mener venstresiden vil ha mye konstruktivt å bidra med i utformingen av en liberal prostitusjonspolitikk.

– Vi må gjøre venstresiden opp-tatt av sexarbeideres rettigheter. Høyresiden vil ha staten vekk, men venstresiden ser at ulike mennesker stiller på markedet på ulike vilkår. Sammen med kritikk av menneskehandel og tvang, og situasjoner der mennesker selger sex fordi de har opparbeidet seg mye gjeld, gjør det at vi har mye konstruktivt å bidra med i utformingen av en liberal prostitusjonspolitikk.

RESPEKTFULL DIALOG

*SVs Inga Marte Thorkildsen var barne-
likestillings- og inkluderingsminister
for den Rødgrønne regjeringen i
perioden 23. mars 2012 til 16. oktober
2013. Hun jobbet i forarbeidet til
lovforbudet mot kriminalisering, men*

i dag vil hun ikke fjerne loven. Uansett mener hun at det er nødvendig med en respektfull dialog med sexarbeidere, deres organisasjoner og tiltak i prostitusjonsfeltet.

– Menneskehandel er vår tids slaveri, ofte sammenvevd med annen kriminalitet. Det kommer vi ikke utenom. Det omfatter mer enn 27 millioner mennesker og er et enormt menneskerettslig problem. Spørsmålet blir hvilke strategier vi skal velge for å forhindre rekruttering og utnyttelse, sier Thorkildsen.

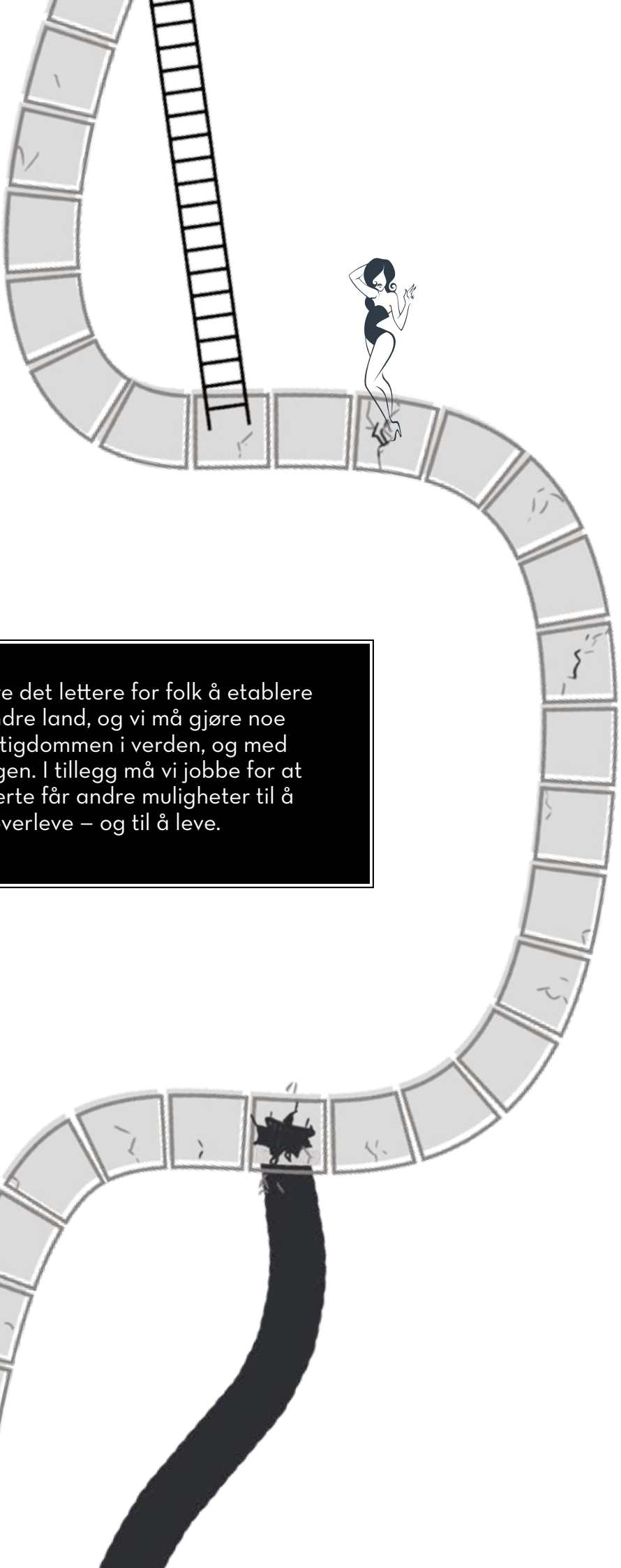
**Da Albertine spør hvordan hun stiller seg til Aksel Braanen Sterris påstand om at venstresiden har sviktet sosialdemokratiske idealer som å lytte til sexarbeiderne, svarer Thorkildsen at det etter hennes mening ikke er rime-
lig å betrakte salg av sex på lik linje med ordinære yrker. Samtidig sier hun seg enig i at sexarbeidere ikke er blitt inkludert ordentlig i ordsnittet.**

– Jeg vil karakterisere det som et svik, og det var også en av grunnene til at jeg var imot sexkjøpsloven. Prostituerte ble ikke lyttet til, og jeg var overbevist om at forbudet ville bli en hvilepute for politikere. Det var jo ofte renovasjonsargumentene, heller enn de menneskerettslige argumentene og likestillingsargumentene, som kom i forgrunnen i debatten, forteller Thorkildsen.

– Det er fryktelig naivt å si til en person som selger sex at det bare er å gå på NAV å få seg en ordentlig jobb, når vi vet at eks-prostituerte ikke blir tatt på alvor som jobbsøkere. Det viktigste er å få i gang en respektfull dialog med prostituerte. Jeg ble forbanna da jeg hørte folk si at det er jo ingen vits, de meler jo bare sin egen kake.

SIGNALVERDI

Kritikken til Linn Hexeberg og Helga Hustveit fra SU Romerike, om ulike hersketeknikker som rammer stemmene til personer som ikke opplever at de selger sex som noe negativt, eller som er uenig i dagens prostitusjonspolitikk, kan Thorkildsen kjenne seg igjen i.

A woman in a black swimsuit is standing on a curved path made of grey blocks. A ladder is leaning against the path. The path curves around a central black box containing text. The path continues downwards and to the left, ending in a dark, thick, curved line.

Vi må gjøre det lettere for folk å etablere seg i andre land, og vi må gjøre noe med fattigdommen i verden, og med likestillingen. I tillegg må vi jobbe for at prostituerte får andre muligheter til å overleve – og til å leve.

- Da jeg var aktiv motstander av loven, ble det stilt spørsmål ved om jeg egentlig var en feminist. I dag mener jeg det er høyere under taket, kanskje fordi kriminaliseringstilhengerne vant frem, sier Thorkildsen.

- Jeg er for loven i dag, først og fremst fordi jeg mener det ville være et mye sterkere signal å fjerne loven, enn det var å innføre den. Tenk for et signal å sende til unge gutter i dag, eller til omverdenen om vi skulle si at i Norge blir det nå tillatt å kjøpe sex.

- Samtidig vet vi at prostitusjon og trafficking - slaveri, er tett sammenvevd, og at etterspørselen driver nye mennesker inn i dette hver eneste dag. I land som har legalisert kjøp og salg av sex hører jeg nå at noen snakker om hvorvidt man skal kunne si til arbeidsledige kvinner at de like gjerne kan begynne å selge sex, siden dette er å anse som et arbeid. Noen har hevdet at man diskuterer om denne formen for «arbeid» skal kreves før man eventuelt skal kunne få rett til trygd. Legalisering kan også være en fin måte å pynte på arbeidsledighetsstatistikken på. Forhåpentligvis er dette bare rykter, men jeg hører mye sprøtt fra land som har satset på legaliseringslinja. I Nederland utgjør inntekter fra salg av seksuelle tjenester tre prosent av BNP, det er ikke lite. I Tyskland kjøper én million tyske menn sex av hovedsakelig østeuropeiske kvinner.

Thorkildsen mener det skjer noe med samfunn som legaliserer kjøp og salg av sex.

- Flere debuterer seksuelt gjennom å kjøpe sex. I Spania har 39 prosent av mennene kjøpt sex. Jeg vil ikke at min sønn skal vokse opp i et samfunn hvor dette er greit. Han skal vite at kjøper han seksuelle tjenester, bidrar han til utnyttelse av fattige og diskriminerte mennesker. Jeg vil at han skal forstå hva likestilling er.

Hva tenker du om sexarbeidere som hevder at de ikke har problemer med å selge sex og som ønsker avkriminalisering?

- De fremmer egne interesser og

det er helt greit, men de må tåle å få motbør, sier Thorkildsen.

- Det er jo å ta dem på alvor.

Jeg er helt uenig med Hege Grostad, men vi bør være glad for at hun tør å mene noe. Altfor få tør det. Hun snakker likevel for en ørliten del av markedet, og det er skummelt om det får stå uimotsagt, fordi det kan gi de som ønsker å kjøpe seksuelle tjenester en unnskyldning som egentlig ikke har noe med det store bildet å gjøre. Derimot er jeg helt enig i at politiets «Operasjon husløs» er en skamplett. Politiet bør la være å krenke prostituerte, og de bør forstå hvor viktig det er å skape tillit, spesielt hvis de har tenkt å avsløre bakmenn.

Thorkildsen trekker også frem utlendingsloven som et grelt eksempel på hvordan politiet gjøres til en fiende for de mest utsatte. Den brukes for å kaste kvinnene (og menn) ut av landet, med fare for re-trafficking. Løsningen er å motarbeide global fattigdom.

- Vi må gjøre det lettere for folk å etablere seg i andre land, og vi må gjøre noe med fattigdommen i verden, og med likestillingen. I tillegg må vi jobbe for at prostituerte får andre muligheter til å overleve, og til å leve.

Selv om flere sexarbeidere og deres organisasjoner kjemper for avkriminalisering og en rettighetsbasert tilnærming til regulering av kjøp- og salg av seksuelle tjenester, er Thorkildsen imot dette.

- Selv om mange prostituerte jeg har snakket med ønsker anerkjennelse for at de valgte å selge sex, ønsker de jo ikke det samme for sine barn. Fordi de ser de negative konsekvensene av å selge sex. Jeg forstår likevel dem som sier de ønsker å kjempe for rettigheter, fordi lovverket i dag er blitt en sovepute for politikerne. I Nederland ser vi at legaliseringsmodellene ikke har fungert, men at den har skapt et A- og et B-lag av prostituerte. Et lite fåtall opplever nok en viss form for beskyttelse der de selger sex innendørs, men det store flertallet står uten noen form for beskyttelse fordi de ikke har

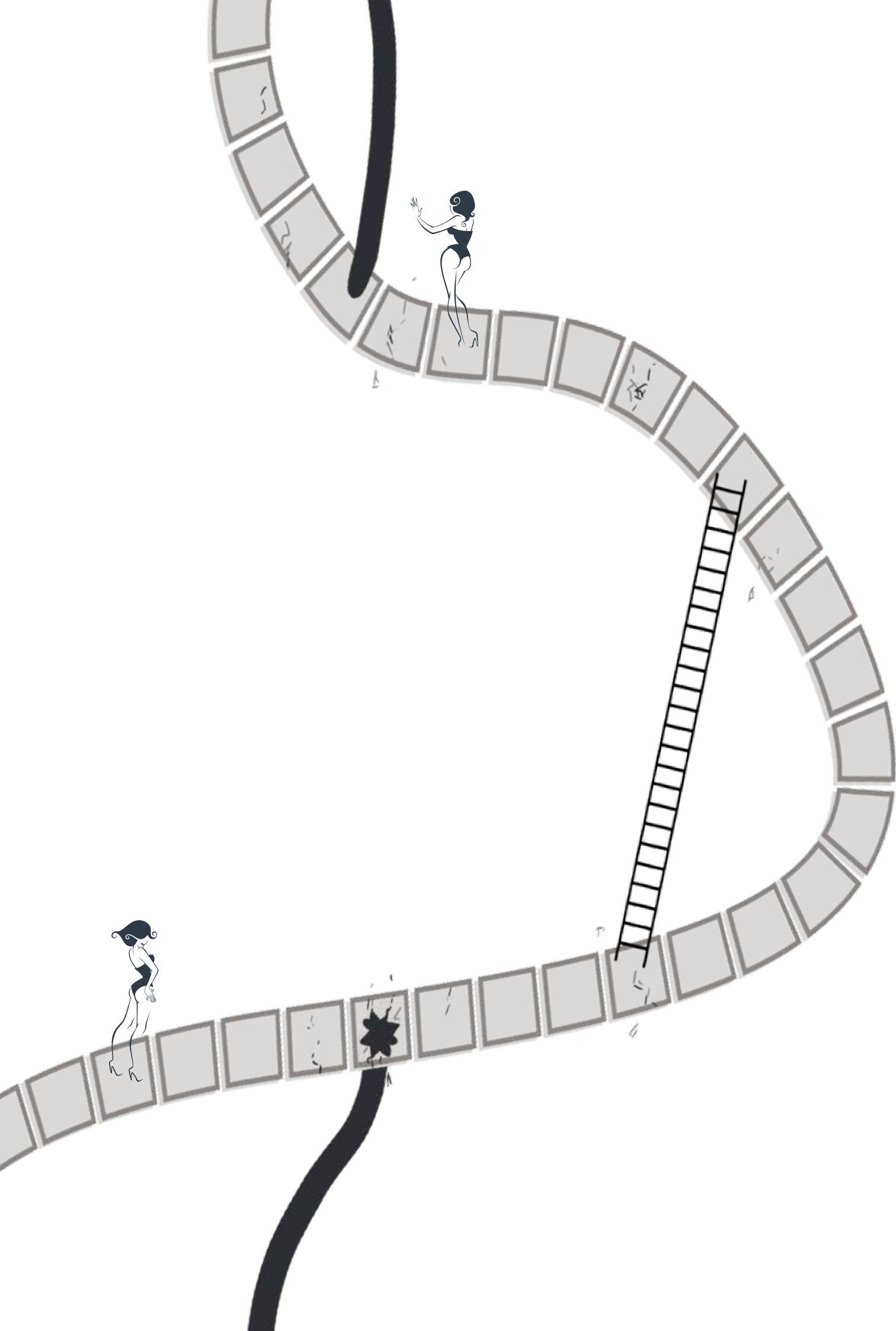
muligheter til å tilegne seg rettigheter på grunn av aktiv rus eller illegal oppholdsstatus, sier Thorkildsen.

Thorkildsen understreker igjen at det er viktig å inkludere kvinner og menn som selger sex i debatten.

- Jeg har en nær venn som var prostituert i mange år, og kjenner flere som har prostituert seg. Jeg har hospitert med Pro Sentret og på Natthjemmet, gått gatelangs og delt ut kondomer og glidemiddel og vært på bordell. I sin tid var jeg også vertskap for det vi kalte et nordisk «horetreff» på Stortinget. Dette gjorde jeg fordi jeg var forbannet på at ingen lyttet til prostituerte. Det er kanskje noe å vurdere en gjentakelse av under 200-års jubileum for grunnloven. Det handler for svingende om demokrati.

Bjørnar Moxnes, leder i Rødt, ønsket ikke å svare på spørsmål fra Albertine. I en e-post skriver han:

«Rødt har ikke endret syn på sexkjøpsloven, og arbeidsprogrammet er heller ikke oppe til behandling på helgas landsmøte. Vi har med andre ord ikke endret syn på at vi støtter loven» ■

-A study on the health and wellbeing of erotic, escort, and sex workers in Finland. Information for social discussions and the planning of services.

Health and wellbeing in the sex and erotic industry

BY ESSI THESSLUND, PRO-TUKIPISTE RY

There is little previous research on the health and wellbeing of erotic and sex workers in Finland, and on a global level this subject has not been extensively studied. Social discussions and even political motions in the area of commercial sex are generally based on assumptions and externally developed understandings of the needs and hopes of those who work in the sex industry. Furthermore the existing research has been criticized on focusing mainly on street based sex work and paying little attention to the diversity of this highly heterogeneous population.

In a study that concluded in 2013, Finland's National Institute for Health and Welfare and Pro-tukipiste ry gathered basic information on the health and wellbeing of adult erotic, escort, and sex workers in Finland, including the prevalence of HIV and hepatitis C. The voluntary and anonymous survey covered the target group extensively. Of the total of 234 individuals working in the sex and erotic industry were contacted. The participation of erotic and sex workers who worked as voluntary study assistants was critical to the breadth and coverage of the study and its realization.

The study gathered information on how participants felt about their living conditions, health, competence, and economic livelihood. The study also measured the prevalence of infectious diseases, and was realized through survey questionnaires and the collection of saliva samples. Participation in the study was voluntary and anonymous, and research was conducted in Finnish,

THAI, RUSSIAN, AND ENGLISH.

A peer group, trained as voluntary study assistants, composed of 22 sex and erotic workers who visited Pro-tukipiste. They assisted in research by recruiting participants and

collecting valuable processual information through their social networks. Through the efforts of active peer workers, the study reached sex and erotic workers who did not use Pro-tukipiste's services. The peer workers represented various language groups and were a diverse sampling of the field of sex and erotic work in Finland.

The majority of the study's participants were contacted through Pro-tukipiste's services; peer workers assisting in data collection reached approximately one third of the respondents. Approximately 5 percent of respondents ordered the study materials to their home addresses through Pro-tukipiste's website.

A DIVERSE SEX INDUSTRY

The radically different socio-economic situations of sex and erotic workers, along with the various groups they represented and the differences between them, were visible throughout the entire research process. The peer workers who assisted in the study met regularly with Pro-tukipiste's staff during the data collection phase to discuss their needs and experiences in the field.

Peer workers' experiences differed vastly. These differences became visible, for instance, in how they felt about the study while in the field and what fears and doubts they had. This atmosphere of fear and doubt was a particular challenge in the recruitment of respondents with a foreign background, and peer workers along with Pro-tukipiste's staff thought that this reduced the number of participants. Respondents also reacted differently to the questionnaire depending on the peer worker's and their own background, as well as declared profession in the field of sex and erotic work. For example, some Thai-language respondents found the questionnaire's word choice offensive and derogatory, and some Finnish-

language respondents criticized the fact that the questionnaire was not applicable to all sex and erotic workers. In addition, those who could not respond to the questionnaire due to difficulties with literacy were left out of the study completely or gave only an anonymous saliva sample.

Of the study participants, 34 percent filled out a Russian-language questionnaire, 32 percent a Finnish-language questionnaire, 29 percent a Thai-language questionnaire, and 4 percent filled out an English-language questionnaire. Of the respondents 94 percent declared their gender; 84 percent were women, 7 percent were men, and 3 percent were transgender persons. Respondents' ages ranged from 19 to 63 years, with 25-44 year olds representing the largest age group among all languages.

LIVELIHOOD AND ECONOMIC SITUATION

Erotic, escort and sex work were respondents' main source of income. Only 10 percent of the respondents declared other full time salaried work. The majority of those who worked full time in other forms of work and also did sex or erotic work were Thai-language respondents. There was a notable disparity in the way different language groups experienced their economic situation. Those who felt that their economic situation was good made up 66 percent of respondents, with Russian-language respondents being the most frequent to make this declaration and Thai-language respondents being the least frequent.

PERCEPTIONS OF HEALTH AND WELLBEING

A notable statistical difference in other matters related to wellbeing was also evident between the

different language groups. Respondents were asked to evaluate their health and satisfaction with their ability to complete daily activities and tasks. Respondents were also asked to evaluate their general satisfaction with their lives. English-language respondents reported the most positive evaluations of their health, while Thai-language respondents reported the least positive. Russian-language respondents reported the highest level of satisfaction with their ability to accomplish daily tasks, while Thai-language respondents reported the lowest level of satisfaction. Of the Finnish-language respondents, 64% were satisfied or very satisfied with their lives. Only a third of Thai-language respondents expressed being satisfied or very satisfied with their lives.

PUBLIC SOCIAL AND HEALTHCARE SERVICES

The study measured respondents' access to public social and healthcare services in Finland by asking if respondents had a Finnish health insurance card. Those who did have a right to public services in Finland made up 67 percent of respondents, with large differences between language groups. The majority of Finnish-language and Thai-language respondents had a health insurance card. However, the majority of English-language (90 percent) and Russian-language (63 percent) respondents did not. This means that they are left out of the public social and healthcare system in Finland.

In addition to asking respondents about access to public services, the questionnaire asked respondents about their use of Pro-tukipiste's services. Forty-one percent of respondents reported using Pro-tukipiste's services at least once a month in the last year. Finnish-language respondents (19 percent) used Pro-tukipiste's services the least, and the

Russian-language group (53 percent) used them the most.

HEALTH CONCERNS

Respondents were asked about HIV and STI testing, hepatitis vaccination, and the use of intravenous drugs and condoms in their sex work. HIV and STI testing were at a good level among respondents. Approximately 60 percent of respondents had done HIV testing sometime in the past 12 months. The Finnish-language group had the highest share of respondents in this category (70), while the Thai-language group had the lowest (42). Approximately 60 percent of respondents also reported other STI testing in the last 12 months, varying from

95% on average, varying from 92 percent of Finnish-language respondents to 100 percent of English-language respondents. There was no statistically significant difference in condom use between different language groups, but there was a connection between condom use and age. Condom use was lower in younger age groups than in older. Six percent of respondents had used intravenous drugs at some point. Finnish-language respondents reported using intravenous drugs the most (10 percent). There was no statistically significant difference in intravenous drug use between the different language groups.

PSYCHOLOGICAL VIOLENCE

The study also measured the experiences of physical, psychological, and sexual violence in erotic, escort and sex work over the past 12 months. All language groups had experienced violence in some form, but nearly half of all respondents had not experienced violence of any form in the past year. Psychological violence (for example, humiliation or verbal abuse) was the most commonly reported

form of violence. The study did not ask who the perpetrator of violence was. There was no statistically significant difference in respondents' experiences of violence between the different language groups.

NEGATIVE IMPACT

The study identified signs that the social stigma surrounding commercial sex had a negative impact on sex and erotic workers' possibilities to speak openly about their concerns, for instance in healthcare and in seeking help with problems. The study used an open question to measure how respondents felt about discussing sex or erotic work with a doctor. Of the 133 respondents who answered the question, over half felt that such a discussion would be difficult or even impossible. Approximately one-fifth felt that sex or erotic work would be easy

Pro-tukipiste ry is an organization that promotes the equality of sex and erotic workers, as well as offering low-threshold social and healthcare services and legal advice in Helsinki and Tampere. Pro-tukipiste reaches approximately 1500-2000 sex workers annually, and of this number about 70-75% are foreign-born. The most common countries of origin are Russian, Thailand, and Estonia.

69 percent of Finnish-language respondents to 29 percent of Thai-language respondents. Protection against hepatitis varied greatly between different language groups. Forty-nine percent of respondents had received at least one vaccination against hepatitis B, ranging from 61 percent of Finnish-language respondents to 10 percent of Thai-language respondents. Meanwhile, 44 percent of respondents reported having at least one vaccination against hepatitis A. Over half of Finnish respondents had received at least one hepatitis A vaccination, while Thai- and English-language respondents did not report receiving any hepatitis A vaccinations.

Respondents actively protected themselves by using condoms during sexual contact in their work. Condom use during the most recent instance of sexual intercourse in sex work was

to discuss with a doctor.

Respondents reported turning to Pro-tukipiste or colleagues first when dealing with problems. Based on an open question, the three most common ways of dealing with problems specific to erotic, escort, or sex work were: contacting Pro-tukipiste, speaking with someone who does the same kind of work, and dealing with the problem on one's own without contacting outsiders. Individual responses only mentioned contacting the police, but not social or healthcare officials, for instance.

STI PREVENTION REQUIRES TARGETING

There was no statistically significant difference between language groups in the prevalence of HIV or hepatitis C. The prevalence of HIV was 3 percent, varying from 0 percent for the English-language group to 7 percent for the Thai-language group. The prevalence of hepatitis C was 5 percent, and was highest among Russian-language respondents (6 percent). None of the English-language respondents were hepatitis C-positive. Overall the HIV prevalence and a high level of condom use mean that sex workers are still one of the key groups in HIV prevention.

GOOD PRACTICES

Low threshold social and healthcare services for sex and erotic workers increase possibilities for better health. The connection between visiting Pro-tukipiste and infectious disease prevention was studied by comparing infectious disease testing activity and vaccination to the use of Pro-tukipiste's services in the past 12 months. There was a significant relationship between the use of Pro-tukipiste's services and testing for HIV and other STI's, as well as hepatitis A and B vaccination.

THE IMPORTANCE OF PARTICIPATION

The study's findings and the accumulation of experiences during the research process reinforce the picture of sex and erotic workers' realities as diverse, both in Finnish society and within the sex and erotic industry. The participation of an active and versatile peer group in conducting the study made it possible to reach erotic and sex workers broadly, while

also providing valuable information on further ways Pro-tukipiste could develop its social and healthcare services. In the future, similar studies should utilize the knowledge of sex and erotic workers as experts in their own lives starting from the planning phase. This would ensure that questions are more relevant and that the language and concepts used in the study are more comprehensible and culture- as well as target group-sensitive. In their evaluation of the study, peers who assisted in conducting research and Pro-tukipiste's workers emphasized the necessity of the participation of sex and erotic workers.

The results of this study illustrate the importance of providing sex and erotic workers with targeted social and healthcare services. Having a right to public services does not guarantee their use, or that sex and erotic workers will be able to speak freely about their concerns. People's participation in social discussions that affect them, in political proceedings, and in the planning, realization, and evaluation of services should be a daily reality both in Finland and elsewhere. ■

AUTHORS INFORMATION:

Contact: essi.thesslund@pro-tukipiste.fi

Pro-tukipiste's website: <http://pro-tukipiste.fi/en/home/>

The article is based on the report by the National Institute for Health and Welfare and Pro-tukipiste ry: Liitsola, Kirsi; Kauppinen, Jaana; Nikula, Minna; Thesslund, Essi; Huovinen, Minna; Ollgren, Jukka; Brummer-Korvenkontio, Henric; Aalto, Erja (2013): Terveystä seksi- ja erotiikka-alalla: Erotiikka-, escort-, ja seksityötä tekevien terveys ja hyvinvointi Suomessa (Health in sex and erotic work. The health and welfare of erotic, escort and sex workers in Finland). Työpaperi: 2013_045. THL, Helsinki, Finland.

THE REPORT IS AVAILABLE ONLINE

In Finnish only, abstract in English:

<http://goo.gl/C3zWLB>

Sexarbeidere om hiv og behov

AV ASTRID RENLAND

Debatten om prostitusjon i Sverige er stereotyp, fordomsfull og ideologisert, og den hindrer adekvat kunnskap om hiv- og soi-forebygging. Svenske sexarbeidere tok derfor skjeen i egen hånd og kartla forebyggingsarbeidets muligheter og begrensninger innenfor rammene av et undertrykkende reguleringsregime.

Fredag 4. april skrev den svenske sexarbeiderorganisasjonen Rose Alliance historie da de samlet representanter fra helse- og sosialmyndighetene, RSFL, RSFU og andre interesserte, deriblant undertegnede fra PION og representanter for prostitusjonstiltaket Pro Tukupiste i Finland, til et seminar om sexarbeid og hiv-forebyggende arbeid.

Bakgrunnen for seminaret som fant sted på Clarion Hotell på Södermalm, var lanseringen av rapporten *En annan horisont - Sexarbete och HIV/STI-prevention ur ett peer-perspektiv*. Seminaret ble ledet av rapportens forfattere og lederne i Rose Alliance, Pye Jakobsson og Carina Edlund, mens Suzann Larsdotter fra RFSL hadde jobben med å holde orden i rekkene. I løpet av dagen fikk publikum presentert hovedfunnene i rapporten, og dagen avsluttet med en paneldebatt med forskere og representanter fra hivorganisasjonene som debatterte barrierer for god kunnskap om sexarbeid og målrettet forebyggingsarbeid.

Rapporten er et resultat av et samarbeidsprosjekt mellom Hiv-Sverige og Rose Alliance (Riksorganisationen för sex- och erotikarbetare), med formål om å utvikle en metode for likemannsarbeid - «peer to peer» for sexarbeidere. Første steg på veien var å avdekke hvilke behov sexarbeidere har når det gjelder hiv- og soi-forebyggende arbeid, samt øke kunnskapen om andre faktorer som påvirker sexarbeideres mulighet til å ivareta helse og sikkerhet i arbeidssituasjonen.

Sverige står i en meget spesiell situasjon, siden landet har stått imot og slått ned på ethvert tilløp til skadereduksjonsarbeid ikke bare i prostitusjonsfeltet, men også innenfor rusomsorgen. Alt fra kondomer og glid til rent injiseringsutstyr for stoffbrukere, er bannlyst i arbeidet med disse gruppene. Som Anne Skarhed, forfatter og leder av evalueringen av sexkjøpsloven som

kom i 2010, sa til internasjonale journalister opptatt av svenskenes oppsummering av lovverket: I Sverige driver vi ikke med skadereduksjon. Basta! Kvinner som selger sex må ta til takke med exit-tilbud og terapi, eller seile sin egen sjø. Prostitusjonsenheten i Malmö er et hederlig unntak, men de er da også til stadighet i konflikt med sentrale myndigheter for sitt brudd på den nasjonale konsensusen om at i Sverige er det nulltoleransen som rå. Det er derfor - isenesettelse av nordisk reguleringsregimemodell til tross - himmelvid forskjell mellom Sverige og Norge. Den politiske tilnærmingen til prostitusjon har som kjent vært dominert av sosialpolitisk tilnærming med vekt på skadereduksjon inntil forrige regjering kom på å adoptere svenskenes prostitusjonslovgivning. Når det er sagt; når svenskene først gjør noe, så gjør de det til gangs. Det er dette samarbeidsprosjektet mellom Hiv-Sverige og Rose Alliance også et eksempel på.

KARTLEGGINGEN

Formålet med rapporten var som sagt å kartlegge behov og innhente kunnskap som skulle danne grunnlag for videre metodeutvikling innenfor likemannsarbeid blant sexarbeidere i Sverige. «Peer to peer» har vært en anbefalt metodisk tilnærming i hivforebyggende arbeid innenfor marginaliserte grupper. I Norge ble den allerede tatt i bruk på begynnelsen av 1990-tallet da Helsedirektoratet ansatte to kvinnelige sexarbeidere (PIONs grunnleggere) for drive hivforebyggende arbeid i prostitusjonsmiljøene. Sverige har som nevnt ovenfor hatt et anstrengt forhold til både sexarbeidere og skadereduksjonstiltak, og ifølge Pye Jakobsson ble det veldig tydelig da de startet opp prosjektet; både empirisk basert kunnskap om hivforebyggende arbeid i prostitusjonsmiljøene og kunnskap om feltet som sådan, var svært begrenset.

UTVALG

Rekrutteringen har skjedd både blant Rose Alliance medlemmer og via annonser og websider. 124 personer deltok i spørreundersøkelsen, og 13 i dybdeintervju, hvorav åtte kvinner, én transperson og to menn med erfaringer som sexarbeider mens to menn hadde kundeerfaringer. Blant de 124 som deltok i spørreundersøkelsen var 98 kvinner, 19 menn, fire transpersoner og tre personer som oppga «annet». Det var 44 prosent av informantene som oppga at de identifiserte seg om heteroseksuelle, 38 prosent som biseksuelle og 10 som homofile.

Gjennomsnittsalderen var 34,9 år, og en tredjedel var av utenlandsk opprinnelse mens 25 personer var bosatt utenfor Sverige, og majoriteten oppga økonomi og seksuell nysgjerrighet som bakgrunn for sitt arbeid i sexbransjen.

Mulighet til å tjene penger og trivsel i arbeidssituasjon var de to vanligste årsakene til at man fortsatt jobbet som sexarbeider. To informanter oppga at de var tvunget som bakgrunn for at de startet med sexsalg, mens ingen av informantene formidlet at tvang var bakgrunn for at de fortsatt jobbet som sexarbeidere. Gjennomsnittet hadde jobbet seks år med sexarbeid, og i utvalget oppgir en tredjedel at sexarbeid er eneste inntekt mens en fjerdedel har det som biinntekt. 17 prosent oppgir at de jobber med sexarbeid ved siden av studiene.

Den vanligste måten å jobbe på er «outcall» - det vil si at man besøker kunder hjemme eller på hotell, den nest vanligste er å jobbe i egen leilighet, mens 20 av informantene oppgir at de jobber i gateprostitusjonen.

82 prosent av utvalget oppgir å ha mannlige kunder mens de resterende 18 prosentene oppgir at de selger sex til både menn og kvinner, ingen oppgir at de bare har kvinnelige kunder. I gjennomsnitt har informantene 15 kunder i måneden.

Halvparten av informantene har ti kunder eller mindre i måneden, og halvparten har ti kunder eller mer i måneden. Halvparten av informantene oppgir at de hovedsakelig har faste kunder. En av ti oppgir at de noen gang har hatt en hallik, men hva som anses som hallik, varier og strekker seg fra hjelp til å lage en webside, jobbe for et eskortebyrå til økonomisk utnyttelse.

ØKONOMI, HELSE OG STIGMA

Undersøkelsen reiser mange problemstillinger knyttet til å jobbe med sexarbeid som blant annet sikkerhet, helse og stigma.

De fleste formidler at de har ulike strategier for å se an kundene og benytter andre sikkerhetsstrategier for å forebygge vold. Nær halvparten av utvalget forteller at de føler seg trygge i jobben, og omtrent like mange formidler at de stort sett føler seg trygge, mens sju prosent har oppgitt at de aldri føler seg trygge. Økonomiske behov påvirker bruken av sikkerhetsstrategier, det vil si at de som er mest avhengig av inntjeningen senker kravet om sikkerhet, og undersøkelsen viser at informantene som er i denne gruppen føler seg mer utrygge, er mer utsatt for vold og er mer villig til å selge sex uten beskyttelse.

Informantene etterlyser bedre informasjon og kunnskap om hvordan forebygge risikosituasjoner og etablere strategier for å ha kontroll over egen arbeidssituasjon. Kunnskapsformidlingen skjer som oftest via andre sexarbeidere, og det betyr at de som ikke har et nettverk eller arbeidsmiljø rundt seg er avskåret for denne typen likemannserfaringer.

Undersøkelsen bekrefter PIONs erfaringer når det gjelder helseundersøkelser og hivtest. Over halvparten av informantene oppgir at de jevnlig undersøker seg for seksuelt smittede infeksjoner, og en like stor andel sier at de aldri forteller om sexarbeid til helsepersonellet. Hver tiende sexarbeider som er bosatt i Sverige har

aldri tatt en hivtest, og hver fjerde forteller at de opplever problemer med at helsepersonell anser dem for ikke å tilhøre risikogrupper og overprøver behovet for eller nekter kvinnene å ta hivtest.

Når det gjelder helse er sexarbeidere i Sverige mer utsatt enn sexarbeidere i Norge, hvor det finnes et veletablert hjelpetiltak med skadereduksjon som tilnærming. Det betyr likevel ikke at kunnskapen om bruk av beskyttelse eller faktorer som påvirker at kravene til beskyttelse synker, er så forskjellig mellom disse landene. Fafo jobber med et prosjekt om helsebehov og hjelpetiltak for kvinner i prostitusjon som skal ferdigstilles i 2015, men vi har ingen tilsvarende undersøkelser i Norge om sexarbeideres bruk av beskyttelse og hvilke faktorer som påvirker risikoadferd. I denne undersøkelsen oppgir 57 prosent av informantene at de aldri har solgt sex som innebærer samleie til kunder uten kondom. En forholdsvis stor andel oppgir at de har solgt ubeskyttet oralsex selv om de anser det som risiko, og økonomi er igjen en viktig faktor for at man selger seksuelle tjenester uten beskyttelse; hele 17 prosent oppgir at det er pengemangel som har vært årsaken til manglende kondombruk.

Informantene ble også spurt om hvordan sexarbeid har påvirket psykisk og fysisk helse, og her oppgir langt flere at arbeidet har påvirket helsen i positiv forstand enn de som oppgir at sexarbeid har hatt en negativ påvirkning (henholdsvis 41 og 16 prosent).

Stigma, fordømmelse og kriminalisering oppgir de fleste i undersøkelsen å være faktorer som skaper problemer eller bakdeler ved å jobbe som sexarbeider. Langt over halvparten – majoriteten er kvinner, formidler at de har opplevd fordommer og diskriminering i en eller annen form fra myndighetene eller offentlige etater.

BARRIERER FOR KUNNSKAP OG HIVFOREBYGGING

Dagen ble avsluttet med en paneldebatt med sexarbeidere, prostitusjonsforskere, representanter fra RFSL og seksuelle helsetiltak. Det var bred enighet i panelet om at prostitusjon er et betent tema ikke bare for sexarbeidere, men for også forskere og personell i andre tiltak.

Forskere opplever at de må oppgi sitt syn på prostitusjon når de ber om tilgang til felt i forskningsarbeidet. Om man er kritisk til offentlig politikk eller indikerer gjennom henvendelsen at forskningen ikke er i tråd med den offentlige politikken kan det være vanskelig å nå igjennom hos prostitusjonsenhetene for å få mulig tilgang til informanter. Forskere opplever også å få dårlig fagrykte; de utstøtes av det gode fagfellesskapet om deres arbeid ikke faller inn under det som regnes som politisk korrekt kunnskap.

– Horestigma smitter også over på forskerne, sa Petra Östergren.

Stigma rammer sexarbeidere i form av sosial ekskludering, utenforskap, isolering og manglende tillitt til offentlige myndigheter og hjelpetiltak. Stigma fører til selvstigma, og følelsen at man er mindre verdt kan igjen påvirke både psykisk og fysisk helse så vel som den enkeltes følelse av å ha kontroll over arbeidssituasjon og relasjon til kunden og behov for å ivareta egen helse.

Politisering av feltet er også en faktor som begrenser kunnskap. Mye av dette er kjent for oss nordmenn der enhver rapport og undersøkelse som har kommet de siste fem – seks år har blitt håndtert av folkevalgte og styrende myndigheter som et innlegg for eller imot sexkjøpsloven. Konsekvenser av kriminalisering og stigma når det gjelder sikkerhet og helse får liten oppmerksomhet. Som Pye Jacobsson sa, så er det forsvinnende lite oppmerksomhet på hvordan undertrykkende regulering og samfunnsmessige holdninger har negativ effekt på hivforebygging – man er ensidig opptatt av sikker sex og kondombruk, men ikke hvilke situasjoner som skaper gode eller dårlige

kår for forebygging. Det ensidige blikket på kvinner som selger og menn som kjøper bidrar til at det er former for prostitusjon som er usynliggjort og fraværende som transpersoner og menn som selger sex. Det har konsekvenser for både hiv- og soiforebyggende arbeid, og kunnskap om og politikkkutforming i feltet.

KULTURELL KAPITAL

Det er ingen andre grupper i Sverige som har så liten kulturell kapital som kvinner som jobber med sexarbeid, det er heller ingen andre grupper som blir møtt med stereotypier og fordømmende språkbruk som denne gruppen, eller som har erfaringer, kunnskap og synspunkter som så konsekvent blir avvist som irrelevant om de ikke snakker innenfor det rådende ideologiske paradigmet.

Selv om det er forskjeller mellom Norge og Sverige, er rapporten *En annen horisont* både relevant og interessant for situasjon her hjemme. En tilsvarende undersøkelse burde gjennomføres i Norge for å få mer kunnskap om konsekvensene av rådende politisk tilnærming for sexarbeideres sikkerhet og helse. I Norge ser vi også at nulltoleranse-fanen heises stadig høyere på bekostning av skadereduksjonsarbeid, og deltakelse fra og samarbeid med det sivile samfunn. Politiseringen av feltet begrenser kunnskapsbehov og styrer et top-down perspektiv på hva som er relevant å snakke om og hvordan man skal snakke om det. Man bør passe seg for å komme dithen at sexarbeidere er uten tillit til sosial-, helse- og politimyndighetene, og sist men ikke minst sørge for å være i dialog med gruppen, for som forfatterne av rapporten Pye Jacobsson og Carina Edlund, sier:

– *Det er samfunnet som er den store taperen om en stigmatisert gruppe konsekvent overhøres når den sier ting som ikke er i tråd med rådende oppfatning eller at deres ressurser og erfaring ikke anses som verdifulle.*■

fra usynlig til offer

MENN SOM SELGER SEX HAR FORTSATT EN MARGINAL ROLLE I DEN OFFENTLIGE PROSTITUSJONSDEBATTEN.

AV ANDREAS KIKVIK

Når media skriver om prostitusjon, handler det som regel om kvinner som selger og menn som kjøper sex. Menn som selger sex er ansett som en usynlig gruppe i samfunnet, også innenfor prostitusjonsfeltet. Det uttrykker seg blant annet ved at de fleste sosiale hjelpetiltak rettet mot prostituerte er kvinnetiltak.

De siste årene er det en liten økning i avisartikler om menn som selger sex og personer som kjøper sex av menn. Likevel vil mange si at dette fortsatt er et usynlig felt, at det er noe vi vet lite om. De fleste har en heteronormativ forståelse av prostitusjon, det vil si at man har en antagelse om at det er noe som skjer mellom en mann og en kvinne. Heteronormativitet handler om at vi har en antagelse om at alle vi møter er heterofile. Dette kombinert med et tradisjonelt syn på kjønnsrolle gjør at vi forbinder prostitusjon med menn som kjøper sex av kvinner. Denne heteronormative vinklingen tilslører at det innenfor prostitusjonen er flere aktører, for eksempel menn som selger og kvinner som kjøper.

Nå er ikke menn som selger sex helt usynlige. Det blir skrevet litt om det i media, og noen sosiale hjelpetiltak som for eksempel Pro Sentret har i perioder jobbet spesielt opp mot menn som selger sex. PION fokuserer på det, noen politikere snakker høyt

om det, og det er tema i tv-serier og filmer. Temaet mitt er hvordan menn som selger sex blir snakket om. Hvilket syn har samfunnet på menn som selger sex? I min masteroppgave i sosialt arbeid ønsket jeg å finne ut hvordan mannlig prostitusjon blir skrevet om i media. Oppgaven belyser hvilke diskurser om mannlig prostitusjon som blir presentert og hvilken som er mest fremtredende. Når jeg snakker om diskurs, mener jeg en bestemt måte å snakke om og forstå verden på. Videre ser jeg på hvordan menn som selger sex blir fremstilt i media og hvem som setter premissene for diskursdannelsene.

I denne artikkelen skal jeg gjøre rede for hovedtrekkene jeg fant. Først litt kort om hvordan jeg gikk frem. Jeg gjorde en tekstanalyse av alle tekster i de største avisene og nettbaserte nyheter som handlet om mannlig prostitusjon. Deretter systematiserte jeg dem etter hvilket tema de hadde. Utvalgsperioden for tekstene jeg valgte ut var fra 2009 og frem til sommeren 2013.

USYNLIG

Det første som slo meg med resultatet var at det generelt er svært få tekster som handler om menn som selger sex. I perioden jeg hadde valgt ut var det nærmere 10 000 tekster som på et eller annet vis handlet om prostitusjon.

Derimot var det kun tre prosent av disse som spesifikt omhandlet menn som selger sex. For meg er dette i utgangspunktet ikke så rart. Kvinnelig prostitusjon er mer synlig i gatebildet, og dermed er det ikke ulogisk at det får større plass i media. Likevel er det underlig at mannlig prostitusjon ikke har et større fokus. Flere undersøkelser, både i Norge og Sverige, forteller at det er flere gutter enn jenter som har prostitusjonserfaring. Det betyr at gutter og menn som selger sex er mer utbredt enn det man egentlig antar.

Jeg sorterte artiklene og tekstene mine i tre ulike kategorier, etter hvilket tema de hadde. Og det var tydelige grupperinger. Jeg fant tre ulike måter å snakke om menn som selger sex. Den første og absolutt største gruppen var tekster som fokuserte på at menn som selger sex er usynlige. Dette er et overordnet syn på mannlig prostitusjon i så å si alle tekstene i utvalget. Disse tekstene handler om at det er noe som skjer, men som vi ikke ser, og som vi har lite kunnskap om. Følgende er typiske måter det blir skrevet om i media:

Norge har hatt fokus på kvinnelig sexhandel, og lukket øynene for gutter som utsettes for det samme (intervju med nestleder på Sex og samfunn, NRK 27.10.09).

Dette er et felt hvor vi har svært begrenset kunnskap, og vi er avhengige av å få informasjon fra og samarbeid med viktige ressurspersoner (intervju med leder for Utekontakten i Bergen, TV2 23.04.10).

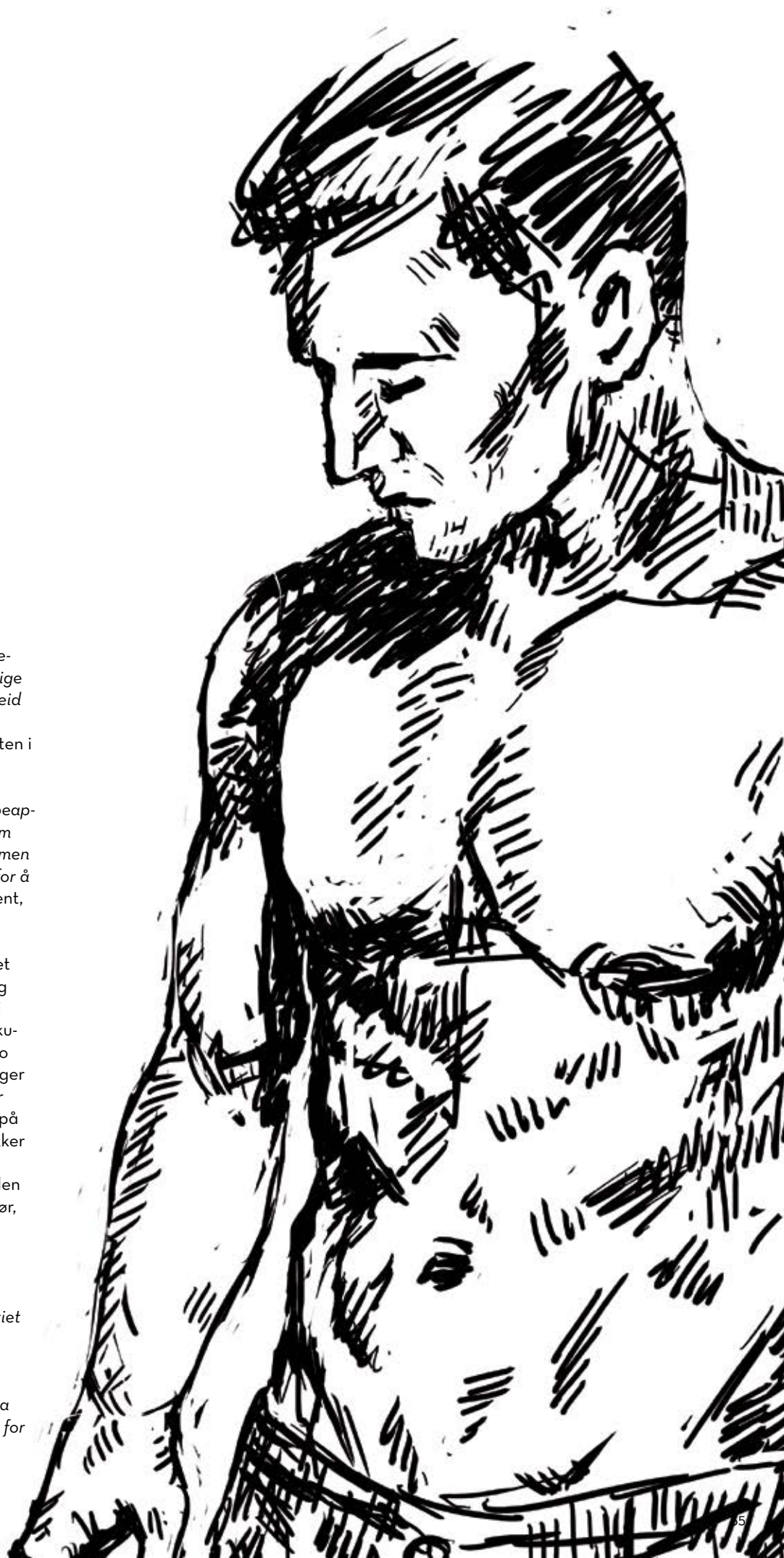
Det er ikke lett å avdekke for hjelpeapparat og politi. Det handler ikke om jenta på hjørnet med korte skjørt, men et usynlig marked. Du må tro det for å se det. (intervju med en politibetjent, Dagbladet 15.02.11).

Så å si alle tekstene trekker på det faktum at kunnskapen om mannlig prostitusjon er mangelfull og at vi vet lite om den. Dette er hovedfokuset, men det utkrystalliserer seg to andre diskurser om menn som selger sex innenfor denne diskursen. Når teksten zoomer litt tettere på inn på den mannlige prostituerte, så dukker det opp to vinklinger; den mannlige prostituerte som et offer og den mannlige prostituerte som en aktør, en sexarbeider.

OFFER

Gutter som selger sex forteller om utnyttelse, voldtekt og tvang. Politiet mener flere av overgrepene er skremmende. (NRK, 27.10.09).

Sårbare gutter som har noen ekstra utfordringer kan være et lett bytte for

folk som er ute etter tilgang til kropp og sex. (intervju med sosialarbeider, Adresseavisen, 18.06.10).

Det er grunn til å tro at det finnes flere menn som lever i tvangssituasjoner i Bergen og som ville hatt rett på bistand og beskyttelse. Disse mennene kjenner ikke til mulighetene for å søke hjelp (referat fra Utekontakts rapport, Bergens Tidende 15.02.11).

Dette er typiske sitat som blir brukt om gutter og menn som selger sex. Når vi ser på prostitusjonsfeltet som en helhet, er mannlig prostitusjon usynlig, men når temaet er «mannlig prostitusjon», så er dette vinklingen som er vanligst. Offerdiskursen handler om gutter og menn som på en eller annen måte har problemer med prostitusjonen. Det handler om at barn/ungdom under 18 år er lurt til å utføre seksuelle tjenester av en voksen, det handler om ungdom som er sårbare og som er utsatte, og i faresonen for å gjøre ting de egentlig ikke vil, og det handler om gutter og menn som blir tvunget av noen andre til å selge sex.

Felles for dem alle er at de kan ha behov for støtte og hjelp fra politi og hjelpetiltak, fordi de er tvunget til å selge sex eller fordi de ikke bør selge sex på grunn av andre sårbarhetsfaktorer. Diskursen tilsvarende den generelle diskursen om prostituerte som en sårbar gruppe kvinner som trenger sosiale tiltak. De fremstilles som at de har svak vilje og liten kontroll over eget liv. De søker ikke hjelp fordi de ikke blir tilbudt hjelp. I tillegg fremstilles menn som selger sex som ofre i lys av usynlighetsdiskursen. De er også ofre fordi de ikke blir sett av samfunnet.

Videre er det et fellestrekk at det er hjelpetiltakene og politiet som setter dagsorden. Det er sosialarbeidere og politibetjenter som stort sett intervjues og som setter premissene. Offerdiskursen er med på å legitimere sosialt arbeid og politiets arbeid. Disse diskursene gir et grunnlag for at samfunnet bruker penger på å hjelpe dem som har det vanskelig, og er nødvendig for at hjelpetiltak og politi skal få økonomisk støtte til å drive arbeid rettet inn mot gutter og menn som selger sex. Dette resulterer i en form for dobbel

utnytting, i og med at hjelpetiltak og politi «bruker» dem for å legitimere sitt eget arbeid.

SEXARBEIDER

Den siste fremstillingen som ble brukt i media er å se på menn som selger sex som sexarbeidere. Sexarbeideren blir fremstilt på en svært annerledes måte enn de to foregående. Typiske sitater fra artiklene:

"Jonas" (26) har tjent nesten 200 000 på å selge sex. –Jeg tar ikke skade av det (intervju med mannlig prostituert Dagbladet 14.06.10).

Jeg tenkte at jeg likegodt kan bruke mitt unge vakre utseende til å kombinere min sans for penger og min kåtskap for eldre menn, og selge meg (intervju med mannlig prostituert, Dagbladet 17.06.10).

Sex er en fin ting, og det blir ikke fælt av at noen betaler, forteller Olav (27) (intervju fra mannlig prostituert, Dagbladet 15.02.11).

Sexarbeiderdiskursen fremstilles ved at den handler om en mann som selv velger å selge sex. Han er aktør i sitt eget liv; han gjør det fordi han ønsker å gjøre det selv, det er ingen som tvinger ham. Han har heller ikke nødvendigvis stort behov for penger, men det er jakten på penger og på sex som gjør at han velger å selge sex. Han har ikke et anstrengt forhold til seksualitet, man aner at det er et skille mellom kjærlighet og sex. Sex er noe som er gøy og som ikke blir verre ved at man får betalt.

Internasjonalt er dette diskurser som får større plass i samfunnet. Det var svært få tekster i utvalget mitt som hadde denne vinklingen. Ut fra de få tekstutdragene mine, stemmer ikke dette overens med det norske synet på mannlig prostitusjon. Dette er en liten diskurs og er ikke vanlig – ikke i media i alle fall. Selv om det i den siste tiden har blitt et større fokus på prostitusjon som arbeid, så relateres debatten hovedsaklig til kvinner som selger sex og som ønsker å bli ansett som sexarbeidere.

Denne diskursen står i stor kontrast til offerdiskursen. Innenfor sexarbeiderdiskursen har sexselgeren valgt

selv og er ikke et offer for andres behov eller ønsker. Det er sexarbeideren som setter premissene for denne diskursen. På samme måte som offerdiskursen legitimerer arbeidet til politi og sosialarbeidere, så legitimerer denne diskursen sexarbeideren. I tillegg er den med på å legitimere kjøp av sex, siden den man kjøper sex av ikke er et offer, men en aktør som ønsker å selge sex.

Selv om dette er to diskurser som sier to helt forskjellige ting om mannlig prostitusjon, så er det ingen konflikt mellom dem. Det er ingen motsetninger fordi de handler om ulike arenaer innenfor den mannlige prostitusjons-sfæren. Feltet mannlig prostitusjon inneholder ulike aktører som har ulike årsaker til at de befinner seg på det feltet. Noen ønsker å være der, mens andre er der mot sin vilje. Dette poengter også hjelpeapparatet og forskerne som blir intervjuet i tekstene i utvalget. De forteller at det er et stort spenn i hvem som selger sex og årsaker til at de gjør det. På den måten kan vi si at tekstproduksjonen om menn som selger sex er nyansert, den tar inn over seg at dette handler om ulike behov og ulike aktører, selv om offerperspektivet er det som tar størst plass.

EKTE MENN?

Den franske filosofen Foucault mener at diskursproduksjonen i et samfunn blir kontrollert, sortert, organisert og fordelt ved hjelp av utelukkelses-prosedyrer. Diskursproduksjonen om prostitusjon tilsier at samfunnet av ulike grunner ikke vil vedkjenne seg at menn selger sex. Dette kan handle om en heteronormativ forståelse av samfunnet som sammen med en tradisjonell kjønnsrolleforståelse er med på å begrense synet vi har på prostitusjonsfeltet. Menn som selger sex utfordrer bildet vi har av menn og kvinner og om kjønn og seksualitet, og dermed er det enklere å ikke forholde seg til det.

På den annen side er det interessant at dette ikke er tilfelle når man spesifikt snakker om mannlig prostitusjon. Da blir det hele snudd på hodet. Menn som selger sex fremstilles som ofre, som ikke har egenvilje og makt til å endre livene sine selv uten at de får hjelp fra samfunnet. Her stemmer

ikke det tradisjonelle kjønnsrollebildet vi har av menn og maskulinitet. Menn som selger sex blir som oftest sett (når de blir sett) ut fra en homonormativ forståelse, der det er snakk om menn som selger sex til andre menn, og dermed skiller de seg fra «den heteronormative mannen». Om det eventuelt er snakk om kvinner som kjøper sex av menn, så gjør de det av utenlandske menn, som ikke er en del av «den norske maskuline mannen». Dermed kan vi snakke om menn som selger sex som ofre, uten at det går på bekostning av vår overordnede forståelse av menn og maskulinitet.

Det er også interessant å legge merke til at det ikke er noen moraliserende artikler om mannlig prostitusjon, der det påpekes at dette er galt og en vederstyggelighet som vi må få bukt med. Det er heller ingen artikler som omhandler mannlig prostitusjon og smitterisiko for hiv og andre seksuelt overførbare infeksjoner. De presenteres generelt som verdige ofre, og moraliseringen som vi for eksempel har fått i forbindelse med russiske og nigerianske prostituerte i Norge er ikke til stede. Det er nok mange faktorer som spiller inn her, men en viktig komponent er at det handler om et usynlig felt som ikke storsamfunnet ser som en umiddelbar risiko. Dermed blir ikke menn som selger sex sett på som en trussel, og det verdige offerperspektivet får stå uimotsagt.

KOMPLEKST FELT

Før jeg startet arbeidet hadde jeg en klar formening om at jeg skulle finne mange historier om «gigoloen», om den lykelige mannlige prostituerte. Historiene som jeg har funnet har en mye større tematisering innenfor offerperspektivet enn det jeg hadde forventet. Jeg trodde jeg skulle lese flere tekster om sexarbeideren og at maskulinitetsdiskurser om menn som erobre og opptatte av sex skulle være fremtredende. Det var heller unntaket at jeg fant tekster som førte slike diskurser, og det forstår jeg nå i lys av at det er representanter for hjelpetiltakene og politi som setter premissene for mannlig prostitusjon i media. Kompleksiteten innenfor prostitusjonsfeltet er stort. Det er på aktørsiden et spenn mellom offer og sex-

selger/arbeider, et spenn i årsaker til prostitusjonen som blant annet kan variere mellom lyst, fattigdom, rus og migrasjonsspørsmål, makt og kontroll mot avmakt og ingen kontroll. Det er også et komplekst spenn på kjøper-siden. Årsakene til sexkjøp kan blant annet handle om avhengighet, makt, ensomhet og selvtillit. På grunn av denne kompleksiteten, og i og med at begrepsbruken ikke alltid er tydelig, fører dette med seg at man i debatten om prostitusjon ikke alltid snakker om samme sak selv om man benytter samme begrepsapparat. Jeg tror det kan være med på å forklare hvorfor det er steile fronter i prostitusjonsdebatten. Ulike ståsted, både på mikro- og makronivå, legger ulike konnotasjoner til ordet «prostitusjon». Lovverkets definisjon av prostitusjon er nøytral og sier ikke noe om valg, tvang og makt. Likevel blir prostitusjonsbegrepet brukt både for å beskrive det noen anser som et arbeid og det noen anser som overgrep og maktmisbruk. Med så ulike assosiasjoner til begrepet kan av og til debatten om prostitusjon bli meningsløs, i alle fall svært kompleks å henge med i. ■

FOR KILDER OG EN GRUNDIGERE GJENNOMGANG AV FUNNENE REFERERER JEG TIL OPPGAVEN «FRA USYNLIG TIL OFFER? EN DISKURSANALYSE AV MEDIAS FREMSTILLING AV MANNLIG PROSTITUSJON» [HTTPS://ODA.HIO.NO/JSPUI/HANDLE/10642/1978](https://oda.hio.no/jspui/handle/10642/1978)

LIV JESSEN ABDISERER

AV ASTRID RENLAND, FOTO: SYNNE DAHL

«Jeg bøyer meg i støvet for disse kraftfulle damene jeg har møtt og som trosser stigma og fordømmelse og sloss for sine rettigheter.»

Hun har tirret på seg alt fra sexarbeidere, politikere og kommunale myndigheter til feminister, er elsket og beundret av mange for sitt sivile mot, belønnet med både likestillings- og menneskerettighetspriser og hedret som eksempel til etterfølgelse med kongens fortjenestemedalje. Nå har Liv Jessen etter over 30 år i tjeneste overlatt roret ved Pro Sentret til Bjørg Norli og nyter pensjonistenes otium. Eller hvile og hvile fru Blom; intervjuet med Albertine måtte gjøres unna på en halvtime fordi Liv Jessen skulle på jobb som eksamensvakt på Blindern.

Hun har vært portrettert mange ganger i løpet av sitt yrkesaktive liv, og de fleste portrettbildene fremhever brillene, antrekket og størrelsen; ikke uten grunn, hun er ei sped liten kvinne – ja kanskje ikke jålete, men ja veldig klesbevisst vil mange si, med stor sans for accessories, spesielt i form av utallige egenartede briller og dyre sko. Hun har en broket fortid, og som svoren radikalfeminist har hun vært sterk i troen på at kvinnene på Strøket ventet på å bli reddet av sine medsøstre – i alle fall når de ble fortalt av bevisstgjorte og kvinnepolitiske sosialarbeidere at de egentlig var offer for patriarkatets kultur og kapitalismens lenker.

FRIGJORTE FRELSERE

Liv Jessen startet sitt arbeid i en brytningstid da byens løse fruentimere befant seg i et skjæringspunkt mellom renoverende politikontroll og omsorgsfulle slumsøstre. Sosialt arbeid ble mer profesjonalisert da sosialskolen ble høyskole i 1978, og et inntil da mannlig dominert fagdomene ble et område for den nye typen sosionomer preget av datidens samfunnskritiske tidsånd og proletariserte venstreradikale. Det gjorde noe med sosionomstanden, i alle fall innenfor arbeidet med enkelte

grupper av hjelpetrequende.

– Du skjønner, da jeg begynte å jobbe som sosialarbeider på begynnelsen av 1980-tallet var rollen vel så politisk som faglig, og man kan ikke skille sosialarbeiderrollen fra det politiske synet vi hadde på prostitusjon. Vi som hadde opplevd en feministisk oppvåkning skulle ut og redde verden, og vi skilte ikke mellom kvinner som ble slått av ektemannen, voldtekt og prostitusjon, det var ingen nyanser. I tillegg kom prostitusjonsbibelen Bakgater av Cecilie Høygård og Liv Finstad som underbygget det vi så, og den forståelsen dominerer fortsatt norsk prostitusjonspolitik. Og horekundene var overgripere – halliken snakket vi ikke om, for dem så vi ikke noe til. Det var ikke så organisert i de dager, og kvinnene var ofre som vi skulle frelse, forteller Jessen.

– Jeg tror den frelsen ligger dypt forankret i sosialarbeiderrollen, og det samme gjelder objektiveringen – det at vi bare så kvinnene som ofre som vi skulle redde. Men det er klart, det som møtte oss var i hovedsak kvinner med store rusproblemer, og det lå langt inne å tenke at dette har de «valgt» selv.

– Det tok oss også mange år før vi skjønnte at offerrollen vi påla kvinnene var en forlengelse av den undertrykkingen vi ønsket å bekjempe.

At hun skulle ende sitt profesjonsliv i prostitusjon var ren tilfeldighet.

– Jeg jobbet med rusproblemer, fylliker, og trivdes med det, men så ble jeg beordret til å etablere tiltak for kvinnene på gaten. Jeg var kvinneaktivist på min hals, rød og revolusjonær og sto alltid på barrikadene, kanskje var det derfor de ville ha meg på den jobben. Selv vokste hun opp i Sandefjord

med hjemmевærende mor, far som jobbet som fotograf i Forsvaret og to søsken. I Oslo tok hun utdanning, engasjerte seg politisk, ble medlem av AKP og fikk både dekknavn og proletariserte seg før hun gikk tilbake til sosialt arbeid.

(EM)POWER

Frelse til tross, kvinnene på Strøket satt slett ikke pris på sosionomene som inntok bakgatene, og historiene er mange om hvordan de både saboterte hivforskning og ønsket dem dit peperen gror.

Yndlingshistorien til leder i PION, Janni Wintherbauer, er den om når hun og de andre kvinnene limte igjen døren på campingvognen som ble brukt som åsted for kundeintervjuer, med lynlim. Kundeintervjuene skulle bidra til mer kunnskap om hiv blant sexarbeiderne som på sin side var redde for at de arrogante sosionomene skulle ødelegge inntektsgrunnlaget og angi kundene. Sosionomenes inntog ble, for å si det mildt, ikke godt mottatt.

Men Jessen gikk på med liv og lyst, og i tillegg til oppstart av Pro Sentret som hadde lokaler i en leilighet på Holmlia før tiltaket ble etablert i Tollbugata, forfattet hun *Jentene ut av prostitusjon* (1987) sammen med Kirsten Frigstad. Boken var en velmenende oppskrift på hvordan hjelpe kvinnene til et bedre liv.

Men ting endret seg. Liv Jessen og Janni Wintherbauer blitt gode venner. De var sammen på den internasjonale sexarbeiderkonferansen i Brussel i 2005 der Jessen sammen med Patricia Kaatee fra Amnesty Internasjonal Norge, holdt innledning om rettigheter og prostitusjon, og sto på i kampen mot sexkjøpsloven inntil slaget var tapt høsten 2008. Jessens konvertering fra tro til tvil

har nok også vært et viktig bidrag til at skadereduksjonstanken har dominert hjelpetiltakene for kvinner i prostitusjon. Det er ganske pussig at det er pietistiske Norge som har hatt den utviklingen, mens både Sverige og Danmark – en gang regnet som syndens pøl, er sterkt preget av moral, frelse og sanksjoner – de som ikke vil ut skal heller ikke ha hjelp – i alle fall i Sverige.

– Ja, de svenske og danske prostitusjonstiltakene er i dag der vi var på begynnelsen av 1980-tallet, og ser på kvinnene som offer som skal hjelpes ut av prostitusjon. Men selv om vi har ulik tilnærming, har vi respekt for hver- andres arbeid, og Reden i Danmark yter skadereduksjonstjenester selv om lederen Dorit Otzen har vært leder i Den internasjonale abolisjonistforeningen som har som mål å bekjempe prostitusjon, sier Jessen.

Jessen mener at selv om hun i dag tenker helt annerledes om kvinnene i prostitusjon, så gjorde de en viktig jobb.

– Vi bidro til å løfte kvinnene i prostitusjon fram i lyset og på den politiske dagsorden, for inntil da var det hverken hjelpetilbud eller interesse for å gjøre noe for denne samfunnsgruppen.

– Men offerperspektiver er vanskelig å holde på når man jobber med mennesker; det er jo subjekter, virkelig mennesker med sine erfaringer og meninger. Det som bidro til endring var hivepidemien og dreiningen mot et helseperspektiv, og spesielt de europeiske tiltakene inviterte raskt sexarbeiderne til å sitte ved bordet

da forebyggingspolitikken skulle utformes. Tampep som er et europeisk nettverk av skadereduksjonstiltak, vektla sexarbeidermedvirkning i det hivforebyggende arbeidet, og i dag er jo dette en anerkjent metode blant internasjonale helseorganisasjoner

**«VI MÅ LA MENNESKER
FÅ LEVE DE LIVENE
DE DE VIL OG GI
BETINGELSESLØST
BISTAND DE DE SOM ER
HJELPETRENGENDE»**

og i alt skadereduksjonsarbeid. – PION er jo et ektefødt barn av den tiden!

Kvinnene som startet PION ble ansatt av Helsedirektoratet for å jobbe med hivforebyggende arbeid på innendørsmarkedet, og det var visst ikke helt uten gnisninger da sosialarbeidere skulle inngå samarbeid med sexarbeidere.

– Prostitusjon er et veldig politisert felt, men jeg tror også at det er et grunnleggende problem med sosialarbeiderrollen at det er så vanskelig å slippe folk til. Alle bruker begrepet empowerment, men det er som oftest en floskel – å la brukerne delta i vaffelsteking bidrar ikke til myndiggjøring, sier Jessen og fnyser. Ifølge Jessen bør profesjonen i større grad diskutere hva det betyr å gi

makten til den som er hjelpetren- gende, og grenser for makt.

– Når jeg hører at man ikke kan være i samme Facebook-gruppe som brukerne av tiltak, skjønner jeg ingen ting, sier hun, – hvorfor i all verden skal det være så skarpe skiller mellom oss og dem. Jeg har gitt telefonnummeret mitt til en rekke brukere av Pro Sentret og aldri opplevd at de oppsøker meg i utide, de har jo respekt for folk de også, men det er klart at som sosialarbeider skal man være klar over makten man har og hvordan man forvalter den.

– Hele konseptet med at man vet best om hvordan andre skal leve sitt liv er veldig skremmende, og det er derfor jeg er så glad i filosofen Hans Skjervheim som sier at det første valget man må ta er å ta et valg; å ikke

tro at andre er i stand til å ta et valg eller anerkjenne deres valg uansett hvor umulig de måtte være, er ekstrem objektivisering av mennesker.

– Vi må la mennesker få leve de livene de de vil og gi betingelsesløs bistand de de som er hjelpetren- gende, og all honnør til Arild Knutsen (leder i Forening for human narkotikapolitikk (FHN) red. anmerk.), som krever at mennesker i aktiv rus også skal ha rett til å delta i den offentlige samtalen og bli hørt.

AKTIVISTEN

Selv har hun tatt oppgjør med offerperspektiver som redaktør av boken *Det ideelle offer – Andre fortellinger som prostitusjon* som kom i 2007. Og hun har deltatt i debatten på internasjonalt nivå – det er mange som henviser til Liv Jessen, den norske sexarbeider- aktivisten.

- Ja jeg har jo deltatt på en rekke konferanser, og jeg har møtt mange av de gamle ikonene som var med på å bygge opp de første sexarbeiderorganisasjonene, som Margo St. James som startet Coyote i USA og andre kjente stjerner. Første gang jeg deltok på en konferanse med sexarbeidere var jeg livredd, jeg var ikke en prosexarbeider aktivist og vi brukte jo ikke begrepet sexarbeider og kvinnene på Pro Sentret snakket ikke om rettigheter. For dem var prostitusjon en tvangstrøye i likhet med livssituasjon for øvrig. Men jeg skjønnte mer da en av kvinnene som jobbet med sexarbeid sa at hun tenkte som meg - man trenger ikke å støtte prostitusjon som institusjon selv om man jobber for at vi skal få rettigheter.

- I dag bøyer jeg meg i støvet for disse kraftfulle kvinnene jeg har møtt og som trosser stigma, fordømmelse, diskriminering og undertrykking, og står fram og krever rettigheter. Se for eksempel kvinnene i de indiske sexarbeiderorganisasjonene; for en fantastisk jobb de gjør og hvor mange de klarer å få med seg.

- Og jeg tror det er viktig: skal man få til endringer, må de som jobber med sexarbeid stå fram, og det må kunden også. I Norge har bare en håndfull stått fram i løpet av de årene jeg har jobbet, og det sier noe om stigma. Det er forståelig at man av hensynet til familien og spesielt barn ikke vil delta i offentlige debatter.

- Men vi trenger stemmer som Janni Wintherbauer og Hege Grostad som krever å bli hørt, og også stemmer

som danske Tanja Rahm som har andre erfaringer. Det var bare så synd at debatten som gikk i vinter mellom Grostad og Rahm kokte ned til sexkjøpsloven, og ikke en debatt om mangfoldet i prostitusjon som flere av oss prøvde å vinkle den over på.

«SKAL MAN FÅ TIL ENDRINGER, MÅ DE SOM JOBBER MED SEXARBEID STÅ FRAM, OG DET MÅ KUNDEN OGSÅ»

MOTSTRØMS

Men det er altså ikke bare sexarbeidere Jessen har hisset på seg. Hun har til tross for sitt kvinnepolitiske engasjement gjennom tiår vært et yndet hatobjekt for deler av kvinnebevegelsen som har krevd hennes hode på et fat. Hun har provosert nasjonale og lokale myndigheter med å åpne et illegalt sprøyterom på Pro Sentret. Og hun har vært Oslo kommunes mest gjenstridige tiltaksleder og aldri underlagt seg kravet om ikke å uttale seg i offentlighet om dette og hint.

- De nye trendene med anbud, New public management og alle som skal gå i takt er helt kinesisk for meg, jeg skjønner det ikke, sier Jessen og rister på hodet.

- Når man jobber på et felt som er så politisert som prostitusjon, må man kunne delta i det offentlige ordskiftet, og det er umulig å si noe som prostitusjon som ikke er politikk. Jeg er et politisk menneske og kan ikke stille meg bak der hvor den politiske vinden til enhver blåser. I mange år var flertallet imot forbud mot sexkjøp og i dag er alle for - skulle jeg da snakke dette flertallet etter munnen?

- Før i tiden kunne man gi politikerne råd, og egentlig så tror jeg at det er byråkratene og ikke politikerne som har problemer med mine uttalelser. Jeg tror nok det offentlige i dag først og fremst ansetter lojale tjenere, og jeg synes det er bleikt, feigt og en farlig tendens om det blir slikt at sosialarbeidere eller andre som har nærhet til et felt ikke skal kunne uttale seg eller delta i debatten.

- Men nå må jeg løpe, sier Jessen og ser bestyrtet på klokken, - studentene venter.

En ting er i alle fall sikkert, nemlig at pensjonisttilværelsen ikke bare skal nytes med kona Gro Thoresen og puddelen Pippi på Nesodden. Liv Jessen har planer om å holde foredrag, undervise og kanskje starte en blogg - i tillegg til å reise mye, og dette er neppe det siste profilintervjuet hun stiller på. Og godt er det, samfunnsdebatten blir fattig uten typer som henne. ■

MOT EN

HELHETLIG

PROSTITUSJONSPOLITIKK

Kanskje trenger vi ikke en ny debatt om straffeloven, men en debatt der både venstre- og høyresiden tar et mer helhetlig grep om hva de ønsker at en nasjonal politikk skal utrette for samfunnets mest utsatte.

Av Synnøve Økland Jahnsen

Historisk kan en si at prostitusjon utgjør en særlig kvinnepolitisk problematikk, og at det er denne tradisjonen som gjør at både nasjonale og internasjonale myndigheter i dag knytter prostitusjonspolitikken til kampen for likestilling mellom kjønnene. Gjennom et slikt historisk perspektiv finner vi også et svært interessant paradoks. Mens fremtredende kvinnesaksforkjempere i sin tid kjempet mot politimyndighetenes kontrollmuligheter, finner vi i dag at svært mange støtter opp under, og faktisk ønsker seg, mer politiintervensjon. Bakgrunnen for dette finner vi delvis i internasjonale myndigheters innsats mot grensekryssende organisert kriminalitet og delvis i at større deler av den norske befolkningen i dag støtter forbudet mot sexkjøp og ser det som et ledd i kampen mot menneskehandel.

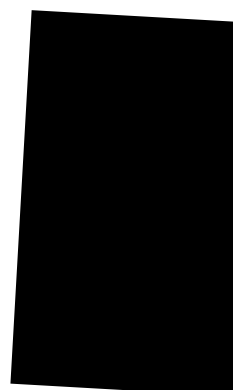
Samtidig har vi den siste tiden sett konturene av en ny prostitusjonsdebatt som ikke domineres av venstresidens feminister, men i stedet av yngre krefter på høyresiden som tar til orde for å oppheve forbudet mot sexkjøp. De ser, tilsynelatende i motsetning til venstresiden, med skepsis

på den kriminalpolitikken som føres, og ser avkriminalisering av prostitusjon som et ledd i kampen for å styrke sexarbeideres rettigheter og beskytte dem mot vold og overgrep.

På toppen av dette har modige representanter for sexarbeiderne selv grepet ordet for å dele sine erfaringer og synspunkter. At kvinner som selger sex også kan snakke for seg, burde ikke overraske noen, men få hadde vel forutsett mediestormen som oppsto da Tanja Rahm supplerte Hege Grostadts fortellinger om livet som prostituert kvinne og sexarbeider (som Hege Grostad foretrekker å omtale seg som). Jeg hadde i hvert fall ingen forhåpninger om at 2014 var året sexkjøpere tok på finlandshette for å snakke om sitt forhold til kvinner og sex i beste sendetid på NRK, mens to modige kvinner med erfaringer fra prostitusjon styrte debatten.

I NORGE - OG ANDRE STEDER

På tross av disse kvinnes innsats er det ikke til å komme forbi at de politiske problemstillingene drukner i medias jakt på sensasjonelle oppslag. Hvem fikk for eksempel med seg at

Oslo kommune nylig kuttet bevilgningene til Pro Sentret med 1,2 millioner kroner, eller at Europaparlamentet nylig vedtok en resolusjon om en felleseuropeisk tilnærming til prostitusjon der de tar et tydelig standpunkt i retning av å anbefale den såkalte nordiske modellen, det vil si å introdusere straffesanksjoner mot de fleste aktørene i prostitusjonsmarkedet? Bare de spesielt interesserte, vil jeg tro. Men med denne resolusjonen er prostitusjon for alvor plassert på det felleseuropeiske nivået. Det som en gang var debatter for spesielt interesserte og engasjerte kommunepolitikere, har i dag høy prestisje, og det som en gang så ut som en tapt sak for radikalfeministene – at man skulle bruke straffeloven mot kunder i prostitusjonen – beveger seg sakte, men sikkert mot stjernene i det europeiske flagget.

Uten å gå inn på detaljene i prosessen bak Europaparlamentets vedtak, og uten å kritisere dem som med rette kjemper for sine politiske, økonomiske og sosiale rettigheter eller dem som ivrig hiver seg inn i prostitusjonspolitikken mange filosofiske irrganger, bør man kunne påpeke at debatten i Norge som regel fremstår snevert forankret i en nasjonal tankegang, og at den tidvis er uten bakkekontakt.

Med dette viser jeg til hvordan spørsmål knyttet til migrasjon i prostitusjon i stor grad feies under teppet, enten som noe som kun dreier seg om menneskehandelsproblematikk eller som et spørsmål man kan behandle

isolert, fordi det ellers forstyrrer sexkjøpsdebatten. Men det kan aldri behandles isolert!

HJELP - TIL HVA?

Mange av dem som selger sex til norske menn, vil noe helt annet. En del, men ikke alle, kan ses som arbeidsmigranter, i den forstand at prostitusjon blir et alternativ når det ikke finnes annet arbeid, man ikke er kvalifisert til annet arbeid eller når utlendingslovgivningen setter en stopper for å ta lovlig arbeid eller forfølge drømmer om utdanning. Politikere på både venstre- og høyresiden sier de vil hjelpe. Dette gjentar de i debatt etter debatt, men de sier pent lite om hva de mener med «hjelpe».

Det som en gang sukret sexkjøpsloven for skeptikerne, at man parallelt ville satse på sosiale tiltak, mumles som regel bort, og det synes som om man i liten grad evner å ta innover seg hvilke begrensninger det utlendingspolitiske feltet faktisk setter for utformingen av norsk prostitusjonspolitik. Utfordringene vi støter på her hjemme er en del av et større europeisk problem som kan og bør settes søkelys på, nemlig konsekvensene av en mislykket europeisk innvandrings- og integrasjonspolitik.

Denne fornektelsen synes å gjelde både venstresiden og høyresiden, noe som gjør at man også mangler forståelse for hvordan norsk prostitusjonspolitik faktisk fungerer. I den grad man overhodet løfter blikket over den nasjonalstatlige horisont, dreier det seg om kampen mot

organisert kriminalitet.

De utfordringene som ikke kan samles i denne sekken eller bekjempes med de samme metodene, synes det som om vi ikke har ord for, og derfor ikke vil snakke om. Den offentlige debatten dreier seg stort sett bare om en svært liten del av de lover og regler som i dag regulerer omfanget av prostitusjonsmarkedet, nemlig forbudet mot kjøp av seksuelle tjenester. Alle andre spørsmål synes å drukne i støyen.

Det liberale standpunktet som bringes til torgs, at vi skal respektere menneskers frie vilje også viljen til å kjøpe og selge sex, begrenser seg som regel til et krav om at norske kvinner og menn skal få gjøre som de vil, men synes impotent i møtet med utlendingslovgivningen og marginaliserte grupper. Man mangler et solidarisk utgangspunkt.

HELHETLIG GREP

Venstresidens feministiske ståsted hjelper fint lite all den tid det domineres av et gammelmodig begrepsapparat der prostitusjon defineres som vold mot kvinner, men uten at de som anvender dette språket viser spesielt stor vilje til å adressere forutsetningene for at volden finner sted, utover å ville kriminalisere kunden.

Ifølge Pro Sentrets voldsundersøkelser fra 2008 og 2012, har antall voldstilfeller registrert hos politiet gått ned, men Pro Sentret sier likevel at man skal være varsom med å tro at slike tall avspeiler den reelle

Er vi i stand til å snakke om hvilke samfunnsforhold som skaper prostitusjon uten å falle ned i de sedvanlige skyttergravsposisjonene eller abstrahere oss bort i virkelighetsfjerne diskusjoner?

forekomsten av vold. Snarere mener de at det er grunn til å tro at bestemte grupper både er mer voldsutsatte enn før og at terskelen for å anmelde vold er høy. Noe av grunnen til at en antar dette, er at en del kvinner har usikkert oppholdsgrunnlag og at de mangler tillit til norsk politi.

Mens jeg gjorde feltarbeid og intervjuer i forbindelse med min doktorgradsavhandling om tiltak rundt prostitusjon og menneskehandel, skjedde det for eksempel flere volds- og ranstilfeller i prostitusjonsmiljøene, uten at disse forholdene ble kjent for politiet. Dette indikerer at gruppen vi snakker om ikke har den rettsikkerheten majoriteten av norske borgere opplever som universell.

Dermed må en ikke bare stille spørsmål ved systemets toleranse overfor prostitusjon, men også se nærmere på ulike former for rettsløshet i det norske samfunnet. Her har både høyresiden og venstresiden et langt stykke å gå. For hva om problemene som blant annet Pro sentrets voldsundersøkelser peker på ikke først og fremst forteller så mye om forbudet mot sexkjøp (slik det også understrekes flere steder i rapporten)?

Sagt på en annen måte: Hva om det vi først og fremst trenger ikke er en ny debatt om straffeloven, men en debatt der både venstre- og høyresiden tar et mer helhetlig grep om hva de ønsker at en nasjonal politikk skal utrette for samfunnets mest utsatte? Er vi i stand til å snakke om hvilke samfunnsforhold

som skaper prostitusjon uten å falle ned i de sedvanlige skyttergravsposisjonene eller abstrahere oss bort i virkelighetsfjerne diskusjoner? Evner vi å spørre hva det betyr for oss som samfunn at en gruppe kvinner har erfaringer fra Oslos gater som minner mer om tilstanden i en flyktningleir?

ØYET SOM SER

Mens politiinnsatsen mot prostitusjon skrus opp i forbindelse med kampen mot organisert kriminalitet, taper man i det stille de tradisjonelle prostitusjonstiltakene for sårt trengte ressurser.

«Kunnskap forplikter, og nå ser Bergen kommune ingenting», forklarte en sosialarbeider meg, nærmest i vantro over hva som skjedde i Bergen høsten 2010. Der hadde prostitusjonsteamet ved Utekontakten frem til da høstet mye ros for det de fikk til på svært knappe ressurser. De hadde blant annet gjennomført flere omfattende kartlegginger og utviklet tiltak for grupper man tidligere viste lite om, herunder menn som selger sex. Det var en prioriteringssak, svarte daværende høyrebyråd Christine Meyer på kritikken mot at hun bortimot raserte kompetanseteamet. Det var de utenlandske prostituerte som skulle nedprioriteres. Samtidig intensiveres politiets innsats overfor helt bestemte grupper og miljøer. Det er neppe avtalt på forhånd, så koordinert er Kommune-Norge faktisk ikke, men det er likevel ikke til å komme forbi at det i stor grad handler om de samme gruppene.

Gjennom aksjoner og arbeidsmetoder som politiet selv har gitt det (u)passende navnet Operasjon Husløs, presses noen kvinner i prostitusjonsmarkedet mer enn andre. Disse kvinnene er fra såkalte «prioriterte» grupper, ofte kvinner med nigeriansk statsborgerskap som jobber på gaten eller thailandske kvinner som er svakt integrert i sitt nye hjemland.

Hvorfor venstreradikale feminister vender det døve øret til spørsmålet om politiets metoder og ukritisk går i felles front for å øke politiets kontrollmuligheter, har jeg ikke et fullgodt godt svar på. Man kan ikke forstå alt, og norske feministers tilnærming til prostitusjon er tidvis ubegripelig. ■

Artikkelen var publisert i Klassekampen 8. mars 2014

Sensurert og ekskludert?

Heteroseksuelle menn som uttaler seg kritisk til prostitusjon blir møtt med mistenkeliggjøring og påstander om at de ønsker å mele sin egen kake.

AV ANDRÉS LEKANGER

Debatten om sexarbeid domineres av kvinner, og dette er kanskje ikke så rart gitt at prostitusjon har vært et tema for feministisk debatt siden 1980-tallet. Samtidig møtes menn med mistenksomhet når de ytrer seg til fordel for sexarbeideres rettigheter. De anklages gjerne for ikke å bry seg om rettighetene og situasjonen til menn, kvinner og transpersoner i debatten, men at de egentlig er ute etter et kjapt ligg. Albertine tok kontakt med ulike kommentatorer i debatten og

spurte om det burde være flere menn som uttaler seg i debatten om sexarbeid.

KJØNNET DEBATT

Først ut er Dag Øistein Endsjo, professor i religionsvitenskap ved universitetet i Bergen. I Dagbladet (25. april 2007) spurte han i kronikken «Horekundene og vi» om hvor grensene mellom «horekundene» og oss andre egentlig går. Endsjo har også problematisert manglende diskrimineringsvern for sexarbeidere. Albertine begynner med å spørre om han er blitt møtt med mistenksomhet når han har uttalt seg i debatten som mann.

– Jeg har ikke vært så synlig i debatten, men ser at man ofte forstår sexarbeid ulikt avhengig av kjønn til aktørene. Kvinner som kjøper seksuelle tjenester problematiseres på en helt annen måte enn menn som kjøper sex, og synes også å forstå sine handlinger annerledes. Mens menns kjøp av sex gjerne er mer ærlig, skjuler kvinner mer at det er kjøp av sex gjennom å pakke det inn i en fortelling om at det handler om relasjoner og romanse. Kvinner som kjøper sex forkludrer jo også den tradisjonelle offerforståelsen i og med at de er aktive aktører og ikke passive ofre.

Endsjo tror samtidig at han og en del andre menn i debatten om sexkjøp

og -salg, som tidligere stortingspolitikker for Høyre, André Oktay Dahl, unngår en del stigmatisering og mistenkeliggjøring fordi de er homofile.

– På lik linje som at kvinner som kjøper sex forstyrrer forståelsen av kvinner som ofre, undergraver menn som selger sex ideen om prostitusjon som vold mot kvinner. Ofte underkommuniseres funn som peker på at blant ungdom under 18 er det langt flere unge menn enn unge kvinner som har solgt sex. Det er samtidig heller ikke slik at kritikere av sexkjøpsloven glorifiserer kjøp og salg av sex. Det er jo viktig å være klar over at dette ikke er yrket for dem som ikke selv ønsker å være der. Ser vi på transpersoner som selger sex i Sørøst-Asia og Latin-Amerika er det ofte stigmatisering og mangelen på andre alternativer som gjør at transpersoner kan ende opp med å selge sex, men de, som alle andre, trenger likevel beskyttelse og respekt når de selger sex.

MISTENKELIGE MENN

Mens homofile menn kan se ut til å oppleve en viss beskyttelse mot mistenkeliggjøring når de deltar i debatten som kritiske mot sexkjøpsloven eller til fordel for sexarbeideres rettigheter, mener Dag Øistein Endsjo at heterofile menn i større grad mistenkeliggjøres og at dette viser seg i og med at det ikke er mange tydelige

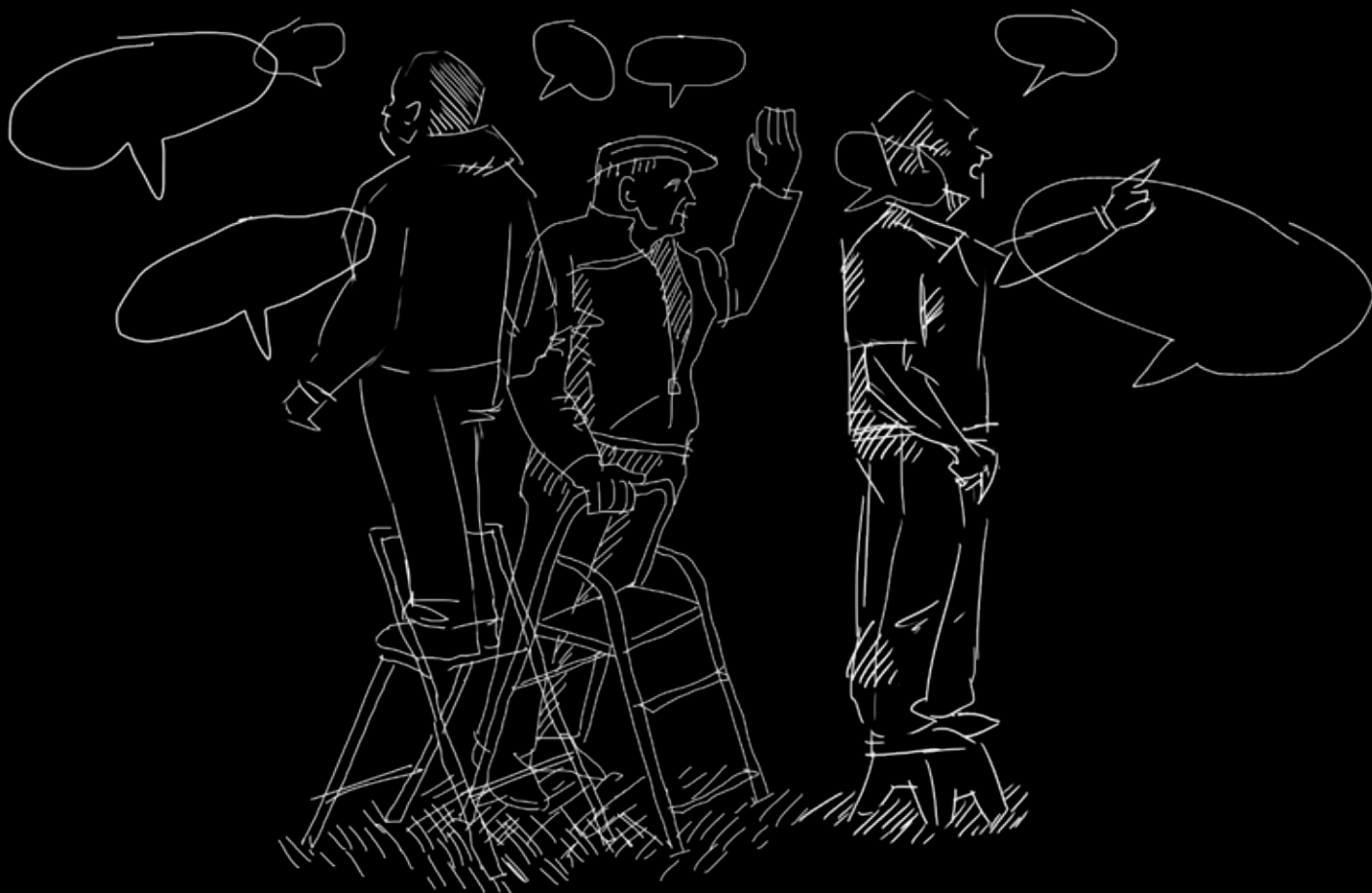
stemmer blant heterofile menn. Dette kan også speile en annen trend som Endsjo har skrevet om, nemlig at mens heterofile kvinners seksualitet heies frem, utsettes mannlig heteroseksualitet for mistenkeliggjøring.

– Et eksempel er de tradisjonelle sexbutikkene rettet mot menn som gjemmes bort i utkantstrøk, mens Kondomeriet, som først og fremst er for et kvinnelig klientell, står midt på Karl Johan. Eller man kan se på fordømmelsen av kvinnelige strippere, mens Chippendale bare fremstilles om uskyldig moro for det kvinnelige publikum.

SEX OG ØKONOMI

Albertine spør om viktige aspekter ved debatten om sexarbeid forsvinner dersom heterofile menn ikke slipper til:

– Absolutt. Det er viktig at heterofile menn får slippe til for å fortelle om hvordan de opplever kjønnsrollene og forventningene om at de skal være forsørgeren som stiller med penger, gaver og trygghet. Mye seksualitet har jo alltid vært basert på transaksjoner, økonomi og bytteforhold. I den unisone kritikken av prostitusjon glemmer mange hvor uklare grensene for sexhandel egentlig er. For eksempel når noen er med sine heltidspartnere bare på grunn av økonomiske fordeler, er det i bunn og grunn bare tid og geografi som skiller dette fra

gateprostitusjon der det betales for en halvtimes sex. Dette er ikke ment som noen kritikk av trofé-ektefeller og deres partnere, men for å understreke hvor kulturelt betinget mye av fordømmelsen av prostitusjon er.

Endsjø sier at de som mener sexkjøp skal være lov derfor også må ta menn som kjøper sex i forsvar, så lenge de behandler sexarbeidere med respekt.

- Heterofile menn har også et viktig ansvar i å bidra til å avstigmatisere sexarbeidere og dem som blir tatt for å være det. «Hore» som skjellsord hører ingen steder hjemme. Alle mennesker fortjener den samme respekten uansett om de har ingen eller tusen sexpartnere. Eller uansett om det er penger i bildet eller ikke.

UENSARTET GRUPPE

Anders Solli Sal er skribent og har en mastergrad i filosofi. Han har engasjert seg i debatten for sexarbeideres rettigheter og har produsert mange kronikker og innlegg og hisset på seg blant annet Ane Stø i Kvinnegruppa Ottar. Albertine spør ham hvordan han er blitt møtt som mannlig kommentator i debatten.

- Jeg har opplevd å bli mistenkeliggjort fordi jeg deltar i debatten, ja. Det stilles spørsmål ved hvorfor jeg, formodentlig som mann, er så interessert i akkurat dette temaet, altså at jeg har en agenda. Og i kommentarer

under innlegg på nettet kan mistenksomheten komme indirekte gjennom spørsmål om hvordan jeg som mann kan vite hvordan kvinnene i sexbransjen egentlig har det. I starten var jeg veldig på det, men begynte etter hvert å ignorere det. Det er jo egentlig irrelevant hva som egentlig skulle være motivene til debattanter, for det som teller, er argumentene.

Solli Sal var i begynnelsen veldig oppmerksom på hvordan hans rolle som mann ville bli tolket fordi prostitusjon er et såpass politisk betent tema.

- man vet liksom fra før av hva man skal si og ikke si om det. Jeg innså jo tidlig at hva jeg mener er rett og galt i denne saken, gikk nokså på tvers av det gjengse synet, og reaksjonene som kom var ganske som forventet: mistenkeliggjøring om at jeg var en «horekunde» eller i alle fall forsvarte dem. Her må man spørre seg: Og hva så?

Solli Sal svarer at sexkjøpere kan og bør bidra i debatten om sexkjøp- og salg, siden sexkjøpsloven har konsekvenser for dem, og han trekker frem den anonyme sexkjøperen som svarte Tanja Rahm i Aftenposten 7. januar i år med innlegget «En sexkundes bekjennelse» som positivt.

- Mistenkeliggjøring av menn som deltar i debatten er en strategi for å skape forlegenhet som folk burde blåse mer i. Hvis ikke opprettholdes

et premiss om at sexkjøpere ikke har en legitim posisjon i debatten. Det bør man ikke godta.

Dag Øistein Endsjøes påstand om at menns seksualitet mistenkeliggjøres i samfunnet, er Anders Solli Sal enig i, og han peker på hvordan det er vanskelig å diskutere temaet lyst i debatten om sexarbeid.

- En sexkunde kjøper gjerne ikke sex fordi han ønsker å undertrykke kvinner, men fordi han ønsker sex og intimitet. Å ha lyst på sex medfører selvfølgelig ikke at man har krav på det, men jeg opplever at et viktig perspektiv forsvinner fra debatten dersom det å snakke om hvorfor menn kjøper seksuelle tjenester automatisk ses på som et symptom på manglende likestilling. Som i alle andre grupper finnes det mannlige sexkjøpere med dårlig kvinnesyn, men også menn som kjøper sex med bra syn på kvinner.

Når det gjelder norske kvinner på ferie i Afrika som kjøper seksuelle tjenester av menn, mener Anders Solli Sal at deler av venstresiden setter sexkjøp- og salg utelukkende inn i et nord-sør-perspektiv for å opprettholde kritikken og ideen om undertrykkelse.

- Kvinnene er vestlige og undertrykker de fattige mennene. Men at rikere personer kjøper tjenester av fattige personer gjør det ikke automatisk til

utnytting. Det kommer fullt og helt an på forholdene. Er forholdene gode, det vil si at sexselgerne er styrket med arbeidsrettigheter, er det en vinn-vinn-situasjon.

LEGITIME AKTØRER

Ole Martin Moen er postdoktor i filosofi ved Universitetet i Oslo. 7. februar 2013 skrev han kronikken «Slipp prostituerte inn i varmen» i Aftenposten hvor han argumenterte for sexarbeideres rettigheter sammen med Aksel Braanen Sterri og Hege Grostad (den gangen skrev hun med pseudonymet «Frk X»). Da arbeiderpartikvinnene Marit Nybakk og Jette Christensen svarte de tre, innledet de slik: «I Aftenposten (...) går to unge menn inn for å opprette bordeller og fjerne sexkjøpsloven». Hege Grostad ble usynliggjort, og Nybakk og Christensen tok ikke i betraktning at Ole Martin Moen er homofil. Moen mener det absolutt lå en anklage mellom linjene.

- Jeg har debattert mer innenfor akademien enn i den offentlige debatten, men jeg har absolutt blitt møtt med mistenksomhet som mann som går inn for sexarbeideres rettigheter. Det som er snodig er at folk skifter mening når de får vite at jeg er homofil. Kanskje de da tenker at jeg ikke kan ha noen egen interesse av sexkjøp som homofil? Jeg sier ikke at jeg har

en interesse i å kjøpe sex, men det er et faktum at også skeive menn kjøper og selger sex, så det er litt snodig at det at jeg er mann skal ha noe å si, men så plutselig ikke ha noe å si på grunn av legning.

- I utgangspunktet er ikke jeg så opptatt av kjønnet til dem som deltar så lenge personen har noe vettugt å komme med. Bidrar en mann i debatten, er det dumt om han skulle holde seg borte av frykt for å bli mistenkeliggjort som mann. I saken i Aftenposten ble Hege Grostad usynliggjort og motstanderne gikk rett på at det var «to unge menn» som argumenterte for legalisering. Ifølge Moen bidrar deltagelse fra både menn og kvinner til bredde i debatten, og han understreker at det viktigste er argumenter, ikke kjønn. Han er likevel åpen for at heteroseksuelle menn finner det vanskelig å delta i debatten.

- Jeg kan ikke trekke frem noen konkrete eksempler på at menn holder seg unna debatten, men jeg kan tenke meg at det skjer, siden det å bli mistenkt for å være «horekunde» kan oppleves som belastende. Det er et interessant spørsmål hvorfor menn stigmatiseres i debatten. Kanskje de som stigmatiserer tenker at vi må bry oss mer om kvinnene som selger sex enn om mennene som kjøper, og at kvinner kan sympatisere lettere med

andre kvinner? For det første tenker jeg det er like viktig og interessant å få frem kjøpernes perspektiver; deres motivasjon kan fortelle oss mye om hvorfor prostitusjon arter seg slik det gjør. I tillegg er det jo også menn som selger sex til kvinner. Det er lett at disse usynliggjøres sammen med skeive sexarbeidere dersom man legger den tradisjonelle forståelsen av sexkjøp til grunn.

Ole Martin Moen mener at feminismen har gjort mye bra, men han ser på den delen som skyver ut og mistenkeliggjør menn som usunn. I debatten om sexarbeideres rettigheter spekulerer han på om dette kan skyldes at prostitusjonsmotstanderne mangler gode argumenter og at de da heller velger å gå etter person.

- Det viktigste er å diskutere hvordan vi kan trygge sexarbeideres rettigheter og trygghet, og her kan alle bidra uansett kjønn. ■

Brimming Sex to the people

INTERVIEW WITH LIAD HUSSEIN KANTROWICZ

BY HILDE MARSTRANDER

Liad Hussein Kantrowicz preformed as a sex-worker for 16 years, before she transformed her services for customers into art for the public. She now has an online-service for international customers, delivering anything from interactive butt to titty close-ups and seductive online chats. But when she goes global, she gets anonymous.

Liad delivered phantasies for the common. The thing her customers do not know, is that it's all transmitted throughout the internet. Through her website, she performs in a bed-like setting. Her bedside is in a staged corner, with cameras and audience all around. The customers are 100 percent anonymized. – I owe it to them, she says.

– I am Israeli, my parents are jews migrated to Israel-Palestine from Eastern Europe. I moved to the US with them when I was 11 years old as my dad became anti-zionist and evaded military service in Israel. I moved back to Israel-Palestine as an adult.

Liad has a Bachelor university degree (BA) from Tel Aviv University in Gender Studies and History of the Middle East. She is now enrolled in the Master degree (MA) in performance art program Solo/Dance/Authorship at the Art University in Berlin and Hzt (Hochschulezentrum für Tanz).

She is a performance artist and also a co-member of a project

call "Peers bei Hydra"; a peer-education program for skills-sharing and the empowerment for, by and of sex workers, which she also co-founded. She is a longtime organizer in the field of social justice, mainly in grassroots groups and in issues pertaining to direct democracy/direct action, anti-Israeli occupation and anti-apartheid, queer issues and rights, sex workers rights, Palestinian and other minority rights in Israel-Palestine.

Other than organizing community and actions coordinations. She also coordinated many parties and cultural events and has a long-standing background as a journalist.

– After being long engaged in the public debate about sex work, I realized that those who speak about the topic and are convinced by the public arguments are motivated by moral and theoretical standpoints about the role of sex work in society. They may believe that the job is degrading, exploitative or objectifying to both

the women who perform the sex work as well as women in general, as a consequence.

When starting from a moralistic or ethical standpoint, however, what is completely overlooked is the actual lived experience of the sex worker – how does she feel in her interaction with the client? Does she feel used, empowered, or just bored?

In an exchange between a sex workers and a client, the power dynamic determines the outcome of the feeling of the sex worker over her own work situation. Because sex workers are so stigmatized, their actual lived experience becomes marginalized and unimportant in the public debate. This, however, should be the starting point in which we look at to determine the actual moral and social worth in this industry. It is also hard to look at this experience because the foundation of most sex work is based on a high level of discretion between the offerer and the client – and the rest of the world will not be able to see

what's actually taking place. At the time that I created the piece "Watch Me Work", I wanted the public to be able to overcome this barrier of secrecy and witness the actual lived interaction between the sex worker and client and based on that decide for themselves if sex work should be classified as demeaning and degrading, or on the contrary empowering to women.

My personal take on it is that as this is a very charged debate. On either side - those fighting to classify sex work as work and those fighting to classify sex work as slavery - stick to very black-and-white portrayals of the job. While sex work is definitely work to me, I wanted to show the gray zone of it - that most experiences fall somewhere in the middle, the exact same way they do for other workers in the capitalist sphere of work.

-In your workshop at the Academy of Contemporary Art in Tromsø you spoke a lot about traditional physical labour and craftsmanship in juxtaposition to sexual labour. What is the difference, if any?

- I don't see sex work as a profession for most, but rather as a job - it is a profession only for a relative selected few. Of course sex work is something that's committed with the body, just like many other forms of work like carpentry, construction,

or modeling. Because it is physical, there's a tendency to classify it as unskilled work. But this is something that a lot of people would dispute. Yes, you can do it without any former education or skills, but just like any other forms of work; the longer you work in it, the more skilled you become and the bigger your chances to earn more money. Learning to seduce, learning to ask for additional sales, learning to evade difficult customers or their intolerable requests and finding out a

- I DON'T SEE SEX WORK AS A PROFESSION FOR MOST, BUT RATHER AS A JOB - IT IS A PROFESSION ONLY FOR A RELATIVE SELECTED FEW.

way to market yourself - those are all acquired skills that one can learn while doing sex work and that greatly influence one's income from this line of work. I'm a person that fought against a law criminalizing clients also in Israel, where I was the first outed sex worker to go to the Israeli Parliament (the Knesset) and speak against it, and organized the first ever political struggle against this law.

Criminalizing this work-force inevitably leads to their marginalization, oppression and persecution in society, so of course I oppose it. But I see criminalizing clients as leading to the same results - the marginalization, oppression and persecution of sex workers in society, not to the

persecution of the clients. One has to remember that sex work is an economy and an environment in which those who get hurt are always the weakest link socially speaking - and does not impact the clients or pimps with the same impact.

On an immediate level, a client cannot be proven that he or she is a client unless the authorities chase down and persecute the offerer who's services the client purchased. As sex workers need to protect their clients in order to make a living, the

criminalization of clients pushes the workers underground and creates an even higher level of distrust and

hostility towards the authorities and a very unsafe environment for them to work in. In the long run, pushing forth the notion that either the client or the provider should be criminalized causes the social worth of the sex workers - which is already low - to diminish, and their already unheard voice in society to be further suppressed.

On a very fundamental level, I believe that any minority group should be the ones leading the decision on laws affecting them and what conditions they can live and work in, and as people in the industry are a marginalized group. Furthermore, historically women have always been punished for not being subservient with their

bodies and sexuality, and because criminalizing the clients is essentially the oppression and marginalization of women for selling sex - it is for me only a continuation of such patriarchal policy.

- You have chosen to anonymize your clients in your art performances. Can you explain your loyalty to preserving the identity of your clients?

- The problem with art is that it doesn't come with a live on-the-spot interpretation, and often good art is complex and brings out complex messages. Every person that sees it picks up something else. Having said that, there's a huge difference between simply consuming sexualized images and seeing those sort of performances - even if the common person cannot really articulate what the differences are, I believe that they are deeply felt. As the typical place for women in the art world were only as silent models of nude paintings, and in today's world their place in the media and advertising is as commodified and often too-sexualized subjects, the minute that such pieces of performance art calls those roles into questions or pushes those particular

boundaries, I believe that it is clearly experienced by the public, even if it may at the same time be sexually exciting.

- Do you ever think of the audiences of your chat-room performances as an extension of the paying customer, or does the side-table talks rectify these sentiments?

ON A VERY FUNDAMENTAL LEVEL, I BELIEVE THAT ANY MINORITY GROUP SHOULD BE THE ONES LEADING THE DECISION ON LAWS AFFECTING THEM AND WHAT CONDITIONS THEY CAN LIVE AND WORK IN, AND AS PEOPLE IN THE INDUSTRY ARE A MARGINALIZED GROUP.

- Even if people position themselves as a passive voyeurs onlooking a sexual interaction in a way that is not unlike some of the clients, they at the same time get a bigger picture which includes the sex worker's work environment, her looking tired or disengaged, her ignoring the clients - those things are innately unsexy, and the critique on the nonstop fake sexy environment that the sex worker creates in front of the client is not easy for the audience to ignore. You can say that the difference is that the clients either don't know that the sex worker isn't really sexually excited the whole time, or they want to believe that she is. The audience sees that she isn't. That's the difference.

- Are you for/against sex work in general?

- I have a neutral attitude towards sex work, but I contextualize my view on sex work in the context of labor and capitalism. I'm against capitalism, and I hate the idea of having anyone do work of any kind that they don't want

to do. Nevertheless, we live in a capitalist world where people do work in all sorts of jobs because they have to, and in this situation what's most important is not to break down the factory, but to ensure that the working conditions are

as good for the workers as they can be. This is how I feel about sex work as well. As a longtime activist in the field of sex workers rights, and as a feminist fighting for marginalized groups, what I care about is not the sex industry, but the social position of the sex workers. I would like to see their position in society improve, and I've worked for this goal for years. Having said that, I do see a big difference between activism and social change, and art. Activism and social change that I've done has had a direct relationship to the lives and sometimes the legal position of sex workers. Art is more complex than that, and reaches a different audience. At best, it can shed insight and get people to think and consider positions they haven't considered before. In the case of my artistic work around sex work, I want people to consider the position of the sex workers themselves before taking a stance.

My level of confidence and my firmly-set position about sex work, as well as my stance on the issue comes from a combination of years of experience in sex work and a politicization towards

FOR MORE INFORMATION ABOUT LIAD HUSSEIN KANTROWICZ AND
HER ANTI-CRIMINALIZATION PERFORMANCE ART FOR THE BETTERING
OF SEX-WORKERS CONDITIONS AND RIGHTS, SEE HER HOMEPAGE:
[HTTP://LIADLAND.WORDPRESS.COM/CV/](http://liadland.wordpress.com/cv/)

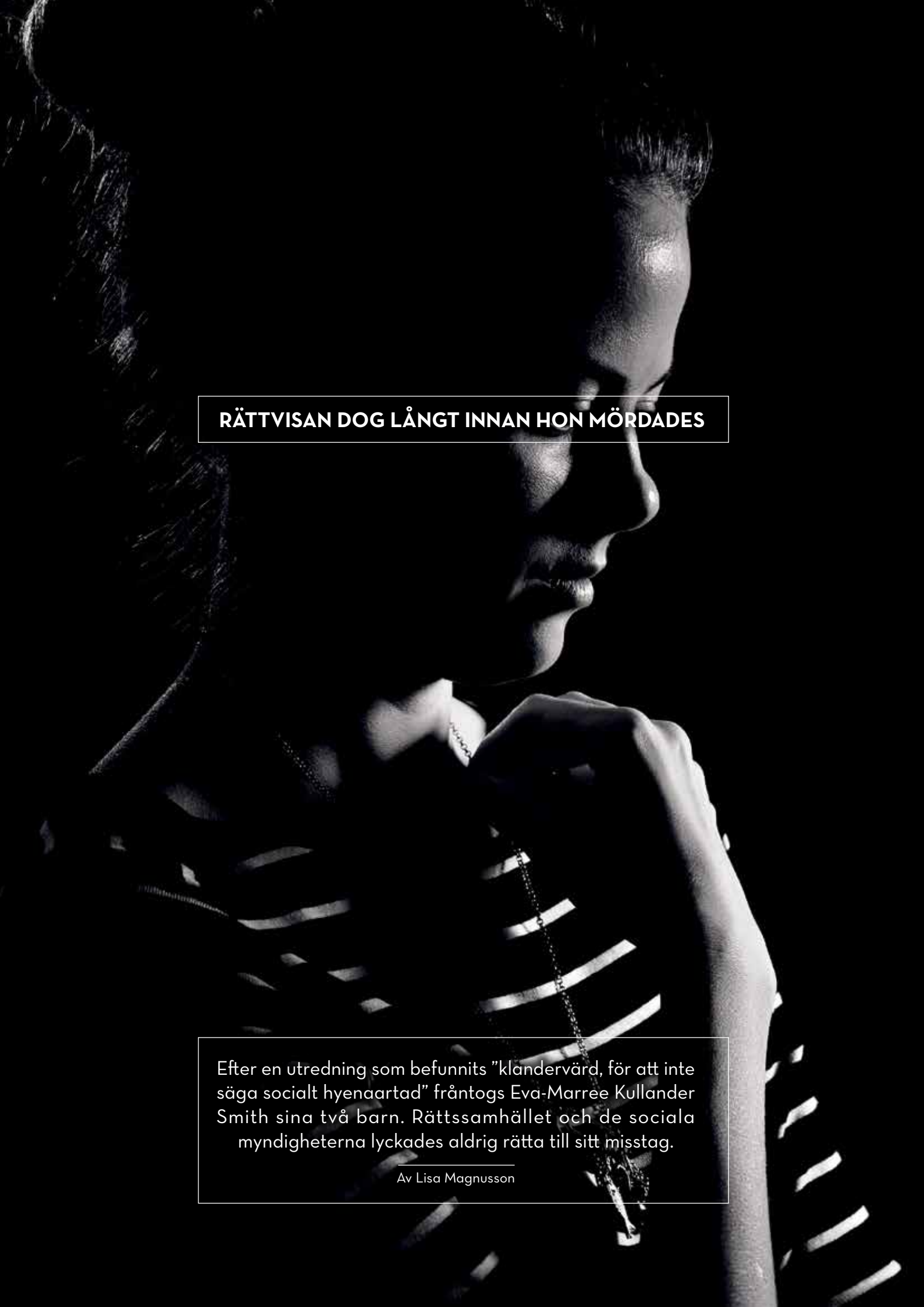
sex work by other strong feminist sex workers with whom I have worked with right from the beginning. I wish I could give these experiences to other women. Having said that, I've worked in very precarious situations, and not as a top-class escort.

In my other job, the project that I've co-founded "Peers bei Hydra", a few sex workers go into brothels and conduct workshops in which all women present to share their experiences and ask questions on how to work better, or to better their lives as marginalized people. It's a very wide topic and difficult to generalize, but if I could, I would say a few things: first and foremost, learn to set your own boundaries of things that you will and will not do for money. Learn what are the strong points you can use to sell your services for more. And if you have a hard time with some things – whether it's certain practices, certain bosses, or just burnout – speak with your co-workers, seek their support and solidarity. No one will understand you better than they will. Also, we as sex workers need to remember that there is a difference between how we feel towards our work and how society treats us, because often we don't have a problem with what we do, but society does, and that can wrongly damage our self esteem. And lastly – people

who are in general truly unhappy in sex work should always seek ways to look into other areas.

– There is absolutely nothing wrong with that and nothing to be ashamed of, she concludes. ■

RÄTTVISAN DOG LÅNGT INNAN HON MÖRDADES

Efter en utredning som befunnits "klandervärd, för att inte säga socialt hyenaartad" fråntogs Eva-Marree Kullander Smith sina två barn. Rättssamhället och de sociala myndigheterna lyckades aldrig rätta till sitt misstag.

Av Lisa Magnusson

"När han dödar mig, lova att du berättar min historia då." Det är en av sommarens sista dagar, och Pye Jakobsson och jag dröjer oss kvar utanför restaurangen där jag just har intervjuat henne.

Eva-Marrees före detta man var farlig. Han var dömd för bland annat våldsbrott och hade sedan tidigare besöksförbud gällande två andra kvinnor. Han hade varit våldsam också mot Eva-Marree. Nu när de inte längre var gifta och levde tillsammans trakasserade han henne, förföljde henne, hotade henne.

"Jag lovade henne förstås", säger Pye Jakobsson till mig. "Även om jag ju aldrig trodde att det skulle hända."

Men det hände. En torsdagsförmiddag i somras högg Eva-Marrees före detta ihjäl henne i en av socialtjänstens lokaler, och skadade den närvarande socialarbetaren allvarligt. Det blev några dagars svarta rubriker i kvällstidningarna om den mördade 27-åringen, sedan var det som att allting föll i glömska. Socialtjänsten ville inte kommentera, och ingen verkade komma på tanken att titta närmare på vad som egentligen hade hänt.

SEXARBETAR OG AKTIVIST

Pye Jakobsson och Eva-Marree Kulander Smith träffades genom Rose Alliance, en organisation för sexarbetares rättigheter (sexarbetare är den mindre stigmatiserade term man numera använder för den som säljer sex). Pye Jakobsson har varit sexarbetaraktivist i många år, och blev något av en storasyster för Eva-Marree. Eva-Marree var även engagerad inom hbtq-rörelsen och arbetade inom RFSU

för att bland annat stärka lagarna mot människohandel, öka vårdinsatserna för att främja sexarbetares hälsa och minska stigmatiseringen av personer som har sålt sex. Själv hade hon sålt sex en period under 2010. Därefter arbetade hon emellanåt som strippa och sålde telefonsex.

I vårt samtal återkommer Pye Jakobsson hela tiden till hur mycket Eva-Marree älskade sina barn. Det var dem hon levde för. Barnen hade bott med Eva-Marree sedan de föddes, men träffade också sin pappa emellanåt. Sommaren 2010 hittade han en mindre brännskada på det yngsta barnet och vände sig till socialtjänsten. Ungefär samtidigt kontaktades socialtjänsten av en person som berättade att Eva-Marree hade sålt sex. Polisens förundersökning om brännskadan lades ned efter att Eva-Marree förklarat att det förmodligen var en olyckshändelse, att barnet kanske hade bränt sig på hennes plattång. Personen som hade lämnat uppgiften om att Eva-Marree hade sålt sex gjorde sig oanträffbar och kunde därför inte höras vidare. I väntan på att socialtjänstens utredning skulle bli klar placerades barnen hos sin pappa med stöd i lagen om vård av unga.

Bo Edvardsson är docent i psykologi, socialt arbete, legitimerad psykolog och universitetslektor vid Örebro universitet, och specialiserar sig på utredningsmetodik inom socialtjänst, familjerätt och barnpsykiatri. Han har gått igenom socialtjänstens utredning och riktar skarp kritik mot den. Han menar att den är osaklig, att utredarna ägnar sig åt att försöka belägga sin redan färdiga uppfattning istället för att utreda de faktiska sakförhållandena.

De tar bara med uppgifter som stödjer denna uppfattning, utan att kontrollera om de verkligen stämmer eller ens låta Eva-Marree bemöta dem. Särskilt vänder han sig emot att utredningen innehåller "för mycket och obehövliga detaljer" om henne. Han finner hanteringen av information om hennes sexliv "klandervärd, för att inte säga socialt hyenaartad – en allvarlig utredningsetisk fråga".

Enhetschefen för barn och ungdom på socialtjänsten tvingades sedermera lämna sin tjänst på grund av bristande professionalitet och bemötande, bland annat i Eva-Marrees fall. Då var skadan redan skedd. Eva-Marree skulle aldrig få tillbaka sina barn.

TINGSRÄTTEN

När barnens far ansökte om ensam vårdnad år 2011 bodde barnen fortfarande hos honom. Tingsrätten skrev nu i sitt beslut att även om det varit fel att ta barnen från Eva-Marree så vore det grymt mot barnen att rycka upp dem från deras hem ännu en gång. Istället beslutade man att barnen även framöver skulle bo hos sin pappa, men att Eva-Marree skulle få ha dem hos sig på helgerna. Man beslutade även att någon från socialtjänsten alltid skulle vara med när pappan överlämnade barnen till Eva-Marree, eftersom föräldrarna hade ett "konfliktfyllt förhållande". Liksom socialtjänstens utredare bekymrade sig tingsrätten dock främst över Eva-Marrees eventuella arbete, och höll det emot henne att hon vägrade gå med på att det skulle vara fel att sälja sex. Tingsrätten skrev att det var anmärkningsvärt att hon inte förstod att sexarbete är "ett destruktivt beteende".

Det är lagligt i Sverige att sälja sexuella tjänster. Ändå kritiserade tingsrätten Eva-Marree för att hon inte delade övertygelsen att sex i utbyte mot pengar alltid är skadligt. Betydligt mer anmärkningsvärt var att man i samma dom inte fäste någon vikt vid pappas kriminalitet och våldsamhet. Resonemangset var att detta nu låg bakom honom.

Det svenska samhället har historiskt sett inte varit nådigt mot kvinnor som Eva-Marree. I sin bok *Fallna kvinnor - när samhällets bottensats skulle lära sig veta hut* skriver journalisten Eva F Dahlgren om Statens tvångsarbetsanstalt i Landskrona, där man placerade så kallade lösdriverskor. Lösdriverilagen, skriver Eva F Dahlgren, tillkom år 1865 och skulle tillämpas mot dem som drev omkring utan att söka arbete samt dem som förde "ett sådant lefnadssätt, att våda därav uppstår för allmän säkerhet, ordning och sedlighet". Framför allt användes lagen mot sexsäljare. De fick ingen rättegång och det fanns stort utrymme för godtycke. På den tiden ansåg myndigheterna att kvinnor som sålde sex led av medfödd bristande moral.

Med åren kom man att frångå den synen och började istället alltmer betrakta kvinnor som säljer sex som offer. De sexsäljare som inte delar bilden menar man är psykiskt störda och ljuger, antingen för sig själva eller utåt, för att anningen skulle göra för ont.

BARNENS BÄSTA

På sin blogg beskrev Eva-Marree smärtan över att inte få vara nära sina barn. "[N]ågonstans i närheten sitter två intet ont anande barn som inte

förstår någonting utav detta", skrev hon. "Mamma var där alltid. Mamma är nu där aldrig. Och barn tolkar alltid situationer som sitt eget fel. Min största rädsla är att de tror att det är något de gjort, eller något fel på dem. För så fungerar barn. [...] De tar på sig skulden. Jag vill kunna vara där, trösta, svara på frågor, ge de den vardagen de behöver."

Under våren 2013 togs frågan om vårdnaden av barnen upp på nytt i tingsrätten. Där vittnar kontaktpersonen på socialtjänsten om att Eva-Marree är en bra förälder som gör

"Mamma var där alltid. Mamma är nu där aldrig. Och barn tolkar alltid situationer som sitt eget fel. Min största rädsla är att de tror att det är något de gjort, eller något fel på dem. För så fungerar barn."

allt hon kan för att få träffa barnen. Kontaktpersonen säger även att hon själv uppfattar pappan som aggressiv och hotfull. Tingsrätten konstaterar att han dessutom saboterar umgänget mellan barnen och Eva-Marree. Ensam vårdnad för Eva-Marree vore emellertid uteslutet, resonerar man, eftersom hon till följd av pappans umgängessabotage numera har dålig kontakt med barnen. Delad vårdnad är inte heller möjligt, eftersom han vägrar samarbeta med henne. Istället beslutar man om ensam vårdnad för honom, åter-igen med hänvisning till att det vore grymt mot barnen att rycka upp dem med rötterna från deras hem ännu en gång. Tingsrätten skriver att "det inte kan anses förenligt med barnens bästa att

rycka upp dem från den väl fungerande tillvaro de nu lever i. Detta gäller trots att barnen på så sätt kan berövas en nära och god kontakt med sin mor".

I praktiken belönar rättsväsendet alltså pappan för hans beteende.

I ett av sina sista blogginslag beskriver Eva-Marree lyckan i att äntligen få träffa sin äldsta dotter: "Känslan när hon springer in i min famn och kramar om mig, av att få snusa hennes hår som omedelbart blir dyblött av mina tårar, dra med fingret längs hennes lilla näsa och haka, smeka hennes lilla hand och hålla om

hennes lilla kropp hårt i min famn och pussa henne elvatusen gånger i pannan. Att äntligen få se henne i ögonen och säga sjutton-tusen gånger hur saknad och älskad hon är. Och aldrig vilja släppa taget igen". Det var kärleken till barnen som fick henne att gå till behandlings- och utredningsenheten den där torsdagsförmiddagen i juli i år, trots att hon var rädd för sin före detta man.

Den här gången skulle hon även få träffa sin yngsta. Hon hann få in pojken i ett intelligande rum, så att han åtminstone inte behövde se sin mamma bli mördad. Men han hörde.

FÖRDOMAR

Eva-Marree är inte ensam om att ha blivit misstänkliggjord och illa behandlad av myndigheterna. Jay Levy är sociolog och kulturgeograf vid universitetet i Cambridge och har skrivit en doktorsavhandling som bland annat tar upp just de svenska myndigheternas ideologiska hållning till sexsäljare. I intervjuer han genomfört i sin forskning vittnar sexsäljare om fördomar från både socialtjänst och polis. Denna erfarenhet återkommer gång på gång i alla studier jag läser. I den statistiska

undersökningen Prostitution i Sverige. Huvudrapport. Kartläggning och utvärdering av prostitutionsgruppernas insatser samt erfarenheter och attityder i befolkningen, som genomfördes år 2012 på uppdrag av Socialstyrelsen, uppger samtliga unga kvinnliga sexarbetare att de känner sig överkörda och missuppfattade av myndigheterna. Samma sak säger de intervjuade i Pye Jakobssons rapport Mellan lögn och verklighet - Önskemål och behov bland sexarbetare i Finland och Sverige. Även de som engagerar sig för sexarbetares rättigheter råkar inte sällan illa ut.

"År 2003 sökte jag sommarjobb på ett kommunalt äldreboende för före detta hemlösa", berättar Pye Jakobsson för mig. "Jag fick tjänsten bland flera sökande och jobbade hur mycket som helst under de månaderna. De var jättenöjda och ville att jag skulle fortsätta till hösten. När det var två kvällar kvar på själva sommarjobbet ringde enhetschefen och sade att det nog var bäst om jag inte kom tillbaka till jobbet. Jag fick sedan höra på omvägar att en kollega som återvänt från sin semester känt igen mig för att jag debatterat sexköpslagen under Pride året innan, och hon hade gått till chefen. Jag satt på balkongen när jag fick samtalet, jag kommer ihåg det för det var så förnedrande. Det finns inget jag utsatts för i sexindustrin som varit så förnedrande. Jag visste ju att jag hade gjort ett bra jobb på äldreboendet och jag älskade att jobba där. Jag har livserfarenhet och förstod mig på de gamla uteliggarna. Men jag var alltså inte lämpad att jobba med dem för att jag har en åsikt om sexköp som inte går för sig."

En statlig utredning, Förbud mot köp av sexuell tjänst. En utvärdering 1999-2008 (SOU 2010:49) visar att det finns en medvetenhet om problemet. Där skriver den särskilda utredaren, Justitiekansler Anna Skarhed: "De [som säljer sex] beskriver att de valt att prostituera sig och

upplever sig inte vara ofrivilligt utsatta för något. Även om det inte är förbjudet att sälja sex upplever de sig vara jagade av polisen. De upplever sig vara omyndigförklarade i och med att deras handlingar tolereras men deras vilja och val inte respekteras." Tvärt emot vad man skulle kunna tro bedömer dock Anna Skarhed att detta faktiskt är något bra: "När det gäller personer som fortfarande utnyttjas i prostitution måste ovan nämnda negativa effekter av förbudet närmast betraktas som positiva sett utifrån perspektivet att syftet med lagen är att bekämpa prostitutionen."

PRISSET ÄR HØGT

Sexköp kriminaliserades 1999. Tanken med lagen var att sända en signal om att det faktiskt var köparna som var problemet, att säljarna inte skulle skuldbeläggas. Socialstyrelsen understryker också väldigt tydligt i sitt utbildningsmaterial för personal inom vård och omsorg att man inte automatiskt kan klassa någon som olämplig förälder bara för att han eller hon säljer sex. Ändå tog socialtjänsten och tingsrätten barnen ifrån Eva-Marree. De såg hellre att barnen bodde hos en dokumenterat våldsam pappa än hos en mamma som tidigare hade sålt sex och inte hade vett att skämmas.

Priset för upprätthållandet av myndigheternas ideologiska hållning kring sexarbete, och dess inneboende kvinnoförakt, är högt. Och det är Eva-Marree och hennes systrar som betalar notan. ■

FAKTA EVA-MARREE OCH RÅTVISAN

SOMMAREN OCH HÖSTEN 2010

Eva-Marree Kullander Smiths barn omhändertogs av socialtjänsten och placerades med stöd av lagen som värd av unga hos pappan efter att han hittat en mindre bränskada på den yngsta och någon anonymt har tipsat om att Eva-Marree har sålt sex. Socialtjänsten påbörjar en utredning.

VÅREN 2011

Pappan ansöker om ensam vårdnad.

VÅREN 2011

Psykologen Bo Edvardsson granskar och underkänner socialtjänstens utredning som han kallar "klandervärdig, för att inte säga socialt hyenaartad". Hans utlåtande kommer tingsrätten till handa. Ansvarlig tjänsteman på socialtjänsten avskedas.

JULI 2011

Trots att Eva-Marree inte har gjort någöt fel, och trots att barnens pappa är dokumenterat våldsam beslutar tingsrätten att barnen ska bo kvar hos honom men träffa Eva-Marree på helgerna.

MARS 2013

Tingrätten konstaterar att pappan har saboterat umgänget och att han vägrar samarbeta med Eva-Marree. Eftersom hon inte har fått träffa barnen har de för dårlig kontakt för att hon skall få ensam vårdnad. Pappan får därför ensam vårdnad.

JULI 2013

Under en träf med det yngsta barnet på socialtjänstens kontor mördas Eva-Marree av barnens far.

*Et sint innlegg i Aftenposten i forbindelse med Tanja Rhams innlegg
"Til deg som kjøper sex", Aftenposten 16. januar.*

Dominoeffekter og andre affekter

Av Sexarbeideren

Denne
dagen later det til at alle
Aftenpostens lesere er i fullt opp-
rør med meninger i forskjellig favør, vinkler,
manntall. (Hadde det ikke vært litt enklere, litt
greiere å spare Norges befolkning for dette hatbrevet
en onsdagsmorgen? Man kunne for eksempel tatt saken på
en behandlers kontor, i all stillhet, begynt der, og for skakkjørte
nervers del, hissige temperament, spaltepостenes begrensede
plass og freden og roens del. Å få roet hele den betente byllen til
fruen, med tiden og stundene, hos en ansvarlig hjelpeperson?)

For ikke bare er Rahm sint. Nå later hele Norge til å strømme i raseri-
utbrudd på Facebook; i media, blant venner og på forum og blogger
flommer folkets varierende røster utløst av selve saken, og om man er i
opprør med henne eller mot henne, spiller liten rolle.

Dominoeffekten er i gang. Raseriet hersker. Budskapsbaromete-
ret følger følelsesvingene. Spredningseffekten er som brann,
alle blir berørt, flertallet strømmer til kommentarfeltet, for
«maken til dumskap», «jævla mannfolk», eller «faens
jævla hore», men ståsted og standpunkt i og for seg
irrelevante: Vi snakker om en dominoeffekt
av negative emosjoners erosjoner. Og
vondt vil verre volde

—Kaffebrenneriet, to venner og et fortsatt like ilttert innlegg

August vinket jovialt fra andre siden av gata, strenet inn på uteterrassen og slo seg ned overfor meg ved det knøttlille runde bordet. Jeg kunne se at han bar hele tre aviser under armen, selv om det strengt tatt ikke var nødvendig, de fleste dem var tilgjengelige på kafeen. Kaffe-latten sto allerede parat, det hadde jeg sørget for.

«Du har lest det, eller?» Jeg nikket til dagens avis som lå på bordet. «Herregud, hun fremstiller seg selv som regelrett dum!» Aktivistene, det var oss, vi var ikke ofre, vi gikk med hodet høyt hevet, vi krevde rettigheter fra ingenting, hvordan kunne hun?

«Hu høres helt totalt destruktiv ut, gjør hun ikke!» August hadde tydelig tatt saken an fra samme vinkel som meg. «Jeg vet, jeg vet,» sa jeg, tok en slurk kaffe og betraktet sparsomme solstråler over blokkene vis á vis.

«Håper hun får nok medynk i saken sin, da. Jeg mener, det holdt jo tydeligvis ikke med Danmarks nasjonale medynk, hun måtte turnere litt også.» La jeg til, tørt, hørte selv hvor dårlig det klang, en stemme full av angst, kunne man tenke, satt ut av en dame som syntes å dukke opp fra ingensteds og fullstendig dominere mediebildet. Det provoserte meg, hun reduserte seg selv og med det også andre, skapte ringvirkninger som i vann, malte stereotypier av det ideelle offeret. Spilte forskrevne kort og traff blink midt i følelshjertet, hvem har vel et likegyldig forhold til sex? Penger? I hevdelsene om at horekunder er noen drittstøvler, prostituerte ikke fortjener å ha en mann i livet sitt, og så for å dra på med vold og narkotika

i samme slengen. Til slutt satt man igjen som et spørsmålstegn. Det var bare så altfor mye, og likevel tilsynelatende uten essens. Det manglet mål, mening, alternativer og veier videre, disse konstruktive tanker og ideer for hvordan det liksom burde, skulle, kunne være, aldri svartmale, men male opp veien dithen man ønsket seg. Det var ikke alltid lett, jeg visste det jeg med. August fikk løpt fra seg gjenom ordene, talen hans var ikke over ennå. Jeg visste så altfor godt hva han mente, fikk ikke med meg alt, hadde forsvunnet litt i min egen boble, men visste så altfor godt hva han mente likevel.

«Se her», fortsatte han med pekefingeren på en linje i reportasjen, «hun hevder videre at 'sexarbeider er skattesnytere' samtidig som hun ønsker å fastholde sexkjøpsloven, serr altså... I think there might be some contrarios here « - jeg mener, åssen farsken skal man betale skatt i ei ulovlig sjappe» Han sukket, slapp avisen ned i fanget og tittet på meg, som om jeg hadde det svaret.

Jeg var langt ifra den eneste sexarbeideren han kjente. Faktisk hadde jeg mer enn én gang fattet mistanke om at han hadde snust i de baner selv, uten at han noen gang hadde sagt noe om det. Det var noen historier om da han var ny i byen, snuste på droger, falt litt utpå. Han var kjekkere enn de fleste, med sin veltrente overkropp, grønne skinnende store øyne mot det mørke håret og den lyse huden. Jæskla kjekk var han faktisk, det var mer enn én gang jeg hadde ønsket at han digget jenter, men som de sa, partnere kan komme og gå, mens venner vil bestå.

«Fy fader, her var det mange ugler i hose-losen, og svaret strander ikke på fire heller!» Han så det litt oppgitte blikket mitt, ja, det var en supperøre av en sak, men nok fikk det uansett være.

Pressen spiste nok en bedre lunsj i dag, tenkte jeg i mitt stille. Avisen ble dumpet ned på bakken, oppmerksomhet og spalteplass hadde saken fått til gangs, den trengte ikke okkupere oss resten av ettermiddagen på toppen av det hele.

«Skjedde lørdag 'a?» Sa jeg, førte skjea rundt i latten, brydde meg egentlig ikke så veldig, hang liksom ikke helt med, noe som durte og gikk i bakhodet, uten at jeg helt klarte å fange det, men ville uansett over på et annet, mer behagelig og roligere tema for nå.

«Ha, ha.» Han glimtet til med den rå latteren jeg digget, kaffelatten i ene hånda, og med et uslåelig smil på plass - han var slik, August, lett antent, i fyr og flamme det ene øyeblikket, men like lett å lokke frem gleden og latteren hos.

«Tok med meg den nye daten min, men festen sugde skikkelig, så vi stakk og lagde vårt eget lille partai.» Han uttalte det slik. Part-ai. Jeg måtte le. «Ja, dere gjorde vel det, likegreit jeg ikke var der da, bizzi med noe i samme dur som dere, antar jeg.» Jeg gliste, tente en sigg og pakket teppet litt bedre om meg.

«P-I-K-K,» stavet August høylytt og slapp det siste ut som et stønn. Jeg holdt på å knekke i latter, tittet meg rundt for å forsikre at ingen fulgte

med samtalen, men ingen brydde seg uansett, og dessuten var ikke August typen til å la seg skjemmes.

«Jasså, er han god da?» spurte jeg, da jeg vel hadde forsikret meg om at ingen hørte på.

«Hmm - litt uerfaren, ung, kommer ikke til å vare lenge tror jeg.» Han vippte kaffekoppen, litt tankefull, blikket gikk over andre siden av gata uten å være der heller. «Men søt som bare farsken.»

«Enn du? Funka greit, det.» Jeg forsøkte å tenke tilbake på siste kunde, men klarte ikke få frem noe bilde av han på netthinna, selv om det ikke var mange timene siden vi hadde vært sammen på det aller mest intime.

Jeg hadde begynt å få følelsen av det, mer og mer i det siste; treff som føltes å være som et slags standard oppsett, noe man har glemt (fortrengt?) nesten før det er over, det var ingen ting å bite seg fast i, ingenting som skilte seg ut fra alle de andre gangene, ikke noe å utsette eller klage på, en ren rutinesak, så å si. Det kunne være en Rune eller Geir eller Christian som forkynte full pakke, og var litt sjenert, men bare litt, som ikke spurte om noe ekstra eller uvanlig, eller forlangte noe annet, standard. Det skremte meg litt, uten at jeg helt forsto det, at jeg så på det som velkomment, ja, positivt, rent kjærkomment, at det ble noe rutineaktig og svært upersonlig over seansene. Akkurat som det var en brist i meg, noe umenneskelig over det, å ha sex, å ha glemt ansiktet på vedkommende like etterpå.

Men jeg visste bedre, man overlevde på slikt, det var beskyttelse i det, på så mange måter. Likevel.

August dro meg brått ned på jorda. «Funka greit?» Han satte kaffekoppen for brått ned så det skvulpet latte, og imiterte stemmen min parodisk.

«Man kan ikke si sånn om elskov, kjære!» Hevdet han i fakter som bare homsene får skikkelig dreis på.

«Kan jeg vel,» sa jeg, plutselig litt snurt. «Funka greit, ok liksom, ikke drømmeknullet, ikke bønn i bøtta, men greit.» Jeg tok en bitteliten pause før jeg fortsatte talen i reportertempo. «Når man går rundt og håper på å ikke bli voldtatt, rana, drept, noia som bare rakkern, vet du hva eller? GREIT er en drømmesituasjon!» Jeg oppdaget plutselig at jeg skrek.

«Okay, missy, takeee-iti-eassy» sa August på overartikulert utlending-engelsk, himlet med øynene, og skottet skrått på meg, «Når ble du så hårsår egentlig!»

Jeg følte meg litt skamfull, visste jeg hadde overreagert, og han hadde et poeng, jeg pleide da være litt mer avbalansert, pleide jeg ikke? «Sorry, August, litt mye i hodet om dagen, dårlige nerver ...» begynte jeg, før vi møttes i blikket, og plutselig blikket vi begge ut i latter, og situasjonen slo meg plutselig som litt absurd og komisk. Aftenposten lå fortsatt på steinhellene og røpet en svært forbanna hore.

— Om å forkaste og begynne på ny

Jeg skulle ikke ha lest Aftenposten, ikke den dagen, ikke de påfølgende dagene, for jeg ble lurt med på en mediakarusell. Uten noen gang virkelig å ha tatt del eller vært part var jeg likevel revet med, av hele meg, i følelsene, i tankene. (Hva ellers kunne det rives, røskes i? Om ikke det mentale?) Om sexsalg var et turbulent og hett tema for de fleste, var det i den aller høyeste grad det for meg selv, som en stadig tilbakevendende sex-selgerske.

Jeg sendte aldri noe innlegg, jeg kastet ikke flere tomme, og like sinte tanker mot et bål som stadig vokste, helt til det ville slukke brått og dø ut. Hvor brakte det oss hen?

Det gjorde meg sint, oppgitt, denne følelsen av å kjempe imot, ikke for, det man kjempet for forsvant liksom. Man mistet drømmene, mistet målet av synet; man så bare Fienden, man så slagmarkens debattpanel, måtte overvinne Den Andre Menning, Den Annen Part, slå dem over ende, meie ned for å vinne. Jeg undret meg over denne seierstrangen, dette opprøret i meg, som så mange, som om vi ble røsket inn til ytterligere søvndyssende aktivitet. Var det politikk?

Jeg trasket hjemover fra Kaffebrenneriet, dagen føltes som et evig langt kapittel i seg selv, hodet slitent av tanker i hulter og bulter.

En klarhet hadde jeg da likevel oppnådd. Jeg ville ikke svare med samme mynt, ikke at det ville spille noen stor rolle, annet enn for meg selv, forståelig nok, et behov for å snu om, se vekk,

og heller bygge opp under, finne klare livsoaser blant alt som skurret. Det spant et gammelt ordtak: «bann ikke lyset tenn mørket», og det passet, syntes jeg, om det syntes aldri så grumset, man kunne gå seg vill, iblant skulle det ikke mer til enn litt medie-buskas som man måtte hele tiden avverge, stille inn kursen, på ny, på ny.

Jeg bestemte meg for å plante et tre i bakgården, fyltes av barnslig glede over den plutselige idéen, et banalt og gledelig påfunn. Med tiden ville jeg kunne sitte ved det, i den skjermede bakgården på soldager, blant små sitronplanter og grønne skudd, og jeg ville filosofere så smått for meg selv – kanskje litt klarere, litt friere. Og vær du sikker, verken Tanja eller Aftenposten skulle få trå inn i den bakgården og fordreie følelser som formet dagene, forstyrre de i utgangspunktet nokså fredelige tankene, som helst ville bevege seg sakte og ganske i ro, i sterk kontrast til bloggernes racer-eksplosjoner av ord, forums stikkontakt-diskusjoner og så videre.

(Bare litt sol, litt grønt, og spirende lukt av sitron. Man kunne bare så vidt ane hvor friskt de kom til å smake.) ■

HER PÅ JORD

CANADA

Rejering mot høyesterett

Etter en grundig gjennomgang slo kanadisk høyesterett i desember 2013 fast at tre av bestemmelsene i prostitusjonslovgivningen som forbyr å gjøre inntjening på eller leve av andres sexsalg, offentlig tilbud om sexsalg og forbud mot salg av sex fra lokaler og leiligheter, er grunnlovsstridig og krenker sexarbeideres rett til personlig sikkerhet. Regjeringen fikk ett år på endre lovgivningen. Nå foreligger svaret fra den konservative regjeringen, og 4. juni la justisminister Peter Mackay fram et nytt lovforslag som forbyr kjøp av seksuelle tjenester, formidling av seksuelle tjenester på offentlige steder og å profitere på og annonsering av seksuelle tjenes-

ter. Lovforslaget har rystet landets sexarbeidere, forskere, advokater og politiske aktivister, som hevder at loven er en hybrid mellom FN konvensjonen av 1949 og den nordiske modellen, og vil gjøre det verre for sexarbeidere enn det er i dag. Pivot Legal Society melder at de er klar for en ny runde i retten om lovforslaget går igjennom.

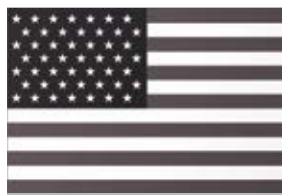
<http://www.pivotlegal.org>

Sexistisk modell

Den nordiske modellen er paternalistisk og sexistisk fordi den framstiller kvinnelige sexarbeidere som evige ofre og uansvarlige skapninger og mannlige kunder som iboende umoralske og voldelig, skriver den

prisbelønte kanadiske journalisten og feministen Lysiane Gagnon. Hun skriver videre at den nordiske modellen mangler logikk, og at det er uforståelig hvorfor man tillater sex mens man samtidig gjør det vanskelig for sexarbeidere å få kunder og presser dem til undergrunnsvirksomhet. – Tilhengerne av den nordiske modellen hevder at den kan bekjempe prostitusjon, men de lurer seg selv fordi prostitusjon ikke kan elimineres med lover. Det har aldri skjedd og vil heller ikke skje, skriver Gagnon.

<http://www.theglobeandmail.com/>

USA

Offer-svindel II

Den 4. juni meldte den amerikanske baserte anti-trafficking-organisasjonen Breaking Out at Chong Kim, som har hevdet å være overlevende etter trafficking for prostitusjon, ikke er den hun gir seg ut for å være. Kim har fortalt at hun ble kidnappet da hun var 19 år og collegestudent, og tvunget til prostitusjon i Nevada i mange år. Kims historie dannet grunnlag for filmen *Eden* (2012) regissert av Megan Griffiths. Organisasjonen Breaking Out har gjennom undersøkelser avslørt at Chong Kims historie ikke stemmer, og at hun har svindlet en rekke andre ideelle organisasjoner. Kim hadde blant annet styreverv i Breaking Out, som fortsatt kartlegger omfanget av svindelen og melder at de vil forfølge saken rettslig.

<http://www.salon.com>

RIP Maya Angelou

Poeten, forfatteren, borgerrettighetsaktivisten, danseren, sangeren og sexarbeideren Maya Angelou døde den 28. mai i år, 86 år gammel. Maya Angelou som hadde fødenavn Marguerite Annie Johnson, debuterte med boken *I know why the caged bird sings* i 1970. Hun var ikke bare elsket av den svarte befolkningen i USA, president Obama, internasjonale statsledere og berømte kulturpersoner; hun var også elsket av USAs svarte kvinnelige sexarbeidere. – For selv om de fleste intervjuerne prøver å framstille hennes tid som sexarbeider og bordelleier som en skammelig parentes i hennes liv, har Maya Angelou aldri lagt skjul på at hun har jobbet i prostitusjon, skriver Peechington Marie på titsandsass.com. Angelou skrev om prostitusjon i boken *Gather Together in My Name* (1974), og har i intervju sagt at selv-stigma er ødeleggende og et hinder for folk å gå videre i livet, og at det derfor var viktig for henne å formidle prostitusjonserfaringene.

<http://titsandsass.com>

KAMBODSJA

Offer-svindel I

Kambodsjanske Somaly Mam, kjent som traffickingoffer og internasjonalt anerkjent anti-trafficking aktivist, har blitt avslørt som svindler av Newsweek. Somaly Mam som tidligere hevdet at hun hverken er sikker på egen alder eller navn, har fortalt om en oppvekst i bunnløs fattigdom, seksuell misbruk, solgt av familien til sexslaveri og en oppvekst på bordeller med tortur og voldtekter som hun etter tiår klarte å rømme fra. Hun har beskrevet dette livet i selvbiografien *The Road of Lost Innocence* (2005), men nå viser det seg at historiene er oppspinn fra ende til annen. Somaly Mam vokste opp i et helt alminnelig hjem, var ferdig med videregående skole i 1987 og migrerte til Frankrike i 1993 der hun giftet seg med en fransk-mann. Men det er ikke bare hennes egne historier som er basert på løgn – også tidligere «traffickingofre» står nå fram og forteller at deres historier om livet som sexslaver i barneprostitusjon i Kambodsja, var fabrikkert og iscenesatt av Somaly Mam for å få penger av donorer. Somaly Mam har trukket seg ut av både den New York-baserte organisasjonen Somaly Mam Foundation (SMF) og det kambodsjanske AFESIP (Acting for Women in Distressing Situations) som er en interneringsleir og rehabiliteringstilbud for kvinner som hentes fra bordeller. Somaly Mam besøkte Oslo Freedom Forum i 2012 der hun ble hyllet for sitt arbeid.

<http://www.newsweek.com>

KINA

Problemer for næringslivet

Næringslivet i den kinesiske byen Dongguan sliter etter at politiet har aksjonert mot sexmarkedet som har vært en betydelig bidragsyter for byens økonomisk vekst. Politiaksjonene har ført en kraftig nedgang i antall besøkende til byen, som omtales som Kinas sexhovedstad. En av eierne av en butikkjede forteller at det er en dramatisk reduksjon i omsetningen i varehandel sammenlignet med 2013. Og mens byen hadde en vekst i BNP på over 9,7 prosent i 2013, er den betydelig lavere i år. Det meldes også om en økning av forretningsdrivende som nå søker nye businessmuligheter andre steder i provinsen. Politiaksjonene kom etter en pågående kampanje mot byens utsvevende sexindustri i regi av rikskanalen CCTV.

<http://www.wantchinatimes.com>

BUY, BUY LOVE

Vår gjest er Aksel Braanen Sterri, en ung mann som allerede har gjort seg bemerket som Ap-politiker og offentlig samfunnsdebattant. Googler man Sterri popper Store norske leksikons biografi opp som første alternativ, og der får man vite at han er født i 1987, utdannet statsviter, medlem av Ap og redaktør av nettopp Store norske leksikon. I våre kretser er han kanskje mest kjent for å ha utfordret sitt partis syn på sexkjøpsloven i både artikkelform sammen med Frøken X aka Hege Grostad, og i boken *Tilbake til Politikken: Hvordan Arbeiderpartiet igjen skal bli folkets parti* (2014), der et helt kapittel handler om Aps politiske tilnærming til prostitusjon. Å forby sexkjøp er som å forby gråting, sier han og viser til syv år gamle Cosette i Les Misérables når hun synger «Crying at all is not allowed/Not in my castle on a cloud». – Det er god grunn til ønske seg en verden der ingen er lei seg, men det er tvilsomt om et forbud mot gråting vil være et godt tiltak.

Hva assosierer du med begrepet prostitusjon?

Det første bildet jeg får på netthinnen er kvinner av både norsk og utenlandsk opprinnelse som står på gata og henger inn i biler. Når jeg får tenke meg om, forestiller jeg meg kvinner og menn i svært ulike situasjoner og med ulike forutsetninger, som vi som samfunn snur ryggen til. Felles er at de selger sex fordi de mener det gjør livet deres bedre.

Hva med «horekunde»?

Det første bildet jeg får, er en som ikke har så mye hell på sjekkemarkedet og som tyr til prostitusjon for å dekke behov. Men jeg ser også barndomskamerater, bankmenn, antatt trofaste menn i sin beste alder og menn på tur i utlandet.

Er det tabu for menn å snakke om kjøp av seksuelle tjenester?

I de aller fleste kretser er det nok det. Jeg tror imidlertid at det i noen kretser kan oppstå aksept for det, spesielt i forbindelse med utenlandsturer. Det er så mange negative assosiasjoner forbundet med det at jeg tror de fleste kjøper sex i hemmelighet.

Er det tabu for menn å snakke om salg av seksuelle tjenester?

Det vil jeg absolutt si det er. Det hjelper ikke på saken at prostitusjon framstilles som et likestillings spørsmål i samfunnsdebatten.

Har kjøp av sex en funksjon utover det rent seksuelle?

Jeg tror de som kjøper sex har ulike grunner for å gjøre det. Noen, og muligens brotparten, ønsker å tilfredsstille seksuelle behov, andre søker nok også andre behov. Det stereotype caset er vel mannen som kjøper feriekjæreste i Thailand.

Bør tilgang på sex være en menneskerett?

Sex er ingen menneskerett, men det er et grunnleggende behov. Det er interessant at «er sex en menneskerett»-argumentet blir brukt i debatten om å forby sex. Ingen jeg har sett ber om å få kreve sex av staten på lik linje med ytringsfriheten sin. De ønsker snarere at staten ikke skal ha et absolutt forbud.

Vil forbudet mot kjøp av sex bidra til å bekjempe prostitusjon?

Det ser ikke ut til at forbudslinja er veldig virkningsfull, men det er ikke umulig at den vil bli det på sikt.

Spesielt om politiet følger opp med enda hardere tiltak enn de allerede gjør. Jeg tror forbudslinja skaper et klima hvor det blir større aksept for å behandle sexarbeidere som et middel for å få bukt med for eksempel menneskehandel. Jeg tror imidlertid ikke dette er positivt.

Tror du at en profesjonell sexselger kan ha det sjelelig bra med seg selv?

Jeg tror mange vil ha store utfordringer med å selge sex. De aller fleste av grunnene til det er nok samfunnsskapte og dermed mulige å forandre. Men jeg utelukker ikke at det er noe mer grunnleggende som gjør at mange vil reagere på det. At dette skal gjelde alle, alle steder, til alle tider, har jeg liten tro på. Jeg har heller ikke sett overbevisende argumenter for at det skulle være tilfelle.

Alternativer til kriminalisering av prostitusjon?

Avkriminalisering og legalisering, å tilate organisering blant sexarbeiderne, en mer human narkotikapolitikk, en mindre behovsprøvd sosialstønad og konkrete tiltak rettet mot sexarbeidere for å gi dem flere muligheter. ■

NADHEIM

SENTER FOR KVINNER OG MENN MED PROSTITUSJONSERFARING

På Nadheim kan du som selger eller har solgt seksuelle tjenester få råd, veiledning og praktisk bistand i forbindelse med din bosituasjon, din økonomi, jobbsøking, dine rettigheter, oppholdsstatus og helse. Vi tilbyr samtaler, personlig oppfølging, åpent hus, kurs og kulturelle aktiviteter.

Alle våre tjenester er gratis.

Vi er kvalifisert personell med lang erfaring.
Du kan være anonym i møte med oss. Vi har taushetsplikt.

www.bymisjon.no/nadheim

Besøksadresse: Norbygata 45, Grønland
Telefon: 22 05 28 80

Postadresse: Pb 9420 Grønland, 0135 Oslo
E-post: firmapost.nadheim@skbo.no

NATTHJEMMET

Vår Serviceerklæring:
Natthjemmet er: Et akutt/krise overnattingstilbud
til kvinner i rus- og prostitusjonsmiljøet.

Åpent alle dager fra kl. 22.00 – 10.00.

Mulighet for dusj, vasking av klær, mat og en seng å sove i.
Kjerneverdier: brukermedvirkning, respekt, solidaritet, omsorg og felleskap
Tilknyttet feltpleien. Månedlige husmøter.

Hjelp til å knytte kontakt til øvrig hjelpe- og tjenesteapparat.

Natthjemmet målsetning er å bidra til at kvinner får større kontroll over eget liv.

Telefon: 23 19 60 00 e-mail: natthjemmet@skbo.no

ET SOSIAL- OG HELSEFAGLIG HJELPETILTAK FOR KVINNER OG MENN MED PROSTITUSJONSERFARING UANSETT NASJONALITET OG OPPHOLDSSTATUS

Vi tilbyr hjelp, råd og veiledning, samt individuell oppfølging over tid, både til deg som vil ha alternativer til prostitusjon og deg som fortsetter å selge sex. Vi har både en lavterskel varmestue og et helsetilbud med lege og sykepleier.

Du behøver ikke å bestille time og du kan være anonym hos oss. Pro Sentrets ansatte har taushetsplikt og alle tjenestene er gratis.

På Pro Sentret kan du være åpen om dine erfaringer fra prostitusjonen. Vi har arbeidet i mer enn 25 år med prostitusjonsspørsmål. I møte med oss er det du som setter dagsorden og bestemmer hva du ønsker at vi skal bidra med.

PRO SENTRET ER ET KOMPETANSESENTER

Vi er et landsdekkende kompetansesenter som samler og sprer kunnskap om prostitusjon. Pro Sentret har undervisning og informasjonsarbeid til alle som er interessert og vi har et stort nasjonalt og internasjonalt nettverk.

KONTAKT

Pro Sentret har åpent
mandag, onsdag og fredag mellom kl.12.00– 15.00
tirsdag og torsdag har vi åpent fra kl 12.00– 20.00

Uten timeavtale kan du komme alle dager fra kl 12, også til sykepleier.
Lege er til stede tirsdag og torsdag fra kl. 13– 20

www.prosentret.no

Storgata 11, 0155 Oslo
Tlf. 23 10 02 00 Telefaks 22 41 05 44
e-post: prosentret@vel.oslo.kommune.no

PROSTITUSJON ER EN HANDLING, IKKE EN EGENSKAP

HVIS DU TRENGER
NOEN Å SNAKKE MED OM DINE
SEXARBEIDERERFARINGER,
RING 90 06 35 58 /MORTEN: 41 75 89 43
ELLER KONTAKT OSS PÅ MAIL:
PION@PION-NORGE.NO / JURIST@PION-NORGE.NO

HOS OSS FÅR DU OGSÅ
HELSEINFORMASJON / KONDOMER OG GLID /
JURIDISK RÅDGIVNING OG HJELP / GRATIS ALBERTINE

